

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

AYLIK
SANAT
EDEBİYAT
DERGİSİ
Şubat 86
54
300 TL
KDVdahil

YARIN

TOPLUMSAL SAVAŞIMDA GENÇLİK

BUGÜN...

Bugünü bilmek. Dünden yarına uzanan iki sözcük. Bugünü bilmeyi anlamak, dünü bilip anlamaktan geçiyor çünkü. Çünkü, dünai ve bugünsüz yarın olmaz.

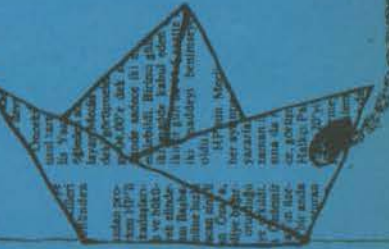
Bilmek, anlamak ve bunlar kadar önemli bir sahiplenmek. Bu üç sözcük bilincimizde olması gereken yere yerleştiğinde artık yaşamın dününe, bugününe ve yarına ilişkin sorular sormaya ve yanıtlamaya başlayabiliriz.

Yarın da bu sayımda, "gençliğin toplumsal savaşındaki yeri nedir?" sorusunu tartışıyor. Geçmişe ilişkin tartışmaların daha belirgin biçimler almaya başladığı, toplumun geniş kesimlerinin sorunlarına giderek daha çoklaşıpken, bir aşamada geleceğe yönelik çabalarla herkesin kendisine değeri bilip anlaması gerekiyor çünkü. Bu çerçevede ortaya çıkacak bir belirsizlik ya da yamığı, öncelikle sorunun yeterince tartışılmamasından kaynaklanacaktır. Bilmek gerekiyor ki, bu anlamdaki bir eksiklik ve yamığı, dünyadaki ve Türkiye'deki gençlik hareketinde büyük tahribat yapacaktır.

Bu bölümdeki yazılarda, Akın Gür ve Nazım Kaynak, Marcuse ile Debray örneklerinden hareketle toplumsal savaşında gençliğe yüklenen özel misyonları tartışıyorlar. Senlar Can'ın yazısı, "Demokrasi Savaşında Gençlik" ne yapıyor, ne yapıyor, ne yapmalı? tartışıyor. Burjuva sosyologlarının gençliğin toplumsal gelişmeden yana tavırlarını sokmak istedikleri bir kalıp "kuşak çatışması". Zeki Erkut "Kuşak çatışması"nu temelinde ele alıyor. Gençliğin toplumsal savaşındaki yerine ilişkin bir diğer tartışma da günümüzde ulusal kurtuluş savaşlarında yer alan genç potansiyelden kaynaklanıyor. Ulusal Kurtuluş Savaşlarında gençliğin Rolü'nü Yasemin Çongar inceledi.

Kendi kendimize yarıştık, gülüm. Ya ölü yıldızlara hayati güttüreceğiz, ya dünyamıza inerek ölüm.

İlk atom bombasının insanlar üzerine düşmesinden bu yana yaşıyoruz bu iklemi. Ya ölü yıldızlara yaşam güttüreceğiz kudar insanlığıcağı ya da ölü bir gezegende bir zamanlar yaşamı canlar olacağız. Aynı ipte böylelikle net, böylelikle herik. Ama bu netlik, bu berraklık yeni atom silahlarının önüne geçemedi henüz. Denizlerin mavisini, yörüklerin atışı, yazılacak kitaplar, türükler, evreni sürcek sevimiz, geleceğimize tehlike. Ne yapmalı? Herçeyden

önce, silahlanma durdurulmalı. Ardından da silah stoklarının ortadan kaldırılmasına başlanmalı. Giderek tüm nükleer silahlar yeryüzünden silinmeli. Nani mi olacak tüm bunlar? Silahlanma sürecini yaşamaya geçirmeye ilişkin somut önerileri karşılıklı burakmanakla olacak.

Yarın bu sayımda barışa ilişkin yazılarını sürdürüyor. Hollanda Barış Hareketi Genel Sekreteri M. Jan Faber ile temsili arkadaşımız Ramazan Ekinci, barış çabaları ve bu çabaların uluslararası niteliği üzerine konuştu. Nazım Hikmet'in Sanat ve Edebiyat üzerine Düşüncelerini aktaran yazı dizimiz bu sayıda "Sanatın yapım" başlığının İçerik ve Riçin başlıklı birinci bölümü ile sürüyor.

Yarın Gençlik Yılı Sergisi'ni geçtiğimiz ay içinde İstanbul'da açıldı. Bir hafta boyunca ilgili izlenen sergi, önümüzdeki aylarda İzmir'de de açılacak. İstanbul sergimize gösterdikleri ilgi için tüm okurlarımıza teşekkür ediyoruz.

Önümüzdeki aylarda gerçekleştireceğimiz etkinliklerden bir başkası da paneller. İlk 17 Şubat'ta Ankara Metropol Kültür Sitesi'nde Çağdaş Gazeteciler Derneği ile birlikte gerçekleştirilecek "Gençlik ve Basın" paneli.

Yalnız sayılarda değil, panel ve sergilerde de birlikte olmak dileğiyle.

Sevgiyle, dostlukla...

AKIN GÜR/Debray ve "Öğrencilerin Öncülüğü"	4
NAZIM KAYNAK/Toplumsal Değişim İsteginin Gerçeklik Kazanması ve Marcuse	5
OKAN ÖZDEMİR / Barış Hareketi ve Gençlik	7
SELİM DEMİRCİ/Demokrasi Savaşında Gençlik	8
YASEMİN ÇONGAR/Ulusal Kurtuluş Savaşlarında Gençliğin Rolü	10
ALPER FİDANER/Sinema Notları	11
ZEKİ ERKUT / Yaygın Bir Çarpıtma "Kuşak Çatışması"	12
BEYHAN SUNAL / Parti Programlarından Gençliğe Bakış	13
UĞUR KÖKDEN / Suçlu Geçmiş	14
JACK LEMMON "Rambo türü filmler terörü açıkça kısıktırıyorlar"	15
Hollanda Barış Hareketi Genel Sekreteri M. Jan Faber "Barış sorununu halka maletmeye çalışıyoruz." (Konuşan: Ramazan Ekinci)	16
"Sanık Sandalyesinde Militaristler" ve Bir Yıldönümü	17
NAZIM HİKMET: Sanat ve Edebiyat Üzerine Düşünceler	18
ATILLA ÇINAR/ Bu Romanlar Bir Dönemi Anlatıyor mu?	20
Brecht Üzerine Mutlu Parkan ile Konuşma	21
NERGİS ALGÜN/Demokrasinin Ölçütleri ve DİSK Deneyi	22
NESRİN HOCAOĞLU/Barış Görüşmelerinden..	23
VAHİT ARAS/Fotograf Bir Dünya Dildir "Daha İyiye Doğru" (Mehmet Bayar, Ender Özarsıkaya, Gülümser İşçelebi ve Sabahattin Alaçam ile Konuşma.	24
RIZA ARAT/Belgesellik ve Fotograf Üzerine	26
ABDULLAH ERSOY "Türkiyenin tek dergisi olması Fotograf Dergisi'ne büyük sorumluluklar yüküyor."	27
İBRAHİM AKYÖREK / Fotograf Yarışmaları Üzerine	27
OKUMA NOTLARI	28

ABDULLATİF LAABİ/Şiirler (Türkçesi: Gürhan Uçkan)	3
TUĞRUL ASİ BALKAR / Şiir	9
AHMET ADA/Şiir	17
ESMA BİLİKVAR / Şiir	27

HATAY DÜMLUPINAR/Karikatür	4
ALTAY MARTI/Karikatür	8
ABDİN DİNO/Desen	9
İBRAHİM KELEŞ/Karikatür	20
MURAT ÖZMENEK/Karikatür	22
EMİN BEBEK/Karikatür	30

SAHİBİ Sami Alptekin	İzmir: 856. Sokak Nurhan 3/502 Konak
SORUMLU YAZIŞLARI YÖNETMENİ Mustafa Okan	İstanbul: Divanyolu Hoca Rüstem Sokak Zafer Han, No: 7/14 Cağaloğlu
BÜRO VE TEMSİLCİLER İvrec: Gürhan Uçkan Box 38045, 100 64 Stockholm	Adana: Levent Akacı Özel Sancak İşhanı Asmakat, No: 5 Dörttyol
F. Almanya: Mehmet Bilgin Vulkan Str. 20 4000 Düsseldorf 1	İLAN FİYATLARI Kapak/ Tam Sayfa: 80.000.- TL. Yarın Sayfa: 50.000.- TL. Çeyrek Sayfa: 25.000.- TL. İç Sayfalar/ Tam Sayfa: 50.000.- TL. Yarın Sayfa: 25.000.- TL. Çeyrek Sayfa: 13.000.- TL.
Hollanda: Ramazan Ekinci Postbus 592 6040 AJ Roermond	DAĞITIM Etkin Dağıtım 527 60 11
İsviçre: Serdar Ataman Apollo - Str. 8 8032 Zürich	

ABONE KOŞULLARI Yurtiçi/Yıllık 3400, Alta Aylık 1200 liras. Yurtdışı/Yıllık 50, Alta Aylık 16 DM. Yurtdışı: tek satışı 3 DM.	TEKNİK İŞLER Dizgi: Norm Dizgi Film: Denk Ajans Baskı: Sinem Matbaacılık Kapak Baskı: Maya Grafik Düzenleme: Yarn
YÖNETİM ADRESİ Hanımeli Sokak, 19/10 Şişliye, Ankara	YAZIŞMA ADRESİ Yarn, PK 723, Kızılay Ankara
POSTA ÇEKİ Yarn, 164860	

Ağız Tıkacının Ardındaki Şiir'den

Merhaba memleketimin güneşi!
Ne güzel bu gün yaşıyor olmak
Ne kadar aydınlık her yer...
Merhaba voltamın geniş toprağı!
özleri tanımam gerek
hızla geçerken üzerimizden
eski bir çift pabuç gibi yakışıyorsunuz bana..
Merhaba sen yaşlı ve akıllı kuş!
konmuşsun oraya
yeryüzünü benden ayıran duvara
insanın aklını çelerek
tüylerini dağıtmaya...

Yaşamak için binbir nedenim var
her gün ölimü yenmek için
seni sevmenin mutluluğunu bilmek
...nuda uygun adım gitmek için...

Her şey iyiye gitmiyor
Yeryüzünde
'yoldaşlar' birbirlerini vururken
'yankee'ler bakembik yapıyor.
Dünya halkları için yol uzun
artık eskisinden çok daha fazla
güveni kendilerinde bulmaları gerek.

Tüm aklınıza gereksinmemiz var'
göğüslemek için yenilgiyi
düş kınklığını
yok olan sabit fikirleri
çocuksu düşleri,
ancak bu yeni bilinçlenme
kısaltacaktır yolu.

Sessizliği öğrenmek gerek
taşıyabilsin diye tüm ağırlığını acının
sözcüklerimiz,
davranışlarımızın özünü açıklamak gerek
cellatın kara gözlüklerinin ardındaki,
içyüzünü görebilmek gerek
gururumuzu örten kara perdenin

Zamanla savaşmak
anılar
öüşler çıkışlar...
Bugün yoktur
eğer geleceğin bilinci ile
geç mişe vurmaya
bugün demiyorsanız.

Bunca yıl
hiç bilmeyen
yalnızlığı ve sıkıntıyı,
kafamın içinde
kayan bunca yoddız
sevecenliğin fısıkyesi fısıldarken
aralıksız,
tutuklunun garip mutluluğu...

Gülümsemenin şafağı kendiliğindendir
hiç eksik etmem yüzümden
unutulan yüzüm ve bunca ayna
hiç bastınlamayan bir gülümseme
işte benim direnişim!

Uyuyor yoldaşlar,
mapushane kesmiş dödneyi
başlarının etrafında,
açık yürekte yelken açınışlar
samsürsüz tutukluların denizinde...
Uyuyan çok gizeller.

Kiraz zamanına daha çok var
soran sessizlikde dolu kentlere
sevgilerimizin narın şafağını selamlamaya
toplantıların sancısına
çılgın düşlerin günlük işlere dönüşüne...

Kiraz zamanına daha çok var
ama şimdiden duyuyorum
yürek gibi atıyor ve kabarıyor
gelecek günlere olan tutkumun saçağında
yeşeriyor..

Herşey yolunda diyorum size
gülmeyin

hiç kuşkuymuz olmasın
umut

ciddi bir iştir
uygunken sağduyuya,
kuşkusuz ordu değildir o
ne de sihirli bir deynek
ama şaşmaz bir rehberdir o
kusursuz bir aziz.
İnanın bana,
umut etmeli insan

Abdüllatif Laabi

Türkçesi : GÜRHAN UÇKAN

ABDOLLATİF LAABİ - Fatiha oğlu,
1972 yılında tutuklandı. "İç güvenliği
tehlkeye soktuğu" suçuyla 10 yıl ağır
hapse hüküm giydi. 1980 Temmuz'unda
dünya kamuoyunun baskısı sonucu
serbest bırakıldı. Sağlık durumu
çok kötü olan oğana yurtdışında tedavi
için izin verilmemektedir.

DEBRAY ve "ÖĞRENCİLERİN ÖNCÜLÜĞÜ"

Akın Gür

"...Debray'ın tartışılmasının anlamı dün, siyasal pratiği, işçi sınıfının öncüllüğünü, onun siyasal örgütlenmesinin önemini ve mücadele biçimlerinden birini mutlaklaştırıp diğerlerini reddeden, devrimci' olup olmanın kistasını bu seçime dayandıran görüşlerin sağlıklı değerlendirmesinin yapılması, smrlri ölçüde katkıda bulunmaktır. Öte yandan, sözünü ettiğiniz temel ilkeleri (işçi sınıfının öncülüğü, onun siyasal örgütlenmesinin önemi vb.) reddedenlerin sınıf hareketinde yarattığı tahribatını bütün çıplaklığı ile açığa çıkması, bugün aynı temel ilkeleri reddedenlerin diinden farklı konunda ortaya çıkmasını önlemediği gibi, bu durum, siyasal pratiğin somutunda temel ilkelerin sürekli ve kalıcı bir tekrarı yapılmadan da önlenemeyecektir..."

Bugün Debray'ın tartışılmasına karşı çıkanlar olacak ve diyecekler ki, Debray'ın ne dünya siyasal pratiğinde, ne de Türkiye'de hiçbir önemi kalmamıştır. 'Belki', diyeceklerdir, "böyle bir tartışma 1968-1980 döneminde yapılsaydı bir anlamı olurdu." Bu karşı çıkışlar ve gerekçeleri, birkaç nedenden ötürü bütünüyle yanlıştır. Herşeyden önce, yenilgi dönemlerinin arkasından esen ağır gericiilik fırtınasına kapılanlar, yenilgi öncesi dönemi bütünüyle suçlayarak, doğruluklarını yüzlerce defa kanıtlamış en temel ilkeleri bile büyük şüphecilikle gözden geçirmeye başlarlar. Asıl yapılması, gereken, teorinin bu temel ilkelerine sıkı sıkı sarılıp geçmiş sürekli ve sistematik olarak değerlendirmek iken, bu gözden geçirme, teorinin en temel ilkelerinden yüzgeri etmenin temelinin oluşurur. Bu çerçevede, Debray'ın tartışılmasının anlamı dün, siyasal pratiği, işçi sınıfının öncüllüğünü, onun siyasal örgütlenmesinin önemini ve mücadele biçimlerinden birini mutlaklaştırıp diğerlerini reddeden, 'devrimci' olup olmanın kistasını bu seçime dayandıran görüşlerin sağlıklı değerlendirmesinin yapılması, smrlri ölçüde katkıda bulunmaktır. Öte yandan, sözünü ettiğiniz temel ilkeleri (işçi sınıfının öncülüğü, onun siyasal örgütlenmesinin önemi vb.) reddedenlerin sınıf hareketinde yarattığı tahribatını bütün çıplaklığı ile açığa çıkması, bugün aynı temel ilkeleri reddedenlerin diinden farklı konunda ortaya çıkmasını önlemediği gibi, bu durum, siyasal pratiğin somutunda temel ilkelerin, sürekli ve kalıcı tekrarı yapılmadan da önlenemeyecektir.

Bugünün siyasal pratiğinin ortaya çıkarttığı içten devrimci değişim yanlı bireylerin, geçmişin siyasal pratiğinden önemli ölçüde uzak ve kısmi bilgilensme düzeyinde oldukları unutulmamalıdır. Bugün gericiilik dalgası içindeki ilkesiz gözden geçirmelerin etkisine açık kesimlerin, olumsuz etkiler karşısında dayanacakları teorinin temel ilkelerini ortaya koymak gerekiyor. Salt bu neden bile, Debray'ın siyasal

görüşlerinin eleştirisinin tekrar yapılmasını zorunlu kılar.

Öncüler öğrenciler mi, işçiler mi? Debray'ın işçilere inancı yoktur. "Kent, proleterleri burjuvalaştırabilir" demektedir. Öte yandan, köylü: "İki yüzyıllarca süren 'sosyal barış' tarafından feodal rejimde nefes alamayan cahil...", bu nedenle de "düşünme, yaşam ve okuma süreciyle uyandırılmaz ya da siyasal bilinç elde edemez" biçiminde değerlendirecek başlangıçta edilgen, ama temel güç olabilecek yetenekte görüyor. Devrimi yönetecek güç olarak da, 'öğrencileri ve devrimci aydınları' gören Debray, "tarihin şakası, bu öncü yolün, kesinlikle, sınıf mücadelesinin en yüksek düzeyine girecek olan öğrenciler ve devrimci aydınları verilmesini buyurur.. Öğrenciler, Latin Amerika'daki devrimin öncüleridir." demektedir. Ona göre, öğrenciler ve aydınlar silahlı olarak devrim yapmaya girecek, böylece kendiliklerinden siyasal bir kavrayışı ulaşılmayacak olan, cahil fakat saf köylüler, gerilla örneklerinden esinlenerek, feodal uyumsuzluklarından kurtulmaya başlayacaklardır. Kısacası, Debray'ın devrimde sınıfların rolüne ilişkin görüşlerinin toplu sonucu: "İşçi sınıfına kara çalmak, sadece öğrenciler ve aydınların çabalarıyla kazanılacak olan köylülüğü de temel devrimci güç olarak yükseltmek".

Debray'ın işçi sınıfına güvensizliğine dayanarak yaptığı 'kentler proleterleri bile burjuvalaştırabilir, dağılar burjuvayı ve köylüyü proleterleştirir' görüşü sosyo-ekonomik sınıf tanımından çok, pozitifist çevre teorisine yakındır. Sınıfsız bir kent ve kır ayırımına dayanmaktadır. Bireylerin üretim ilişkileri ile üretim süreci içindeki konumlarını çıkış noktası alan Marksist sınıf çözümlemesinden ne kadar uzak olduğu ise ortadadır. Kimse, Debray'ın görüşlerine temel yaptığı, Küba Devrimi'ndeki aydın önderlerin rolünü yadsımıyor. Ama eylemlere katılanların en taşınmazlarının aydınlar olduğundan, tüm sosyal sınıfların davranışına ilişkin sonuçlar çıkarmak yanlış ve yanlıştır. Che Gua-

vera'nın "bunların ideolojik olarak gımdiden proleter ve mülksüz sınıf gibi düşündükleri" biçimindeki önermesine benzer savlar sürmek, insanların devrimci mücadele içinde çabuk gelişeceklerine ilişkin gerçeğin ötesine götürüldüğünde, bu sözler, Marksist sınıf çözümlemesinden uzaklaşmak anlamına geliyor. Çünkü böyle bir yaklaşım mülkiyetin salt niceliksel yönünü ele alıp üretim araçları ve üretim ilişkisinin bütününe gözden kaçırılmaktadır.

Debray'ın köylüleri idealleştirmedi, kente ve 'kent hainliğine' karşı diğmanlığı, köylülerin 'doğal sadeliğini' ve 'anarşik dayanışmasını', her zaman yalan ve ihanet kokan kentin siyasal zehrine' karşı ileri süren Ukrayna'lı anarşist Makhno'nun görüşlerinin ilginç bir yansımasıdır. Fransız işçilerinin kitle ve siyasal örgütlerine karşı diğmanlığı sürekli ortaya koyan Cohn-Bendit de, Makhno'ya hayrandı. Her üç durumda da küçük burjuva aydınlar işçi sınıfından çok, temelde küçük burjuva olan köylülerle özdeşleşmeyi daha kolay bulmaktadırlar. Bu aydınların özel olarak 'Status quo'ya karşı olduklarını göstermeleri doğaldır. Ama teori süs için değildir, mücadelenin aleydiği. Yanlış yöne çerilirse 'ben başkasını vurmak istiyorum' demek kurban açısından bir mazeret değildir.

Debray'ın Küba Devrimi'nden çıkarttığı aleydiği, öğrencilerin öncülüğüne ilişkin görüşleri ile, bu deneyin gerçekleri uygulamamaktadır. Sanıldığı gibi Küba Devrimi'nde öğrencilerin birinci rolü olmamıştır. 'Moncado saldırısında yer alan tek örgütlü öğrenci grubu son dakikada vazgeçen baş kişiydi' diyen Thomas, "1953'de Castro'yu izleyenlerin yüzde doksanın işçi ve köylü olduğunu, Castro söylemiştir" diye yazar. (aktaran J. Woddis)

Kaldı ki, Debray'ın söylediği gibi işçi sınıfının öncü olarak görevini yerine getiremediği ileri sürüle bile, işçi sınıfının bu geçici güçsüzlüğü nasıl yeneceği sorunu önemli verilmesi gerekir. İşçi sınıfının güçsüzlüğünü abartmak, ortadaki sorunu çözmekten çok ondan yüz çevirmek ve karamak anlamına gelir.

Kitleler mi, Focolar mı?

Silahlı mücadele Debray için herşeydir. Bunun 'eski bir tarihsel yasa' olduğunu öne sürer. Ona göre, sosyalist devrim, burjuva devletin silahlı iktidarına karşı bir silahlı mücadelenin sonucudur. Silahlı mücadeleyi Latin Amerika için belirleyici ve ileriye dönük tek yol olarak görmektedir. "Bugün, Latin Amerika'da sonuçları açısından kesin ve sürekli bir askeri yönü olmayan bir siyasal çizimin devrimci olduğu düşünülemez" demektedir. Çünkü Debray, kitleleri eyleme geçiren temel itici gücün, kırsal alanda kurulan ve üniversitelerin başlıca rolü oynayacağı örgütlenmiş kentel hareketlerle birlikte kentleri kurtaracak olan halk ordusu halinde gelişecek silahlı foco (tecriz edilmiş gerilla grupları) olduğunu söylemektedir. Bunun arkasından söyledikleriyle çelişkiye düşerek, "burjuvalaşmış, mücadele yeteneğini yitirmiş kentler" savını öne sürmektedir. Bu nedenle de mücadeleye başlamanın, örgütlenmenin; daha güvenli olan kırsal alana çekilmeyi gerektirdiğini, devrimci mücadelenin kentlerde başlatılamayacağını öne sürer.

Görüldüğü gibi Debray, silahlı olanı, dışındaki bütün mücadele biçimlerini yadsımakta ve silahlı mücadeleyi mutlaklaştırmaktadır. Oysa, 'hareket gelişirken, kitlelerin bilinci artarken, ekonomik ve siyasal bunalmalar keskinleşirken, sürekli olarak yeni ve çeşitli savunma ve saldırı yöntemlerine yolaçarken; teori, gelişen kitle mücadelesine karşı daha dikkatli tavır alınmasını gerektirir. Kullanılan silahlar ve biçimler ne olursa olsun, zorunlu olan kitle mücadelesi olduğu unutulmamalıdır. Mücadele biçimlerinin, somut durum değerlendirilmesinde yapılmadan önce saptanamayacağı gerçeğine, ısratçılık baskın çıkmaktadır. Kaldı ki, Latin

Amerika ülkelerindeki birçok gerilla mücadelesinin başarısızlığı uğramasının temel nedenlerinden birisi yerli siyasal hazırlık yapılmaması, giderek küçümseme, siyasal örgütlerle ilişki kurulmaması, siyasal öndertliğin inkar edilmesidir.

Debray'ın silahlı mücadeleyi bu denli abartmasının bir yönü de, içtenlikle devrimci değişimden yana olan kesimlerin devrimci esbaza- tıklarının körlüklenmesi, böylece de kahramanlıklarına ve devrimci içten- liklerine karşın felakete ve ölüme yola- çan maceracı yollara itilmesidir. Silahlı eylemler, siyasal baskıların ilkesel düzeyde böylece küçümse- diği durumlarda, gerici rejimlerin baskıların arttırılmasında bir meşru- luk gerekçesi haline geldiği gibi, çoğu zaman da devrimin tüm gi- dişini ağır biçimde tehlikeye sok- maktadır.

Sözü edilen mücadele için gerekli olan siyasal önderlik sorunu ise bir totoljiye dönüşüyor. Debray, Küba Devrimi'nin gelişimine ilişkin yanlış çözümlemelerine dayanarak, siyasal ör- erliğin (partinin) ya da öncü örgütlenmenin, yalnızca iktidar ele geçtikten sonra doğduğunu ve ala- hül mücadelenin bir sonucu olarak ortaya çıktığını ileri sürmektedir. Onun şemasında askeri önderlik si- yasal önderliğe göre bir öncelik ka- zanamaktadır. "Gerilla gücü, oğulcuk halindeki partidir." "Parti halk or- dusunun değil, halk ordusu parti- nin çekirdeği olacaktır. Gerilla gücü, çekirdek halindeki siyasal öncüdür. Bunun gelişmesinden gerçek bir parti doğabilir." İşte bir tanımlama- lar, onun 'devrim içinde devrim' dediği şeydir.

Debray'ın işçi sınıfı partilerine olan düşmanlığının bir kaynağını da bu oluşturmaktadır. Örgütlü, bilinç- li siyasal eylemi reddediyor, 'devrim- ci teori olmadan devrimci pratik olmamacayız'ı gömezlikten geliyor. Bunun yerine, kendiliğinden olma- yan, kişilerin kendiliklerinden devrimci olduklarına ve devrimci bilinci yalnızca pratikte elde ettikleri düşü- ne sarılmaktadır. Mücadelenin siyasal ve ideolojik öncülüğünü küçük- semeye yönelik ve askeri foco'nun siyasal öncülüğü doğuracağına iliş- kin düşüncesi, onun, halk kitlele- rinin edilgen ve hareketsiz oldukları ancak birkaç kişinin kahramanca silahlı eylemleri yol gösterdiğinde canlanacakları inancından, kasıcası kitlelere ve sınıf hareketine güven- sizliğinden doğmaktadır. Debray'ın bu savını dayandırdığını iddia ettiği Küba devriminde de silahlı müca- deleyi başlatanlar silahlı adamlar ol- maktan çok siyasal bir gruptu. Bunlar Küba işçi sınıfı partisi dahil siyasal hareketler tarafından örgüt- lenen kuralı ve kentsel halk tarafın- dan giderek daha çok korundular, desteklendiler. Bu siyasal güçler ile silahlı savaşçıların birleşmesi de bu- günkü Küba Komünist Partisi'ni yara- ttı. Nitekim silahlı savaşçıların önderi Castro, kendisinin de açık- ladığı süreç içerisinde Marksist oldu. 1960'lı gün yıllarda, devrimle birli- kte adım adım olgunlaşmış ve bu ol- gunluk Debray'ın anlattığını terü- ne Sosyalist Halk Partisi'nin rolünü anlamasına, Küba komünistleri ile bağlaşmasına, Küba Birleşik Komü- nist Partisi'nin kurulmasına yol açtı. Debray'ın dediği gibi zaferden sonra bir siyasal öncü ortaya çıkmamış, tersine varolan ve çeşitli kollara bölünmüş işçi sınıfı militanlarının bir- liği devrimden sonra sağlanmıştır.

Debray'ın kafası, andız olduğu için, devrimi hemen hemen dikta- tör Batista'nın yıkılışı olarak anla- mış, toplumsal devrimin sorunlarını ve işçi sınıfının partisinin rolünü gömezlikten geçmiştir. Yapısal bu- nalımın tüm sorunlarının, politik iktidarın ele geçirilmesi ile birlikte kendiliğinden çıkacağı görüşü ba-

kimdir. Debray derin bir sıfırsal güç çözümlemesinden yoksun oldu- ğu için, devrimin bir sonraki aşama- sını konu alan programların hazırlan- masını ve siyasal iktidarı ele geçirilip korunmasında canalcı sorun olan ittifaklar sorununun üzeri- nde çalışmayı sakıncalı bulmakta- dır. "Program, cephe, ittifaklar, bütün bu güzel sanat yapıları, dik- kati başka alanlara çekmekte ve bütün bunları gerçekleştirecek tek araç olan halk ordusunun gelişme- sini yavaşlatmaktadır. Cephe, ancak varolan birşey etrafında oluşabilir, yoksa birkurtuluş programı etrafın- da değil; küçük motor, kitlelerin bü- yük motorunu harekete geçirecek- tir." demektedir.

Debray'ın Latin Amerika'ya iliş- kin bu görüşleri kadar, bu görüşler- den basitçi şematik sonuçlar çıkar- tarak orta ve ileri gelişmişlikteki ka- pitalist ülkelerdeki mücadelelere uyarılma çabaları da büyük zararlar vermiştir. Bunlardan R. Blackburn, Debray'ın yazdıklarının, üçüncü dünyadan emperyalizmin metropol merkezlerine dek sıçrayan yeni bir devrimci politika türüne yardımcı olduğunu öne sürer. "Foco strateji- sinin ulaştırıldığı epey yakınına, Av- cupa ve Kuzey Amerika'daki devrim- ci hareketin eylemlerinde, fabrika ve üniversite işgali, siyahlara ayak- lanması, gecekondu hareketlerinde vb de ulaşılmıştır." Özellikle 1968 öğrenci eylemlerinin tazzandığı bi- çimler, Debray'ın foco kuramının kentsel koşullara uygulanması olar- mık tanımlanıyordu. Bu görüşlerin işçi sınıfı hareketinde yarattığı ta- ribat kuşkusuz büyük oldu.

Debray'ın bugün geldiği konu- mu ortaya koymak belki de yukarı- da söylediklerimizi daha iyi anlata- bilmek için gerekli. Bu aynı zaman- da onun düşüncelerinin küçük bur- juva özünü ve küçük burjuva düşü- nürün, nasıl bir uçtan bir uca büyük bir hızla savrulabildiğini görmemizi sağlayacaktır. Mitterand'ın Elysee sarayında kültür danışmanı olan Debray'ın on yıl önceki yazdıkları- nın (devrimde devrim ve notlar) tüm karışıt ucuna, yığınlaşma ve gü- venmezliğe düşüşünü örnek için Fransa'da yeni yayınlanan, Politik Mantığın Eleştirisi' kitabına bak- mak yeterli. Bu kitapta "İnançlar, ideolojiler, politik gözbağlıklar, bunların hepsi delilikten başka bir şey değildir. Sosyal gerçeği oluşturan illüzyondur, ideoloji çağdaş acı- larımızın başlıca suçlusudur. Ve hiçbir şeyi açıklaamaz. Sadece yükü hafifletiyorlar o kadar" diyor. Ona göre, politikanın gözleri ortaya kon- ma bile, bizim politik kaderimizi engellemeye yetmeyecektir. Ne ya- parsak yapalım, savaşmış tım üzeri- ne çizilmiş bir resim gibi sonuç- suz kalacaktır. Sosyal yaşıntı ise hiçbir zaman mükemmelle varama- yacaktır ve hep acı verecektir. Bu Kantçı felsefe temelindeki umutsuz güvensiz söylem sürüp gidiyor. Uzat- maya gerek yok. Bu dönüşü anlat- mak, karışlaştığımız gerici ilk rüzga- rın önünde savrulup giden inkan ve dönüklüğü anlamak için gerekli.

Sözün kısası gençliğin Debray türünden küçük burjuva radikal gö- rüşlerden öğreneneği birşey yoktur. Tersine gençlik hareketinin sağlığı bunlarla sürekli mücadeleyle koru- nacaktır. Bu hareketlerin gençlik hareketindeki tehribatlarının, sanıl- dığından da büyük olduğu ve olaca- ğı unutulmamalıdır.

1. Yeni Devrim Teorilerinin Eleştirisi,
2. Latin Amerika'da Devrim

TOPLUMSAL DEĞİŞİM İSTEĞİNİN GERÇEKLIK KAZANMASI VE MARCUSE

Nazım Kaynak

Çağımız; toplumsal değişim iste- melerinin yükselmesine, harekete dönüşmesine ve ger- çeklik kazanmasına sahne ol- maktadır. Bu gelişmelerin nedenle- rinin, niçinlerinin ve sonuçlarının bilimsel temelde analizinin yapılma- sı nasıl gelişimi hızlandıran bilincin doğmasına yol açarsa, aynı analizin öznel ve görgücul teniele dayandırıl- ması da savrulmalara, sapmalara kı- saca nesnel gelişim çizgisinin dışına düşmelere yol açar. Herliert Mar- cuse'in, toplumsal değişim ve gençliğin toplumsal değişimdeki rolüne ilişkin görüşleri bu iki farklı yaklaşımın yarattığı sonuçlar dik- kate alınarak değerlendirilmelidir. 1968 - 70 yıllarında Batı Avru- pa'daki toplumsal hareketlilik döne- minde adını ve etkisini duyuran Marcuse'ün siyasal düşüncesinin tem- elini; bazan çağdaş kapitalizmle özdeşleştirdiği, ama her zaman bu kadar açık bir ayrıntı gözetmediği "sanayi toplumu" diye adlandırdı- ğı şeyin eleştirisi oluşturur. Büyük ölçüde ABD'deki gelişmelere daya- nan düşünceleriyle, zenginleşen ve daha güçlenen, bilimsel ve teknolo- jik ilerlemelerin etkinliğini artırdığı ve maddi yaşama düzeyini kararlı olarak yükselten bir toplum görür Marcuse.

Marcuse'ün gözlerini kamaştıran, kapitalist toplumun gelişiminde ve "zenginleşmesinde" kavrayamadığı nokta, uluslararasılaşmış tekellerin tüm pazar kapsayan ekonomik ege- menlikleridir. Bu süreçte bir yandan sermayenin merkezileşmesi ve yo- ğunlaşması, diğer yandan mal dı- şatımı yerine, sermaye dışatımının geçmesiyle, bağımlı ülkelerden met- ropollere akan büyük kâr transferle- ri, tekellerin elinde ölçülsüz bir bir- kim yaratmaktadır. Bu birlikim, te-

kellere; araştırmalara, yeni gelişme- lere hızla uyum sağlayacak teknolo- jik yeniliklerin uygulanmasına ve geliştirilmesine akmakta, bilimsel teknolojik devrimin iireti ne olan et- kisi yükseltilmekte ve verimliliğin artırılmasına olanak sağlamaktadır.

Bu gelişmelerin toplumun "zen- giniğini" artırdığı doğrudur. Ama zenginliğin paylaşımının çok küçük bir azınlığı oluşturan tekellerin çok büyük bir bölüme el koyması biçi- minde sonuçlandığı Marcuse tara- fından görülememektedir. Yine aynı gelişmeler, toplumu güçlendirmenin aksine, tekeller ile dışındakiler ara- sındaki uçurumu derinleştirerek, sistemin toplumsal tabanının daral- masına yol açmaktadır.

Yine Marcuse'e göre, "sanayi toplumu" büyük iş çevreleriyle, her geçen gün artan mal akımı sonucu refahı görell olarak artan işçi sınıfı arasındaki bağlaşmaya dayanmakta- dır.

Marcuse'ün; gelişimindeki tüm değişiklik ve çelişkilere karşın, çağ- daş kapitalist toplumu yorumlarken içine düştüğü açmazın özü temel çelişkiyi yadsımasıdır. "Tüketim toplumu" diye adlandırdığı olgu Marcuse'im kafasını karıştırmakta ve savına verdiği biçimle, sorunu tekrar tekrar, çağdaş toplumun maddesel mallar üretme kapasitesiyle daha yüksek bir yaşam düzeyi sağlamadaki yetersizliği arasındaki çatışmadan doğmaktaymışasına sunmaktadır. Kapitalist kârın kay- nacağının, yani işçinin emek gücünün harcayarak yarattığı artık değere özel sermayenin el koymasından bil- lincine varmamış görünerek, üretim araçlarının, bölüşüm ve değişimin özel mülkiyette olmasının sorunun kaynağı olduğunu kavramamakta- dır.

Marcuse, insanın tüm gereksinimleri ve özgürlüğünün kitle iletişim araçlarınınca yönetilmesinin ve yükselen yaşam düzeyinin tekellere, "itici sosyal güçleri terör yerine teknoloji yoluyla elde etme" olanağı sağladığını ileri sürmektedir. Artık "status quonun korunmasında ve geliştirilmesindeki büyük çıkarları, eski karışları (burjuvazi ve işçi sınıfı) çağdaş toplumun en ileri alanlarında birleştirmiştir."

Marcuse burada da yanılmakta, doğru bir önermeden yanlış bir sonuç çıkarmaktadır. Doğru önerme, kitle iletişim araçlarının dev etkililiğidir. Bu araçlar iletişimden çok biçimlendirmeye hizmet etmekte, tüketimden ideolojiye kadar çok geniş bir alanda yığınları denetleme ve yönetme aygıtı olarak işlev görmektedir. Bununla beraber, sınıf karışıklıklarının temelli olan ekonomik çıkar çelişkileri en gelişmiş kapitalist toplumda bile varlığını sürdürmektedir. Ücretleri düşük tutma çabaları, yaşama düzeyini düşürmeye yönelik hükümet politikaları ve yaygın işsizlik "sömürünün taşıyabilir kaynağı"nın "teknolojik örtü" ile saklanması, yokolmasından çok, işçilerin sömürülmelelerinin kaynağını, hedeflerinin niteliğini giderek daha iyi anlamalarına ve kendi patronlarıyla uluslararası şirketlerin çeşitli şubeleri, tekelci basın ve öteki kitle iletişim araçları da dahil olmak üzere kapitalist sınıfın bir bütün olarak rokinin kavramalarına yol açmaktadır.

Marcuse, "Tek Boyutlu İnsan" adlı kitabında iki karşıt varsayım arasında gidip gelmektedir: 1) İleri sanayi toplumu görülebilir bir gelecek için niteliksel değişimi içerecek yetenektedir. 2) Bu içermeyi kırabilecek ve toplumu patlatabilecek güçler ve eğilimler vardır. Ama bir kez daha bozgunculuğu kendini gösterir. "Bu konuda açık bir yanıt verilebileceğini sanıyorum... Ege-men olan birinci eğilimdir... Belki bir rastlantı durumu değişirebilir, ama yapılanlarla önlenerler tanımlanmadığı ve insan bilinci ile davranışını alt üst etmedikçe bir afet bile değişimi sağlayamayacaktır."

Süreklî yenilenen yenilgi ve teslimiyet uyarıları karşısında kitapta sisteme ve etkilerine karşı mücadelelenin gerçek bir incelemesini bulmak olası değildir. Marcuse, tarihin nesnel gelişim çizgisi ve devindirici gücü karşısında gözlerini kapamakta ve ilahi bir "rastlantıya" bel bağlamaktadır. Ancak, bir küçük burjuvazm, sistemin gücü karşısındaki çaresizliği ile bu gice karşı duyduğu nefret, onu, yenilmezliğini yenilgisini sağlayacak yeni bir toplumsal kesim arama çabaları içine sürükler.

İşçi sınıfı düzende "bütünleştiği" ne ve toplumsal değişimin belirleyici gücü olmadığına göre "toplumu patlatabilecek güçler" kimlerdir? Birincisi "dışardakiler"; işsizler ve çalışamayacak durumda olanlar, zenciler ve baskı altındaki öteki azınlıklardır. "Bunlar demokratik sürecin dışında yaşamaktadırlar. Yaşamları, hoşgörülmecek koşulların ve kurumların sonsuza erdirilmesi için en gerçek ve en dolaylı gerek-

sinlerdir."

Böylece Marcuse, ezilen ve horlanan, ırk ve renk ayrımı sonucu düşük ücretin ve işsizliğin baş kurbanı olan, ama sistemle çelişkileri farklı farklı ve dağınık bu kesimi, milyonlarca işçinin örgütlü ve disiplinli gücünün ve sınıf savaşımının birçok deneyimden geçerek sağlanan deneyiminin yerine koymaktadır.

Marcuse'ün değişim için öne çıkardığı ikinci kesim, "yapılması gereken değişikliklerin niteliğine ilişkin yaratıcı gücü ve birikimi içlerinde taşıyan öğrenciler ve aydınlar"dır. Marcuse'ün aydınları öne çıkartmasında üç öge baktık gözük-mektedir. Birincisi bilimsel teknolojik devrimin üretim sürecine etkisi sonucu aydınların önemlerinin artması ikincisi de, işçi sınıfının "düzenle bütünleşti"ren mekanizmanın aydınları aynı ölçüde etkileyemeyeceği yargıdır. Marcuse'ün aydınları öne çıkartmasındaki bir başka nedense "dışardakiler"de değişime önderlik edecek entelektüel birikimi bulamamasıdır.

Marcuse'ün gençlerin değişimi sağlayacak potansiyeli açıklamak için ileri sürdüğü nedenleri ise "refah toplumuna" karşı duydukları nefret ve "aldatıcı, kanlı bir oyunun kurallarını bozmak-artık işbirliği yapmamak" için duydukları dirimsel gereksinime olarak açıklamaktadır. Bu gereksinimin "mevcut sistemin, belirleyici yadsıması" olduğunu iddia etmektedir. "Yeni-den değerlendirmenin başlangıcının, çok derin bir düzeyde, genç kuşakta, özellikle militan öğrenciler arasında olduğuna inanıyorum" diyerek, öğrencileri yeni "öncü"ler olabilecekleri konusunda uyarmaktadır.

Bilimsel teknolojik devrimin üretim sürecinde yarattığı gelişme öğrenci gençliğin yapısal değişimiyle beraberinde getirmiştir. Eskiden sadece varlıklı ailelerinin çocuklarının gidebildiği, devlet kademelerinde ya da işletme yönetiminde alacakları görevlere bir hazırlık aşaması niteliği taşıyan üniversitelerin yerini, çağdaş sanayinin gereksinim duyduğu bilimsel ve teknik kadroları, tekelci şirketlerin püritiz çalışmasını ve azami kârlarını sağlamak için çalıştıracakları, planlamacı, pazarlamacı personel şefleri v.b. yetiştiren yüksek öğretim almıştır. Gereksinimlerin genişliği, öğrenci gençliğin birleşimini değiştirmiştir. ağırlıklı olarak orta katmanlardan az da olsa işçilerin çocuklarını içinde barındıran bir biçim almıştır. Sayıları milyonlara ulaşan öğrencilerin binlerce bir arada bulunduğu üniversiteler, ortak sorunların (eğitim sisteminin beslenmeye, yurtlardan ulaşma) yaşandığı ve ortak hareket etme alışkanlığının geliştiği alanlar olmuştur. Bu değişim, gençliğin yeniliklere açık olma isteği ile birleşince öğrenci gençliğin öne çıkmasına yol açmıştır.

Ama öğrenciler gelişmiş kapitalist ülkelerde genel nüfus içinde işçiler kadar dağılmamışlar, bundan ötürü stratejik olarak da yerleşmemişlerdir. Yüzyılın başlangıcındaki

durumuyla karşılaştırıldığında öğrenci sayısında görülen dev artış, yine de işçi sayısına ulaşma durumunda değildir. Hepsinden önemlisi öğrenci gençlik kapitalist toplumun etkilerinden zarar görmekle birlikte, üretim sürecinde işgücünü harcayarak bir artı değer sömürsünün nesnesi değildir.

Marcuse, çağdaş kapitalist toplumda öğrencilerin önemine dikkat çekmekte haklıdır. Ama, onlar adına abartılmış savları ve onları işçi sınıfı hareketinin kendisine karşı muhalefete koyma çabası, eğer düşünceleri izlenirse, öğrenciler ile işçiler arasındaki zorunlu bağlaşmanın kurulmasını engelleyebilir ve öğrencilerin toplumsal değişimdeki rollerini sınırlar.

Marcuse'e göre metropolde, sistemin "dışındakiler", aydınlar ve öğrencilerden yeni muhalefet yapısına katılan üçüncü müttefik, üçüncü dünyanın sömürülen kitleleridir. Marcuse'ün üçüncü dünyanın sömürülen kitlelerini müttefik olarak görmesinin altında yatan nedenlerden birincisi, Vietnam'dan Küba'ya kadar uzanan ve başarıya ulaşan ulusal kurtuluş savaşlarına ilgisiz kalamamasıdır. İkincisi, üretimin temelini insani ögenin oluşturduğuna iddia ettiği bu gen toplumsal yapının, sömürülenleri sistemle bütünleştirememiş olduğuna inanmasıdır. Oysa ulusal kurtuluş savaşlarının başarısını anlamamak için, kesinleşen ulusal çelişkileri görebilmek yeterlidir.

Marcuse'ün siyasal görüşlerinde yeni toplum ve ona nasıl ulaşılacağı bir netlik kazanmaz. Açık ifadelerin yerini "kurtuluş", "dayanışma", "işbirliği" ve "yeni bir toplum kurulması" gibi genel terimler alır. "Yeni toplum" a giden yolu açıklamaya çalışırken asıl görüşlerini ortaya koyar: "Egemenliğe karşı mücadeledeki anarşik öge zorunlu bir etmendir. Siyasal eylemin hazırlığında saklı, ama disiplinli (olan anarşik öge), mücadelenin amaçlarından serbest bırakılacak ve kendini aşacaktır." Görüldüğü gibi Marcuse, ilk sınıfı toplumdan bu yana tarihin dönüştürücü gücünü sınıf mücadelelerinin oluşturduğuna, bu güce yaşam veren yığınların hazırlanması, örgütlenmesi ve önderliğin sağlanması gerektiği gerçeğini boşlamakta, ilahi bir "rastlantı" sonucu ortaya çıkacak "anarşik öge"nin sorunu çözeceğini söyleyerek aslında çözümlenizliğin boşluğunda dolasmaktadır.

"Anarşik öge"ye verdiği ağırlık ve öğrencilerin rolünü abartarak yüceltmesi sonucu Marcuse'ün görüşleri kimi ilzycilerini "üniversitelerde kızıl üslar" yaratma "kuram"ma kadar götürmüştür. Çin ve Vietnam da, mvasun sürecinde ege-men sistemden kurtarılmış bölgelerin savunulması ve üzerlerinde yeni bir sosyal ve ekonomik işleyişin yerleştirilmesi deneylerinden de esinlenerek üniversitelerde kurulmaya çalışılan fırtına merkezleri, "tezi", bir yandan öğrencilerin tek başına yürüttükleri eylemlerin tüm toplumda büyük bir değişikliğe yol açacağı beklentisinin sönməsi,

diğer yandan bu "üs"lerin uzun süre elde tutulamayacağını, sistemin baskı güçlerinin saldırılarını sonucu ortaya çıkması sonucu iflas etmiştir.

Marcuse'ün çağdaş kapitalist topluma, sınıflara ve dönişim güçlerine ilişkin tezlerinin sınıandığı alan yine kendi görüşlerinin en çok okunduğu ve tartışıldığı dönem olan 1968 hareketinde olmuştur.

Öncelikle "maddi yaşama düzeyinin kararı olarak yükseldiği" tezi iflas etmiştir. Fransa'da Mayıs Haziran 1968 hareketinin öngününü hazırlayan tam da maddi yaşam düzeyinin "kararlı olarak" düşüşü olmuş, 1958 - 1968 arasında onbinlerce küçük esnaf ve küçük çiftçi işletmelerini tasfiye etmiş, işsizlik ise rekor düzeye ulaşmıştır. Bu gelişmelerin ortaya çıkardığı bir başka sonuç da, hareketin meydana gelişinin bir "rastlantı"nın değil, kapitalizmin yarattığı bunalımın ürünü olduğudur.

Yaşamları ekonomik bunalımın nesnel zemini hazırladığı toplumsal hareketlilik döneminde Marcuse'ün iflas eden bir başka tezi "öğrenciler öncülüğü" olmuştur. Tüm Fransa'ya yayılan, dokuz milyon işçinin katıldığı büyük grev ve ülkenin tümünü birkaç hafta hareketsiz bırakan, yoğun fabrika işgalleri ile doruk noktasına ulaşan protesto dalgasını kıvılcımlandıran belli başlı etmenlerden birisini hiç kuşkusuz cardığı ve yığıldığı ile öne çıkan öğrenci hareketi oluşturmaktadır. Ama hareketin her aşamasında işçi sınıfı başı çekmiş, öğrencilere yönelik saldırıların açık teröre dönüşmesinin hemen ardından toplumun tüm güçlerini eyleme çağırın yine işçi sınıfının sendikası örgütü CGT (Genel İş Konfederasyonu) olmuştur. CGT, diğer sendikal örgütler CFDT, FO, öğretmen ve öğretim üyesi örgütleri FEN, SENSUP ve öğrenci örgütü UNEF (Fransız Ulusal Öğrenci Birliği) ile birlikte gösteri ve grev kararlarının alınmasına öncülük etmiştir. Genel grev kararını, fabrika işgalleri izlemiştir, öğrencilerin işçilere önderlik edeceği sevdasındaki kimi maceracı grupların fabrikalara giderek makineleri tahrip etme isteğini işçiler izin vermemiştir. Görüldüğü gibi Marcuse'ün "birkaç" tezi daha sosyal pratiğin ağırlığı altında ezilip gitmiştir. Ne işçi sınıfı ve onun örgütleri kapitalizmin "bütünleşmiş" bir parçasıdır, ne de işçi sınıfı toplumsal değişim isteğinin temsilcisi olma, ona önderlik etme özelliğini yitirmiştir.

Marcuse'ün görüşleri 1968-1970 hareketinden sonra kimi değişikliklere uğramışsa da ("bütünleşmiş işçiler arasında bir öncü kesimin varlığı ve bu kesimin öğrencilerle ittifak yapmasının gerektiği gibi) temel özellikleri aynı kalmıştır. Öğrenciler yücelterek, birleşmesi gereken nehirleri yanlış mecralara yöneten Marcuse'ün görüşlerini "hak ettiği" yere koymak, toplumsal değişim isteğinin gerçeklik kazanmaması isteyen tüm güçler özellikle öğrenci gençlik için zornıdır.

1. J.Woddis Yeni Devrim Teorilerinin Eleştirisi 3 Cev. T. Tayla Bilim Yay, 1975 İstanbul

Okan Özdemir

BARIŞ HAREKETİ ve GENÇLİK

2 3 Şubat 1950'de Fransız Raymonde Dien Vietnam'a tank taşıyan trenleri durdurmak için kendisini demiryoluna atıyordu. Barış istemini olağanüstü bir kararlılık ve cesaretle bütünleştirmişti Dien. Onun için ne Vietnam uzak bir ülke ne de yaşananlar Vietnamla sınırlıydı. Başka bir deyişle, o an Vietnam için dayatılan istemler, gerçekleştirilen eylemler barış savaşını tarihi boyunca barış için öne koyulan hedeflerden ayrı değildi. Dünya gençlik hareketi de tarihi boyunca barış için konulan hedeflere tümüyle sahip çıktı. Kalıcı bir barışın savaş tehdidinin tümüyle ortadan kalkmasıyla, insan haklarının, demokrasinin, uluslararası işbirliğinin yaşama geçmesiyle kurulabileceğini savundu. Ve tüm bunların gerçekleştirilmesinin tek yolunun barış için savaşmaktan geçtiğini gösterdi. Hem de gençliği en geniş anlamda kucaklayan örgütlü bir savaşımdan. Şimdi tarih şerhinde üzerinde biraz getireceğiz. 1945'e. İkinci Dünya Savaşı'nın bitişi, faşizmin yenilişi. Savaş tüm yakıcılığıyla yaşamış gençlik Londra Dünya Gençlik Konferansı'na topluyor. Konferansa, geçmişin askeri başarılarını sürekli barış ve güvenliği getirmesi istenirken, açıkça gençliğin kalıcı bir barış olan özlemi dile getiriliyordu.

Bunu izleyen yıllarda savaşın sonuçlarını değiştirmeye yönelik uğraşlar soğuk savaş başlatınca, bütün demokratik güçler savaşa karşı bir birlik oluşturdular. 1949'da 1. Dünya Barış Taraftarları Kongresi gerçekleştirilen demokratik gençlik örgütleri; oldukça geniş çapta genç kitleleri bir araya getiren gençlik ve öğrenci festivalleri, imza kampanyaları, konferanslar ve protesto yürüyüşleri düzenlediler. Barış savaşımının özgül hedefleriyle nesnel bir birlik içinde olan savaş karşıtı hareket, gençliğin de katılımıyla yaygınlaşma ve güç kazanma anlamında önemli bir adım daha atıyordu.

1960 ve 70'li yıllara gelindiğinde öğrenci hareketlerinin giderek kitleleştiği bir nitelik kazandığı görülüyor. Örneğin, İngiltere'de her yıl yapılmakta olan Aldermaston yürüyüşlerinde öğrenciler oldukça önemli bir çoklukta idi. Amaçları, barış

hareketini yaygınlaştırmak, siyasi partilerle bükümleri etkilemek ve en önemlisi barış düşüncesini dünya halklarına götürmekti.

Gençlik ve öğrenci örgütlerinin katılımıyla güçlenen barış savaşımının en temel özelliklerinden biri de emperyalizmin saldırganlığına karşı verilen bir yanıt olmasıydı. 1945 ve 1970 yılları arasındaki dönemde Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkeleri 93 savaş ve çatışmaya sahne oldu. Bunların yüzde 62,4'ü halkların özgürlük savaşımına önlemeye yönelik ve büyük çoğunluğunu gençlerin oluşturduğu yirmi milyon insanın yaşamını yitirmesiyle sonuçlanmıştı. Savaş alanlarında yaşamını yitiren, savaşın yıkımlarından en büyük payı alan gençlerin barış savaşımını her yönüyle sahiplenmelerinden doğal ne olabildi ki?

Gençlerin yerel savaşlara ve yeni bir dünya savaşına yol açabilecek güç kullanma tehdidine karşı, uyumsuzlukların barışı yoldan çözümüne için verdikleri savaşı demokratik gençlik hareketi ile bütünleştiren de bu doğallık olmuştur.

Tarih geçirdiğimiz üzerinde yürümeyi sürdürüyoruz. 1964'de Floransa'dayız. Değişik ülkelerdeki gençliğin savaşımını birleştirme yolunda düzenlenen Floransa "Barış, Silahsızlanma ve Ulusal Bağımsızlık İçin Gençlik ve Öğrenci Konferansı" ilk kez çok farklı siyasal yapılanmalardan gelen gençlik örgütlerini bir araya getirdi. 1970'de Finlandiya'dayız. Helsinki, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği İçin Uluslararası Gençlik ve Öğrenci Konferansı'na evsahipliği yapıyor. "Avrupa Güvenliği İçin Gençlik" sloganıyla toplanan 1971 Floransa Uluslararası Gençlik ve Öğrenci Konferansı, Avrupa devletlerinin güvenlik ve işbirliği için biraraya gelmelerine ve yumuşama döneminin açılmasına, gençliğin en ivedi sorunlara olan yaklaşımlarının biçimlenmesine anlamlı bir katkıda bulundu.

Değişik ülkelerdeki gençlik örgütlerinin barış kampanyaları, festivaller ve bildiriler hazırlayarak dünya barış hareketinin bir bütün olması yolundaki çabaları ürünlerini vermeyi sürdürdü. 25 - 31 Ekim 1973'de Moskova'da yapılan Dünya Barış

Güçleri Kongresi'nin hazırlanmasında ve yapılmasında birçok ulusal ve uluslararası gençlik örgütü yer aldı. Barış ile kazanılanların sağlam bir temele oturtulması için "sürekli barış, işbirliği, güvenlik ve toplumsal gelişme" sloganıyla bu kez 1976 Haziranında Varşova'da bir araya gelen gençler, Avrupa'nın en büyük forumu olan Gençlik ve Öğrenciler Avrupa Toplantısı'nı gerçekleştirdiler.

Barış hareketi güçlendikçe barışa yönelik tehditler de giderek çeşitlik kazandı. Silahlanmanın boyutları uzaya dek yayılırken, insan haklarına ve demokrasiye yönelik saldırılar da giderek arttı. Tüm bu gelişmeler, dünya gençliğinin savaşa karşı mücadelesinde yeni bir dönemi açtı. Buna ilişkin ilk kararlar, 1981'de Helsinki Barış, Yumuşama ve Silahsızlanma İçin İşbirliği Forum'u'nda alındı. Termonükleer savaş tehdidine karşı geliştirilen savaşımın sorunları üzerinde yoğunlaşan forumun sonuç belgesi gençlik hareketlerinin siyasal eğiliminin yumuşama ve barışın sürmesiyle silahlanma yarışına son verilmesi yönünde olduğunu gösterdi. 1982'de ise "evrensel bir hak olan barış için savaşalım" sloganıyla nükleer bir savaşa karşı barış ve silahsızlanma için yeni bir dünya gençlik hareketi başlatıldı.

Asya ve Afrika ülkelerinde de barış hareketine geniş bir katılım var. 1981 yılında Güney Yemen'de, saldırgan emperyalizme ve Arap Yarımadası ile Basra Körfezi'nde ABD'nin askeri varlığına karşı gençlik ve öğrenci sorunları konulu bir konferans toplandı. Aynı yıl Uluslararası Öğrenci Birliği ve Hindistan Gençlik Federasyonu'nun işbirliği ile çevreyi barış denizi yapmaya yönelik bir konferans yapıldı. 1983'te, Gine-Bissau'nun Avrupa, Asya, Afrika ve Latin Amerika'dan "Afrika'yı bir barış bölgesi yapalım" sloganıyla gelen binlerce insanın oluşturduğu bir kaideşlik ortamına evsahipliği yaptığı yıldı. Afrika'da daha önce bir benzeri yapılmayan barış yürüyüşü Gine-Bissau'lu Amilcar Cabral Afrika Gençlik Örgütü'nün katkısıyla gerçekleşti. Bağımsızlığını yeni kazanan ülkelerde savaşa karşı olan uluslararası gençlik ha-

reketlerine sahip çıkılmasının bir özelliği de, Asya ve Afrika'daki gençlik örgütlerinin artan prestijlerinin çarpıcı bir kanıtı olmasıdır.

Gençler anti-emperyalist dayanışmayı, uluslararası dostluk ve dünya barışını kurmaya yetkin olduğunu, geçtiğimiz yıl içerisinde Moskova'da düzenlenen 12. Dünya Gençlik ve Öğrenci Festivali'nde bir kez daha gösterdiler. Bundan böyle bütün yaşamsal konularda benzer toplantıların yapılması, sorunların birarada tartışılması, siyasi ve ideolojik eğilimlerin temsilcilerince kabul edildi.

Günümüz gençliğinin barış savaşımının en ayrıcalıklı özelliği, beklentilerin somutlaştırılması olarak ortaya çıkıyor.

● Bir ülkenin doğal kaynaklarının ve insan emeğinin bir başka ülke tarafından sömürülmesini önleyecek, kalkınmaya yönelik yeni bir uluslararası ekonomik düzenin kurulması,

● Silah ticaretinin ve silahlanma yarışının tümüyle son bulması, mevcut silahların azaltılması ve giderek yok edilmesi. Sorunun bu yönüne ilişkin Türkiye için de oldukça güncel birkaç örneği burada yeniden anımsamak yarar var: Bir uzayın silahlanmasına karşı olmak, dahası bu çalışmalar içinde aktif sorumluluk almamak. Balkanlar'da nükleer silahlardan arındırılması çabaları içinde yer almak, benzer girişimlerin uluslararası platformdaki aktif destekçisi olmak.

● Dış siyasal müdahalelere, yayımları ve yeni sömürgeci politikalara militarist baskı rejimlerine son verilmesi,

● Örgütlenme haklarını herkes için verilmesi, uluslararası barış ve anti-emperyalist dayanışma hareketinde birleşilmesi,

● Barış eğitiminin, kalıcı bir barışın oluşmasına gerçek katkı sağlayacak "barış bilinci"nin verilmesine yönelik, günümüz barış hareketinin güncel hedefleri olarak konuluyor.

Tarih içindeki yürüyüşümüz bizi 1986'ya, Dünya Barış Yılı'na dek getirdi. Gördük ki, barış yalnızca savaşa karşı olmak değil, geçmişten yarınlara uzanarak yaşama, insan emeğine, uygarlığa, insan haklarına sahip çıkmaktır.

Demokratikleşme tartışmaları ülkemiz gündemindeki önemli yerini koruyor. Demokratikleşme üzerine yeni öneriler, yeni tezler öne sürülüyor. Demokratikleşme tartışmalarının, demokrasi mücadelesine ilişkin tartışmaları da gündeme getirmesi kaçınılmaz. Çünkü etkin bir demokrasi mücadelesi verilmeden kalıcı bir demokrasinin sağlanması olanaklı değil. Üstelik demokrasinin yalnızca sağlanması değil, korunması da etkin bir demokrasi mücadelesine bağlı. Bu nedenle bugün demokratikleşme tartışmalarının dayandığı temellerden başlıca demokrasi mücadelesi olmalı. Toplumun demokratikleşme yanlısı tüm kesimleri, demokrasi mücadelesindeki yerini gözden geçirmeli, görevlerini saptamalı. Buna bağlı olarak ülkemiz gençliğinin demokrasi mücadelesine ilişkin tutumu ve bu mücadeledeki yerinin tartışılması gerekiyor. Böyle bir tartışmada ortaya çıkacak görüşler, gençliğin siyasetle, dolayısıyla da demokratikleşme sorunu ile ilgilenmesi gerektiğinin savunulmasından, gençliğe demokrasi mücadelesinin öncüsü olduğunun ileri sürülmesine varan çeşitlilikler göstermesi olası. Bu konuda sağlıklı bir sonuç verilebilmesi demokrasi ve demokrasi mücadelesi kavramlarının tarihsel toplumsal temelleriyle kavranmasını gerektiriyor.

Burjuva demokrasisi, orta çağın sonlarında, burjuvazinin feodaliteye karşı verdiği iktidar mücadelesinde ortaya çıktı. Proletaryanın insanların doğuştan eşitliği, kardeşliği ve evrensel insan hakları tezleriyle peşinden sürüklediği işçi ve emekçi kitlelerin gücüyle iktidarı ele geçirdi. Bu dönemde demokrasi mücadelesi öncüsü olan burjuvazi idi.

Burjuvazinin iktidarı elden almasından sonra demokrasi mücadelesinin niteliği değişti. Çünkü iktidarı aldıktan sonra burjuvazi özgürlük, eşitlik ve kardeşlik sloganlarını bir kenara bıraktı. Özgürlük ve eşitlik yalnızca burjuvazi içindi. Burjuvazi seçimlerle katilim, seçme ve seçilme hakkını, mülkiyete sahip olma ölçütünü getirerek işçi ve emekçi kitlelerden el çekmek istedi. Çünkü işçi ve emekçilerin demokratik hak ve özgürlüklere sahip olmasa, burjuvazinin işçi ve emekçileri jiledivince sömürmesine olanak vermiyordu. Elbette işçi ve emekçiler demokratik hak ve özgürlüklerden vazgeçmediler ve burjuvaziye karşı demokrasi mücadelesi vermeye başladılar. Böylece önceleri demokrasi mücadelesinin öncüsü olan burjuvazi, demokrasi mücadelesinin hedef aldığı sınıf haline geldi. Demokrasi mücadelesinin ideolojik ve politik öncüsü ise artık işçi sınıfıydı ve demokrasi mücadelesi işçi sınıfının sömürden kurtulma mücadelesinin önemli bir parçasını ve evresini oluşturuyordu. Kapitalizmin tekeli aşamada, tekeli sermayenin siyasal iktidarı tekeline alması sonucu demokratik muhalefetin taşıdığı genişlemişse de, işçi sınıfının demokrasi mücadelesindeki öncülüğünde değişme olmamıştır. Buraya kadar söylediklerimizi özetleyerek, demokrasi mücadelesi tekeli burjuvaziye karşı, işçi sınıfının öncülüğünde, diğer emekçi sınıf ve katmanların demokratik hak ve özgürlükleri için verdikleri mücadeledir.

GENÇLİK HANGİ YANDA

Bu mücadelede, mücadelenin her iki yanı da, dinamizmi, coş-

DEMOKRASİ SAVAŞIMINDA GENÇLİK

Selim Demirci

Karikatür: ALTAY MARTI

kusu, örgütlenme eğilimi ve özverliliği nedeniyle toplumsal yaşamda önemli bir güç olan gençliği yanına almak istemektedir. Burjuvazi, iktidarının bugünkü kurtarmak, yarınını da güvence altına almak amacıyla gençliği örgütleyerek, dizzeninin bekçisi haline getirmek istemektedir. Kitle iletişim araçları ve araçlarıyla da yanına almadığı gençlik kesimlerini uyuşturarak 'tarafsızlaştırmayı' amaçlamaktadır. İşçi sınıfı da, gençliğin örgütlü gücünün demokrasi mücadelesinde kendisine güç katacağını bilmektedir. Şimdi gençliğin kendi çıkarlarının, onun hangi tarafta yer almasını gerektirdiği sorusuna yanıt arayalım.

Gençlik bir toplumsal sınıf değildir. Toplumdaki her sınıf ve tabakanın kendi gençliği vardır. Gençliğin ezici çoğunluğu işçi, köylü ve öğrenci gençlik oluşturmaktadır. İşçi ve köylü gençliğin işçi sınıfı ve emekçi köylülerle birlikte demokrasi mücadelesinin içinde olması doğaldır. Öğrenci gençliğin de çoğunluğunu emekçi kökenliler oluşturmaktadır. Ayrıca yine öğrenci gençliğin çoğunluğu geleceğin emekçileridir. Bu nedenle öğrenci gençliğin de çıkarları, demokrasi mücadelesinde işçi sınıfının yanında yer almasını gerektirmektedir. Öğrenci gençlik bir sınıf olmadığı için demokrasi mücadelesinde ona öncülük işlevi yüklenemez ve öğrenci gençliğin demokrasi mücadelesindeki başarısı yalnız ve yalnız işçi sınıfının yanında yer almasına bağlıdır.

Gençlik bir sınıf olmamakla birlikte, genç olmaktan doğan bazı ortak özelliklere, sorunlara ve istemlere sahiptir. Gençlik iş istemektedir, gençlik eğitim istemektedir, gençlik kendini geliştirme, güven içinde yaşama olanakları istemektedir. Gençliğin bu istemlerini dile getirebilmesi, bu istemleri etrafında örgütlenebilmesi bile demokratik hak ve özgürlüklerin varlığına bağlıdır. Tüm bunlar da bir bütün olarak gençliğin demokrasi mücadelesinde demokratik güçlerin yanında yer almasını gerektirmektedir.

ÜLKEMİZDE DEMOKRASİ MÜCADELESİ VE GENÇLİK

Ülkemiz gençliği de köklü bir demokrasi mücadelesi geleneğine sahiptir. 1950'lerde örgütleniş adımlarını atan gençliğimiz, 1960' da demokrasi mücadelesinin en etkin güçlerinden birisi olmuştur. Özellikle 27 Mayıs öncesi en önemli eylemlerinden biri olan 28 Nisan eyleminde gençlik etkin olarak yer almıştır.

1960 sonrasında yaşanan demokratikleşme ortamı gençliği olumlu yönde etkilemiş, gençlik içinde örgütlenme eğilimini artırmıştır. Bu dönemde çeşitli üniversitelerdeki fikir kulüplerinin birleşmesinden oluşan FKF (Fikir Kulüpleri Federasyonu) en etkin gençlik örgütlenmesi olmuştur. O dönemde gençliğin merkezi örgütlenmesi durumunda olmasa nedeniyle önemli bir güce sahip olan FKF demokrasi mücadelesinin en ön safında yer almıştır.

1968'lerde gençlik eylemleri artmış, gençlik bir güç olarak kendini kabul ettirmiştir. Ne ki gençliğin demokrasi mücadelesindeki rolünün abartılmaması, işçi sınıfının ve diğer demokratik güçlerin demokrasi mücadelesindeki önemini göz ardı edilmesi sonucunu doğurmuştur. Bu dönemde gençlik örgütlenmesinin bölünmesi, gençliğin önemli bir bölümünü içinde barındıran merkezi bir örgütlenmeden gençliği yoksun bırakmıştır. Bundan sonra gençlik dağınkılığa itilmiş ve ardından da 12 Mart'ın gelmesiyle gençlik bareketi önemli bir darbe yemiştir.

Baakıcı 12 Mart döneminden sonra gençliğin demokrasi mücadelesine katılması nicel olarak önemli artışlar göstermiştir. 1968'ler gençlik hareketinin sahip olduğu zaafı bu dönemde de varlığını sürdürmüştür. Gençlik içindeki dağınkılık bu dönemde daha da artmış, gençliğin işçi sınıfı ve diğer demokratik güçlerle birlikteliği bu dönemde de sağlanamamıştır. Aslında demokratik güçlerin tümünün sahip olduğu bu zaafı, ülkede yaratılan terörün önünün kesilmesini sağlayamamıştır. Ve demokratik hak ve özgürlükleri yok etmek isteyen kesimlerin varlığı terör ortamı sonucu demokrasi kesintiye uğratılmıştır.

Tarihsel gelişme içerisinde çoğu kez gençlik demokrasi mücadelesinin hangi yanında olması gerektiğinin bilincinde olmuş ve tüm enerjisini ve dinamizmiyle demokrasi mücadelesinin içinde yer almıştır. Burjuva gericiği ve faşizmin demagogleriyle

le gençliği yanına alabildiği geçici dönemler fazla uzun olmamıştır. Buna karşın İspanya'da, Portekiz'de İran'da ve diğer birçok ülkede faşizmle karşılaşıldı. Bu süreçte gençliğin içinde bulunduğu faşizmle karşı koyan işçi sınıfı ve gençlik yer almaktadır. Yunanistan gençliğinin faşizme karşı koydukları politenik eylemi hala belleklerdeki yerini korumaktadır. Kimi yanlış eğilimleri içerisinde barındırsa da 1968 gençlik hareketleri gençliğin örgütlenmesinin gücünü ortaya koymuştur.

DEMOKRASİ MÜCADELESİNDE YENİ DÖNEM VE GENÇLİK

12 Eylül sonrasında yapılan yasa değişikliklerinden ve 1982 Anayasası ile getirilen antidemokratik düzenlemelerden en büyük payı, 12 Eylül öncesinin iki büyük "suçlu"su gösterilen işçilerle öğrenciler aldı. Bugün ülkemiz gençliğinin yaşadığı sorunların çözümü, her zamankinden daha çok demokratikleşmeye, demokrasi mücadelesine bağlı. Örnek olarak bugün öğrenci gençliğin en büyük sorununu oluşturan YÖK'ü ve YÖK uygulamalarını ele alalım. Halkın eğilimlerini yansıtan bir parlamentonun olduğu, demokratik hak ve özgürlüklerin yaşadığı bir dönemde YÖK oluşturulabilir miydi? Yine böyle bir ortamda YÖK böylesine geniş kapsamlı bir öğretim üyesi tasfiyesine girişebilir, öğrencileri ezen uygulamalarda bulunabilir miydi? Örneği değiştirmek, grev ve toplu iş sözleşme haklarının pratikte yok edilmesine, bugüne emeklilik bakları ve kıdem tazminatlarıyla oylanmasına işçi gençlik izin verir miydi?

Gençliğin yaşadığı sorunlar, anti demokratik uygulamalar ve düzenlemelerden kaynaklandığına göre, bunların çözümünü de bu anti-demokratik uygulamalar ve düzenlemelerin kaldırılması için, yani demokratikleşme için çaba gösterilmesine bağlıdır. Burda önemli olan sorunların çözümünü için kısmi düzeyde yürütülen mücadelesinin, demokrasi mücadelesi ile bütünselliğinin kavranmasıdır. Örneğin, YÖK'e ve YÖK uygulamalarına karşı verilen mücadelelerin, YÖK'te politik desteklerin sayılatılmasına yönelik mücadele ve-

filmeden kesin başarıya ulaşması olanaklı değildir. YÖK bugünkü gücünü kendisinden almamaktadır. YÖK'e bu gücü veren ardındaki politik destektir. Halkın iradesini tam anlamıyla yansıtamayan TBMM'dir.

Demokrasi mücadelesinde parlamentonun özel bir yeri vardır. Halkın iradesini tam olarak yansıtan bir parlamentonun varolması halinde, iktidarların gücü sınırlanır, keyfiliğe olanak tanımaz. Bu nedenle dünyanın her yerinde diktatörler iktidara gelir gelmez parlamentoyu kapatır. Çünkü diktatörlükle, halkın iradesini yansıtan bir parlamento birlikte var olamaz. Şili'de Pinochet'in iktidara gelir gelmez parlamentoyu kapatması yalnızca Şili'ye özgü bir örnek değildir.

Türkiye, parlamentonun durumu açısından Şili vb ülkelere göre farklı olmakla birlikte, demokratikleşme tartışmalarında parlamentonun yapısı başlıca yer almaktadır. Bugün parlamentonun yapısının halkın eğilimlerini yansıtmadığı konusunda hemen herkes birleşmektedir. O halde demokrasi mücadelesinin yöneleceği başlıca hedef parlamento-

nun halkın gerçek eğilimlerini yansıtır hale getirilmesidir, yani erken seçimdir. Erken seçimle oluşacak bir parlamentonun varolması, YÖK gibi demokratik olmayan kurumların ve düzenlemelerin gücünü kırarak ortamı hazırlıyacaktır. Bu nedenle ülkemiz gençliği de erken seçim istemlerine sahip çıkmalıdır.

Gençliğin demokrasi mücadelesine katılmak yolunda yapacakları elbette erken seçim istemiyle sınırlı değildir. Gençlik erken seçim isteminin yanında kendi ekonomik-akademik-demokratik hakları için mücadele etmelidir. Kısmi taleplerin, toplumdaki genel demokratikleşme ile nasıl olsa sağlanacağı düşüncesiyle, kısmi hak ve istemlerin savunulmasından vazgeçilmemelidir. Bilinmelidir ki, demokratikleşme yolunda toplumun herhangi bir kesiminin elde edeceği kazanım, toplumun diğer kesimlerini ve demokrasi mücadelesinin bütünümlü olumlu yönde etkileyecektir.

Gerek kısmi hak ve istemlerinin elde edilmesi yolunda, gerekse genel demokrasi mücadelesi yolunda gençliğin atacağı ilk adım yığınsal örgütlenmelerinin sağlanmasıdır. Çünkü

demokrasinin temel dayanaklarından birisi parlamento ise, diğer temelli bir dayanağı da kitlelerin örgütlü katılımının sağlanmasıdır. Öğrenci gençliğin kendi yığınsal sendikalar örgütlerini oluşturmuş sürecinin genel görünümüne bakıldığında görülmüyor ki, karşılaştığı engeller ve keyfiliğe, bir yandan gençliğe nesnel olarak demokrasi güçlerinin (sınıfsal temellerinin yanı sıra) yanında olduğunu gösterirken, aynı zamanda kendi gündelik taleplerine karşı çıkan güçlerle demokratikleşmenin önündeki güçlerin aynı ve bir olduğunu görmesini sağlıyor.

Bu yolda azımsanmayacak önemli adımlar öğrenci demoklerinin kurulmasıyla bugünden atılmıştır. Ancak atılacak daha önemli adım gençlik örgütlerinin birlikteliğinin sağlanmasıdır. Yasaların elverdiği oranda bu adım atılmalıdır.

Demokrasi mücadelesinde gençliğin etkinlik derecesini belirleyecek önemli bir nokta da, geçmişin iyi değerlendirilip, geçmişteki yanlışlara düşüncesinin önlenmesidir. Özellikle öğrenci demokleri içerisinde aynı siyasi görüşe sahip gençlerin bir arada bulunmasının doğal

olduğu unutulmamalı, siyasal görüş ayrılıkları nedeniyle gençlik örgütleri bölünmemeli, kendi içersinde kısır çekişmelere sahne olmamalıdır. Bunun tek yolu da örgüt içi demokrasinin eksiksiz olarak uygulanmasıdır.

Düşülebilecek yanlışlardan birisi de, gençliğin demokrasi mücadelesindeki önemli rolünün abartılarak, ona toplumun demokrasi mücadelesi veren diğer kesimlerinden bağımsız ve onlardan önemli bir işlev tanınmasıdır. Bunun için yazının başında değindiğimiz, demokrasi mücadelesinin sınıfsal niteliği unutulmamalıdır.

Gençliğinümüzün geçmişte yaşanan zaafatlardan alınarak, sahip olduğu demokrasi mücadelesi geleneğini sürdüreceği, toplumumuzun demokratikleşmesinde önemli bir rol oynayacağına inanıyoruz. Çünkü demokrasi mücadelesi güzel bir geleceği bedeflemektedir, gelecek ise gençliktir. Demokratikleşme yeniliğe açıklık demektir, gençlik, yenileştiricileri seve seve izler. Demokratikleşme özveri ister, özveri isteyen bir mücadeleye ilk olarak her zaman gençlik hazırdır.

Kuşatmalar Coğrafyası / Tuğrul Asi Balkar

(Sormasam adnan söylemezdi belki de cam kırıklarıyla parçalandığını geceyi)

BAŞTAN SONA

Bir

yanıklandım,
yanıklanan dalgalar koşuyor kıyıya
iz bırakmadan
yanıklanan unutulmuş ve uzak
bir şarkının son dizeleriydi anımsa
anımsa camlara vuran
yağan kardi bütün bir gece
gider mi gider gitme desen de

kim tanık bir an mı
kim tanık bir yaşam mı
bütün zamanları birden
bütün hayatları birden
yaşamının zorunluluğu
gider mi gider gitme desen de

göçebe bir güvercin
o, kanatsız belki sevdalı
kim hayır diyecek
kim yadsıyacak
tek ışık gözlerimizdi
tek sıcaklık solugumuz
sözlerimiz yorgun
düştü, kim kaldıracak

İki

hangi güz fırtınası
hangi gün hangi gece
çalınan her kapıyı
korku açarken
o yanımda olsa,
o yanımda olsa
çocuk elleriyle
incecik elleriyle
gider mi gider gitme desen de

ne desek korkunç
ne desek gerçek
olur, şiir yalanı
kar örter duvarları
işte her yer kan ve cam kırıkları

Üç

nereye göçmen gözlüm
nereye böyle yaralı
nereye böyle kararlı
her yer kan ve cam kırıkları
gece den çalınmış
ne bir ses
ne bir kinise
gider mi gider gitme desen de
kal diyen ellerin
kalır gecede
kalır gecede
bir de boğazına dayalı
bir bıçak gibi yalnızlığın
gider mi gider gitme desen de

Dört

nereye göçmen çiçek eylül mü
hic tin kaçınıcı yenilgisi
öldüler doğru,
ölümü dalgaların it'işiyle
kıyıya vurarak karşılayan
bir yengeç gibi değil,
yüreğimizi ısıtan sesleriyle
bir insan gibi karşıladılar,
bak işte, bu en doğrusu

nereye göçmen çiçek eylül mü
hic tin kaçınıcı yenilgisi
bakardık üzüncüle uzaktan
değdikçe tenlerine ilk ışıkları sabahın
bakardık uzaklaştırdı karanlık,
gördün mü kanatlandı
huçun bir sesle
hırçın ve kararlı
gider mi gider gitme desen de

birkaç söz
birkaç resim
birkaç anı
birmektup
hepsi bu
yalnızlığımızı aydınlatan bir tutam ışık
dostça bir gülüş
ışıldayan yıldız denizi
olur, şiir yalanı
acılarımızın ağırlığıyla boynumuzu geren ip

Beş

avlunun ortasına dikti r yorgun
gelmesiyle geçmesi bir
olan beklenmedik bir bulut
yüreğini dolduran bir bulut
küçük, coşku neferi, büzünle karışık
çalar mı yireğini ipek dokunuşuyla
okşar gibi, dudağının kenarında
takıp bir sızıyla
bana dünyayı yaşanır kılan
bir adres söyle ve git
gider mi gider gitme desen de

Altı

O bendim, beni unutma
diyer sesinin cınlamasıyla şaşkın
ellerimi tuttuğunda uslu bir çocuk
gözlerini kapayınca karanlıkta kalan
O bendim
bir düştün uyanmışcasına sersem
bir güle baktıkça solan
bir serçe salıverince köle
aklı hep o şarkıya takılı
gider mi gider gitme desen de

ULUSAL KURTULUŞ SAVAŞLARINDA GENÇLİĞİN ROLÜ

Yasemin Çongar

Cağımızda ulusal kurtuluş hareketleri evrensel devrimci sürecin en önemli unsurlarından birini oluşturuyor. Gün geçmiyor ki, Güney Afrika'dan, Namibya'dan, Filistin'den, Yeni Kaledonya'dan, El Salvador'dan bağımsızlık mücadelesine ilişkin haberler dünya radyolarından okunmasın. Bugün artık Filistin deyince aklımıza ilk olarak Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) geliyor. Namibya deyince Güneybatı Afrika Halk Örgütü (SWAPO)'yu, Batı Sahra deyince Polisario'yu, Yeni Kaledonya deyince de Kanak Cephesi'ni düşünüyoruz. Ulusal kurtuluş hareketlerini örgütleyen parti, cenbe ve örgütler, bağımsızlık mücadelesi veren kuruluşlar, tarihsel-olanın belirleyiciliği bağlamında, sömürleşen ülkelerin emperyalist güçlerin denetimindeki hükümetlerinden daha çok tanınıyor, daha meşru sayılıyorlar. Tarihsel-olan, aynı zamanda, ulusal kurtuluş hareketlerinin yalnızca nicelikte kalmayıp nitel boyutlara da varan gelişmesini anlamamıza da yardımcı oluyor. 1917'de SSCB'nin kurulması ve daha sonra dünya sosyalist sisteminin oluşması ile yeni bir biçim alan gücün dengesinin bu gelişmede büyük payı var. Burjuva-demokratik özdaki ulusal kurtuluş hareketlerinin, bugün artık halkları anti-emperyalist bir cepheye birleştiren ve toplumsal gelişmenin daha ileri aşamalarına geçişte önemli bir basamak oluşturan devrimci süreçler olarak yaşanması hep bu nitel gelişimin sonucu. İşte, çağımızda aldığı bu yeni biçimiyle yadınamayacak önemdeki ulusal kurtuluş hareketlerine gençliğin katılımı da diğer toplumsal mücadele süreçlerinde olduğu gibi oldukça yaygın. Gençler, Üçüncü Dünya ülkelerinin pek çoğunda bağımsızlık için savaşanların en ön saflarında yer alıyor, kurtuluş ordularının varucu gücünü oluşturuyor, devrimci hareketin kadrolarında sorumluluklar üstleniyorlar. Kendi öz örgütleri çevresinde, ulusal kurtuluş hareketinin motoru görevini gören ulusal örgütlerle işbirliği yapıyor, bu örgütün mücadelesini etkin eylemlerle destekliyorlar.

Dünyanın dört yanında gösterdiği bu yaygın katılımı, demokratik gençlik hareketi, emperyalizme karşı savaşında önemli bir sosyopolitik güç oluşturmaktadır. Günümüzde Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerindeki gençlik örgütleri, çalışmalarını çoğunlukla yeraltında, güç koşulları içinde sürdürmek zorunda kalsalar da önemli ilerlemeler kaydetmektedirler. Bu başarılı mücadelesini en güzel örneklediği gençlik örgütlerinden birisi de Güney Afrika İlerici Gençlik Hareketi'dir. 1970'lerin sonlarından bu yana, Afrika Ulusal Kongresi (ANC)'nin gençlik kuruluşu olarak çalışmalarını sürdüren İlerici Gençlik Hareketi, hem sayısal, hem politik anlamda günden güne gelişmiş, giderek örgütlenmesini madenlerden, fabrikalara, eğitim kurumlarından, bürolara kadar yaygın bir düzlemde gerçekleştirmiştir. Bugün Güney Afrika Öğrencileri Kongresi ve diğer gençlik kuruluşları üzerinde önemli bir etkiyi olan Hareket, şimdiye dek ANC'ye sağladığı dayanışma ve işçi hareketi ile kurduğu sağlam bağlar nedeniyle ulusal kurtuluş hareketine önemli katkılarda bulunmuştur.

1978 - 81 yıllarının kitlesel öğrenci eylemleri, ANC ve Afrika Komünist Partisi'nin çalışmaları sonucunda gerçekleştirilen başarıları gösterirdi. Ülkenin birçok bölgesinde yapılan mitinglerde öğrenciler, terör ve tutuklamaların sona ermesi, kolluk kuvvetlerinin öğrenim kurumlarından çekilmesi ve eğitim sisteminden kökten değişimlere gidilmesi yolundaki istemlerini dile getirmişlerdi. 1980 yılının başında Güney Afrika İlerici Gençlik Hareketi'nin eylemleri, Pretoria Cape Town, Port Elizabeth ve diğer büyük kentlerdeki gençlik kuruluşlarınca desteklenmişti. Bu gençler, ırkçı azınlık yönetiminin baskısı karşısında, grevci işçilerin yanında yer alarak, politik istemlerini bugün daha sık ve daha kesin biçimde duyuruyorlar. Aynı zamanda ırk ayrımına karşı yürüttükleri ortak mücadele ile bilinçli eylemciliğin somut bir örneğini veriyorlar.

Gençliğin katılım nedenleri

GAC İlerici Gençlik Hareketi'ni burada örnek olarak vermeyiz bir nedeni de, bu örgütün çalışmalarının gençliğin ulusal kurtuluş hareketine katılımının nedenleri ve biçimlerine ilişkin ipuçları barındırıyor olması.

Gençliğin ulusal kurtuluş savaşlarına bunca yaygın ve etkin bir katılım göstermesi, hiç kuşkusuz salt enerjik, dinamik, mücadeleye ya da macerasever bir kesim olduğu gibi gerekçelerle açıklanamaz. Herşeyden önce ulusal bağımsızlık, sömürgeci boyunduraktan kurtuluş anlamına gelen ulusal kurtuluş hareketi, gençlik için gelecek demektir. Ulusal kurtuluş hareketlerine katılan gençler, gerçekte kendilerine ait olan, ancak egemen sömürgeci güç tarafından kendilerinden alınarak biçimlendirilen geleceklere sahip çıktıkları; kendi yazgılarını kendilerinin belirleyeceği; kendi mesleklerini, üretme ve paylaşma biçimlerini, yaşam koşullarını seçecekleri; kendi öz kaynaklarını kendi ulusal çıkarları içinde değerlendire-

cekleri bir gelecek istedikleri için mücadele etmektedirler. Gençler, özgürlüğe olan tutkuları, bağımsızlığa olan özlemleri ile emperyalist güçlere karşı savaşırlar. Çünkü süregelen düzen, onlar için yalnızca dimlerinin ve bugünlerinin sömürülmesi değil, yarınlarının da sömürülmesi anlamına gelecektir.

Gençlerin ulusal kurtuluş hareketlerine katılım biçimleri de ülkenin sosyo-ekonomik gelişkinlik düzeyi ve bu bağlamda seçilen ulusal mücadele yöntemine göre değişebilmektedir. Gençliğin katılımı bir toplumsal kesim hütünselliği içinde ele alınabileceği olmasının yanı sıra, anıtsal ayrımlara gidilerek de değerlendirilebilir. niteliği gereği, pek çok sosyal tabakayı geniş siyasal koalisyonlarda birleştirerek kitleselleştiren kurtuluş hareketlerine, aynı sınıflardan gençlerin katılımı ortak bağımsızlık isteminin yanı sıra, birbirinden ayrı nedenlerle de ön plana çıkabiliyor. Bu çerçevede köylü ve işçi gençler, ekonomisi tarıma dayalı ülkelerde, özellikle mevsimlik olarak çalıştırılan genç tarım işçileri ulusal kurtuluş hareketlerinde başı çekmektedir. Öğrenci gençlik ile küçük burjuva sınıflardan gelen gençlerin bu mücadeleye katılımı ise kendine özgü nedenlerle taşınmaktadır. Emekçi gençlik, ülkenin ekonomik gelişmişliğine göre, emperyalist gücün uyguladığı feodal, yarı-feodal ve giderek kapitalist sömürü ve baskıdan payını en yoğun biçimde alırken, aynı kesim kapsamında sayılabileceğimiz öğrenciler de eğitimlerini özgürce yapabilecekleri, dile-dikleri mesleği diledikleri biçimde uygulayabilecekleri, bilimsel, sanatsal ve sportif etkinliklerini başka ülkelerin değil, kendi ulusal kimlikleri altında sürdürebilecekleri ve sömürücülerin yokluğunda giderek genişleyen eğitim, meslek ve iş olanaklarını içinde barındıracak bir gelecek özlemiyle, ancak hiçbir şekilde salt entellektüel istemlere indirgenemeyecek, öde anti-emperyalist ve demokratik bir mücadele vermektedirler. Gösteriler gençlerin katılımıyla güçlenirken, işçilerin grevleri öğrencilerin boykotlarıyla desteklenmekte, gerilla savaşını sürdüren ülkelerde silahlı mücadele çoğunlukla gençler tarafından yürütülmektedir. Filistin Genel Öğrenci Birliği (GUPS), Salvador Üniversite Öğrencileri Genel Derneği (AGEUS), Uruguay Üniversitesi Öğrencileri Federasyonu (FEUU) eğitim kurumlarında mücadelelerini sürdürürken, SWAPO Gençlik Kolu da Namibya'da silahlı bağımsızlık hareketinde yerini alabilmektedir.

Gençliğin rolü konusunda yanlışya düşmemek

Gençliğin ulusal kurtuluş hareketlerinde gösterdiği etkinlik, yaygın ve yararlı katılım, kimi ülkelerde hareket liderlerinin genç insanlar olması, ulusal kurtuluş savaşlarının birer gençlik hareketi olarak nitelendirilmesi yanlışına yolaçmamalıdır. Gençliğin nitel etkililiğini, nitel birliği gibi yorumlayıp, gençleri hareketin kaynağında ve başarısında, "belirleyici," sürecinde "öncü" güçler olarak nitelendirmek, ulusal kurtuluş hareketlerinin günümüzdeki itici güçlerini gözardı-

edip, Üçüncü Dünya ülkelerinde giderek keskinleşen sınıflı yapılanmayı yoksaltmak anlamına gelecektir. Ulusal Kurtuluş Savaşları'nın süregeldiği Üçüncü Dünya ülkelerinde ezilen nüfusun çoğunluğunu oluşturan nedeniye köylüler, anti-emperyalist ve demokratik bir özde birleşmeleri nedeniyle ulusal burjuvazi ve aydınlar, sınırlı ancak önemli roller üstlenmişlerdir. Söz konusu ülkelerde anızi üretimin az gelişmiş olması nedeniyle, işçilerin sayımsındaki nicel azlık, günümüzde giderek gelişen işçi sınıfının, ulusal kurtuluş hareketlerinde öncü rolünü üstlenebilecek bir potansiyele sahip olduğu gerçeğinin gözardı edilmesine yol açabilmektedir. Oysa artık sermayeci ekonominin giderek sömürülen ülkelerde de yerleştiği ve sınırlı da olsa anızi gelişiminin gerçekleştiğini düşünürsek, emperyalist sömürden en büyük payı alan işçilerin sayısal artış gösterdiğini de farkedebiliriz. En azından ekip biçtiği küçük bir toprak parçasına sahip olan bir köylünün yanında işçi, üretim araçlarının sahibi olan ve emperyalist güçlerle işbirliği içindeki yabancı sermayeli büyük burjuvaziye emek pazarlamakta ve çoğu zaman kartını doyurmaya yetmeyen bir ücret karşılığı çalışmaktadır. Öte yandan, işçi sınıfı doğası gereği ulusal kurtuluş hareketlerini geleceğe dönük bir süreklilikli parçası olarak görür; sömürgeciliğin eski ya da yeni tüm biçimlerine karşı olmasın ve sınıfsal çıkarlarını toplumsal gelişimin daha ileri aşamaları için sürekli bir mücadele gerektirmesi nedeniyle, şimdiye dek yeterince geniş ve gerektiği gibi örgütlü olmadığı için üstlenemediği öncülük rolünü, yakın gelecekte alabilecek tek sınıftır. Bir toprak reformu toprağa bağlı olan köylüleri daha sürekli bir mücadelede uzaklaştırabilmekte, önemsiz ücret artışları memurların tepkisini dıngınleştirebilmekteyken, işçilerin acıları üretim araçlarının devletleştirildiği ve kapitalist olmayan kalkınma yoluna geçildiği bir süreçte ulaşılmak üzere dinmez. Yazımız başında da belirttiğimiz gibi, bu süreç tarafından izlenmesi, günümüzde ulusal kurtuluş hareketlerinin en belirgin özelliklerinden biridir. İşte tüm bu nedenlerle, toplumun çeşitli sınıflarını birleştiren ulusal kurtuluş hareketinde emekçi kitleler en büyük belirleyici konumundadırlar. Gençliğin katılımı, özellikle sınıfsal çıkarları henüz keskinleşmemiş olan öğrenci gençliğin katılımı da, ancak bu kitlelerle dayanışma biçiminde olduğu zaman bir anlam kazanmaktadır. Sonuç olarak, örneğin bir Nikaragua devrimini, liderlerin genç olmasından yola çıkarak gençlik hareketinin başarısı olarak görmek büyük bir yanılgı olacaktır. Sandinist liderlerin zaferi, Augusto Sandino'dan bu yana gelişerek gelen mücadele geleceğinin, emekçi kitlelerle kurulan sağlam bağların önemi kavranmadan açıklanamaz.

Kurtuluş savaşını izleyen süreçte gençlere düşen

Ulusal kurtuluş hareketlerinin günümüzde bu denli önem kazanmasının bir nedeni de burjuva-demokratik çizgiler taşıyan bu hareketlerio kavuşarak, toplumcu mücadeleye özgü niteliklere kazanmıştır. Ekonomik açıdan geri kalmış da olsa toplumsal mücadele açısından köklü bir mirasa sahip, gelişkin toplumsal ilişkilerin yaşadığı ülkelerde, ulusal kurtuluş hareketlerinin kapitalist olmayan kalkınma yollarına kanallı olması giderek daha çok gündeme gelmektedir. Dünya sosyalist sisteminin ulusal kurtuluş hareketlerine sağladığı destek ve dayanışmanın da bunda etkili vardır. Buradan hareketle, gençliğin ulusal kurtuluş hareketlerine katılımı, bağışmazlık savaşımı kazanılmasından sonra yaşanılacak devrim sürecinde de önem kazanmaktadır. 1960 ve 70'li yıllarda Tunus, Angola, Bissau-Gine, Yemen Demokratik Halk Cumhuriyeti, Kongo ve Mozambik gibi ülkelerde kurulan devrimci/demokrat gençlik örgütlerinin üstlendikleri "yaratıcı" görevler, benzeri gelişmelerin 80'li yıllarda Etiyopya ve Nikaragua'da yaşanan bu önemi vurgular niteliktedir. Bu anlamda, Angola, Mozambik, Yemen Demokratik Halk Cumhuriyeti ve Etiyopya'da "Emekçi Yanışma" hareketi gençliğin katılımıyla genişletmekte, gençlik örgütleri Tanzanya'da "Kendiliğinden Yardımışma" programlarına, Cezayir ve Kongo'da "gönüllü çalışma" kampanyalarına, Afganistan, Angola, Etiyopya ve Mozambik'te de "Hast Çalışmalar"na etkin biçimde katılmaktadırlar. Bu ülkelerdeki gençlik örgütlerinin okuma-yazma seferberliklerine ve kültür devrimlerine

katkıları da oldukça önemlidir. Örneğin Etiyopya'da 1974'ten bu yana 6 milyonu aşkın yetiştiren insan, gençler tarafından verilen okuma-yazma kurslarını tamamlamıştır. Nikaragua'da ise 1980 "Cehaletle Savaş" yılı ilan edilmiş ve bu çerçevede 70 bin genç 'Nikaragua'lı cahil bırakılmış yurttaşlarına okuma-yazma öğretmiştir.

Ulusal kurtuluş savaşlarını izleyen devrim sürecine gençlerin "berceyden önce öğrenmek" olan temel görevlerini yerine getirerek katılınan ve öğrendiklerini işçi sınıfının, toplumun geleceğini belirleyecek gücün, yanında dayanışma içinde uygulamaları ile mümkündür. Vietnam İşçi Partisi Birinci Sekreteri Le Duan'ın 1961 yılının

Mart ayında, "Genç Emekçiler Birliği Üçüncü Kongresi"nde yaptığı konuşmada söylediklerini anımsamak gençliğin devrimci süreçteki rolünü kavramamıza yardımcı olabilir:

"Sizlere bugün daha yaşlı yoldaşların ağır sorumluluğunu gerektiren görevler yükleniyorsa, bunun sedeni vaktiyle ağabeylerinizin gösterdiği sorumluluk anlayışının mirasçısı olduğunuz düşüncesidir. Yenilikleri gevkle kavrayıp uygulayabilecek bir gençlik olmadan, devrimi ileletmek olanaksızdır. Devrim, zor ve sürekli eylem isteyen önemli bir eeserdir.

Böylece gençlik sadece vurucu güç olmakla kalmayıp, devrimin çalışkan ipekböceği de olma durumundadır."

sinema notları

Alper Fidaner

"Ve Recep Ve Zehra Ve Ayşe"

TRT televizyonu, geçtiğimiz günlerde genç bir yönetmeni tüm Türkiye'ye tanıttı. Eski bir televizyon yapımcısı olan Yusuf Kurçenli, ilk sinema filmi "Ve Recep Ve Zehra Ve Ayşe" ile izleyicilerin karşısına çıktı. Aynı günlerde, yönetmenin ikinci filmi olan "Ölmez Ağacı"nın galası yapıldı yordu.

"Ve Recep Ve Zehra Ve Ayşe" şanssız bir film. Çekimi sırasında yapıcıları filmi terk etmiş, film geciktirdiği için yurtiçinde ve yurtdışında pekçok festivale katılanamış. Ve dahası, 1986'nın ilk günlerine değin sinemalarda gösterilmemiş.

Yönetmenin ilk uzun filmi olarak "Ve Recep Ve Zehra Ve Ayşe" pek çok eksikliği barındırıyor. Ele aldıkları hayli iddialı konuyu işlemekte dikkat çekici eksiklikleri var. Kimi oyuncuları yeterince, kimi yönetmenin deneyim eksikliğinden kaynaklanan hatalar peşpeşe diildirdiğinden, filmin kendisinden beklene-

nin çok gerisinde kaldığını görmek pektor değil. İlk bölümdeki olağanüstü yapaylığın ardında, filmin ikinci yarısında kesik-kesik de olsa başarılı bir sinema dilinin yalalanmış olması da kuşartmamış filmi.

Necati Nazari'nin başarılı oyununu, Cem İldiz'in kendine özgü müziği filme biraz olsun soluk almayan yöneten.

Başarılı olmasın da, yeni bir yönetmeni, hem de ileriye dönük umutlar veren yeni bir yönetmeni izleyiciye sunması açısından değer taşıyor, "Ve Recep Ve Zehra Ve Ayşe".

YERLİ GERİLİM

Omer Kavur, Körebe'ye başladığı "Genilim" filmi anlayışını bu yıl vizyona giren "Amanız Yol" ile sürdürüyor Kavur, Körebe'de olduğu gibi Amanız Yol'un senaryosunu da Barış Pirhasan ile ortak gerçekleştirmiş.

Sinemaya Yatkı Emine'yle çok parlak bir giriş yapan Omer Kavur, yıllar boyunca

çevirdiği filmlerde bulamadığı çizgisini, ilk izlerini "Göl" filminde ortaya koyan gerilim tutkusunun, sonbir-iki yıl içinde Kavur'u iyice kendisine çektiği görülmüyor. Körebe, kendi türünde belki sudan bir örnekti. Ancak Türkiye'de bu tür sinema yapılmaması, yerine oturmuş bir gerilim örneği sergileyen Körebe'ye özel bir önem yükliyordu.

Amanız Yol ise hayli gerisinde kalıyor Körebe'nin. Film mehan olarak seçilen İstanbul'dan Diyarbakır'a uzanan karayolu ve bu yolun üzerindeki kocaman TIR olabildiğince uygun bir ortam, Ancak özellikle senaryonun eksik ve yanlışları, bir polisiye gerilim filminin matematik denklemleri gibi kusursuz kuşulanması gerektiğinden konuyu altüst edebiliyor. Denenen alışılmamış kamera açıları, sıra-dışı kurgu tam tamına yerine oturmayınca iyice zararlı olabiliyor.

İyi bir "seyirlik" film olmayan kıyısından dönmüş Amanız Yol.

Kuşaklar arasındaki ilişki, kuşak farkı ve benzeri konular, değişik açılardan dahi olsa hem ileriye hem de geriye güçler tarafından ele alınmakta ve tartışılmaktadır.

Örneğin, İlhan Selçuk, konuyla ilgili olarak şunları yazıyor: "... Biliyoruz ki tarih boyunca babalar çocuklarını hiç heğenmediler. Bu sorunun, romanlara, öykülere, oyunlara konu oldu. Turgenev'in ünlü "Babalar ve Oğullar" romanını okumayan var mı?... Babalarla oğulların çatışması, hem toplumsal, hem ruhsal bir çelişkinin ürünüdür..."

Daha yenilerde Samim Kocagöz de "Babalar Oğullar Üzerinde" başlıklı yazısının sonunda şöyle diyor: "Eğer gençlerle karşılıklı konuşmazsanız, kendi gerekçenize karşı olanlara söz hakkı tanımazsanız, onlara bugünkü çağdaş dünyadaki hakları tanımazsanız, gençleri hep isyancı sayan kimi yöneticilere yanlışlıkları söylenmezse, istenen bütünleşme nasıl sağlanır..."

Kuşku yok ki sağ görüşlü sosyologlar ve yazarlar da aynı konuyu kendi dünya görüşleri açısından irdelemektedirler.

Nitekim onların "kanıtlanmış" bulguları kimi zaman sağ-siyasal dişnya görüşünü savunan romancılara ve film yapımcılarına "ilham kaynağı" olmakta ve anne-babasıyla sürekli dalaşan, geleneksel toplumsal değerlere başkaldıran ve büyükleri tarafından anlaşılmadığından sitem eden öfkeli genç "kahramanlar"la donatılmış "yapıtlar" karşımıza çıkmaktadır.

Gerçekte, gerek bilimsel-teknik ilerlemelere bağlı olarak artan bilgi hacmi, gerekse geçmişin genç kuşaklarına kıyasla bugünün gençliğinin yüksek öğrenim ve genel kültür düzeyinin ulaştığı boyutlar, kuşaklar arasındaki farklılıkların doğal ve kaçınılmaz olduğu sonucuna varmamıza yol açmaktadır.

Evet, bilim ve teknik alanındaki gelişmeler, kentleşme, hayat koşulları ve iletişim araçlarının ulaştığı boyutlar gençler üzerinde etkili olmakta, kuşaklar arasında duğal olarak bir farklılık yaratmaktadır. Ama, hiçbir farklılık sosyo-ekonomik ve siyasal yaşam koşullarından soyutlanarak ele alamayacağı gibi, sorunun kaynağı da salt "yenilikçi" ve "modern" öğül ile "tutucu" ve "geni kfalı" baba arasındaki görüş farklılığı ve karşılıklı yabancılaşmaya da indirgenemez.

Çünkü her devirde değişen kuşakların devamlılık biçimleri, sosyo-ekonomik koşullara bağlıdır. Bu biçimler; toplumsal ilişkilerin, anırsal yapının ve yaşam biçiminin yerinden üretiminde belirleyici bir rol oynamaktadır.

Zaten, bilindiği gibi "Tarih, daha önceki" kuşakların bıraktıkları malzeme, sermaye çevreleri ve üretici güçleri kullanan ve bunların ürünü olan kuşakların ardarda gelişidir. Böylece, her kuşak, bir yandan, geleneksel etkinliğe, tamamen değişmiş koşullar içinde devam eder, öte yandan, eski koşulları, tamamen farklı bir etkinlik göstererek değişikliğe uğratar...

Bu bağlamda tarih, bir kuşağın ötekini izlemesi, işbirliğinden çatışmaya dek değişen çeşitli biçimlere sahip bir süreçtir. Devamlılık gösteren bir süreç...

Bu süreç içinde toplumun bir önceki gelişim sürecinde oluşan maddi toplumsal yaşam koşulları

Zeki Erkut

YAYGIN BİR ÇARPITMA "KUŞAK ÇATIŞMASI"

na ve ilişkilerine ilişkin bazı biçimler, yararlılıklarını yitirip yaşam sürelerini tamamlarlar. "... İlerleme dediğimiz 'şey' böyle olur. Korkak, tutucu, eskiye bağlı olanlar bilinenlere yeni bir şey katmaktan çekinirler, birşeyler yıkılır, kırılır diye hiçbir işe el atmayanlar toplumların değişiminde, yieelemeinde başarılı olamaz. Elde olanla yetinmek, yerinde saymaktır. Yerinde saymak ise, hızla değişen, ilerleyen dünya önünde gerileme düşüştür..."

Beki ile yeni artık karşı karşıyadır. Çatışma başlamış demektir. Ama, bu çatışma bir noktada yeni bir yaşam biçimi'ne ve yeni bir sosyo-ekonomik sistemin oluşmasına duyuylan gereksinimin de bir ifadesi ve habercisidir.

Emgen sınıfın ideologları gençliğin atılımını, coşkusunu ve yenilikçi yanını, herhangi bir toplumun doğasında bulunan sonsuz bir kuşak çatışması olarak sunmaya çalışır.

Oysa, kapitalist toplumun ekonomik, siyasal ve törel bunalımının çok gençleri etkilediği bilinmektedir.

Kitlesel boyutlardaki işsizlikle karşı karşıya kalarların büyük bir çoğunluğu genç erkek ve kadınlar dır.

Emperyalist kıskırtıcılıkla doğan çok sayıda acık savaşın ilk kurbanları yine gençlerdir.

Kapitalist sistem, acımasız rekabeti ve insanlığa karşı olan karakteristik yapısı ile gençleri, yeteneklerini tam olarak geliştirmekten alıkoymuş gibi, milyonlarca genç insanın yüksek öğrenim olanağını da engellemektedir. Bugün, yüksek öğrenimden yoksun kalan ve sürekli olarak toplumsal ve ekonomik zorluklarla karşı karşıya gelen genç insanların sayısı milyonlarla ifade edilmektedir.

ABD, Kanada, F. Almanya, Fransa, İsveç ve diğer kapitalist ülkelerdeki işsiz insanlara üçte birinden fazlasını 25 yaşın altındaki gençlerin oluşturduğu da resmi verilerle belgelenmektedir.

Ama burjuva ideologları gençleri kitlesel boyuttaki işsizliğe neden olmakla ve çalışmaya istek göstermemekle suçlamaktadırlar. Buna kanıt

olarak da gençlik arasında çalışma dahil, her türlü geleneksel-toplumsal değerleri yadayan grupları göstermektedirler.

Gerçekte, batılı kapitalist ülkelerde geleneksel toplumsal değerlere başkaldıran, çalışmaya reddeden ve işlek bir caddenin bağdaş kurduğu kaldırımından kendisine "acıyan", "iyi yürekli" insanların bağışlarıyla alkol, uyuşturucu ve benzeri gereksinimlerini karşılayıp moda deyimiyle "harman" ya da "gogo" olan gençler yok değildir.

Ama bulabildikleri herhangi bir işe alınamamak için elinde işe ya da yüksek okul diplomasıyla kapı kapı dolaşan gençler de vardır. Bundan ayrı olarak uzmanlık yeteneklerini kullanamayarak hammallık, odacılık, temizlikçilik gibi işlerde çalışan gençlerin milyonlara varan sayısı gözlerden saklanamaz.

Bunlar bile gençliğin, içine itildiği umutsuz durumu protesto etmesini haklı gösterecek yeterli nedenlerdir.

Ama burjuva ideologları ne yapıyorlar?

Bir yandan anırsal ayrıcalıklan ve kapitalist toplumun ilişkilerini kamufle etmeye çalışıyorlar, öbür yandan da gençliğin haklı nedenlere dayanan protestolarını "aileye ve devlet gücüne karşı duyulan öfke" şeklinde savunmaya çalışıyorlar.

Gençler toplumsal sorumluluklar yüklenmek istiyorlar. Ekonomik kalkınmada engel değil, yararlı bir güç olmak istiyorlar. İş istiyorlar, iş güvencesi istiyorlar. Mesleklerinde yetiştirilip yüksekmek istiyorlar. Toplum içinde hakları olan yeri ve önemi kazanmak istiyorlar. Dünyanın dört bir hucagından savaşların, ırk ayrımların, işkencelerin, haksızlıkların, demokratik hak ve özgürlüklerin kısıtlanmasını sona ermesini istiyorlar. Yetişkinlerin bürokrasıya alışkanlıklarını terketmelerini istiyorlar. Üniversitelerde reform istiyorlar. Gördükleri eğitime katılmak istiyorlar...

İşte, gençlerin bu ve benzeri istemleri, kimi zaman yıkıcı ve şiddetli başkaldırmalara ve protestolara, kimi zaman da barışçı gösterilere neden olmaktadır.

Ama, gençlerin tüm başkaldırma ve istemleri-oi-hangi biçimde oluma olaun- yanısına biçimleri yetişkinler tarafından ya hiç ele alınmamakta, ya yanlış ele alınmakta ya da soruna "kuşak çatışması" denilip çarpıtılmaktadır.

O halde bu karmaşık sorunun nesnel çözümlemesi nedir?

Bilim, üretim araçlarının özel mülkiyetinin ortadan kaldırılmasıyla birlikte, kuşak çatışmasının nesnel kaynağının da yok olduğunu işaret etmektedir. Böyle bir toplum biçiminde kuşaklar arasında eash yeni ilişkiler gelişmektedir. Sosyo-ekonomik sistem, sınıfların ve ulusların törel ve siyasal birikteliğine ve toplumsal eylemlerin tüm alanlarında değişik kuşaklar arasındaki ilişkilerin uyumuna sağlam bir temel sunmaktadır.

Buna karşın, kuşaklar arasındaki farklılık ortadan kalkmış değildir. Yukarıda da belirttiğimiz nedenlerle farklılık doğal ve kaçınılmazdır.

Sadece, her kuşak, bir önceki ve bir sonraki kuşaklara olan törel bağlarının bilincini taşır. Buişe, karşılıklı bağımlılık ve işbirliği ile birliktelikler çerçevesinde kuşaklar arası farklılıkların varolması demektir. Öte yandan "kuşak çatışması", belirttiğimiz gibi burjuva sosyolojisinin bir kavramıdır. Gençliğin yenilikçi, ilerlemeci yanını örtmek, bu temelde toplumda kökhi değişimlerden yana olan sınıfla bağlaşmasının önüne geçmek için kullanılıyor. Turgenev'in "Babalar ve Oğullar" romanında anlatılan, o dönemin ileri, demokrat ve toplumu ileriye doğru değiştirmekten yana olan sınıfla feodalite arasındaki çatışmaların yapımsalardır. Bugün ise toplumdaki köklü değişimlerin yapılmasının savunucusu ve öncüsü işçi sınıfıdır. Gençlik de bu değişimde işçilerin yanında yer alıyor. Sözde "kuşak çatışması" budur.

Kuşaklararası farklılık ama tüm kuşakların yakın işbirliği içinde bütünleşmesi!

1. İ.Selçuk-Cumhuriyet-26.4.1981
2. S.Kocagöz-Cumhuriyet-8.1.1983
3. Marx-Engels-Alman İdeolojisi-Taban Yayınları, 1976-sf.67
4. O.Akal-Cumhuriyet-23.3.1983

DYP

DOĞRU YOL PARTİSİ
DEMOKRASİ
TÜZÜK VE PROGRAMIMİLLİYETÇİ
DEMOKRASİ
PARTİSİ

PROGRAM

1988

Beyhan Sunal

PARTİ PROGRAMLARINDAN SHP GENÇLİĞE BAKIŞ

Nüfusun yaklaşık yüzde 40'ının genç olduğu bir ülkede yaşıyoruz. Bizim gibi gelişmekte olan ülkelere özgü bir oran yüzde 40. Siyasal partilere üye olmayan, siyaset yapmayan yaşlanmış bir kesim gençlik. Bugün yalnızca cezaevlerindeki yüzlercesi değil, tüm ülkemiz gençliği zanaat Sorunları, istemleri, enerjisi, yapmak istedikleriyle, bir gençlik yok sayılıyor. Gençliğe yönelik bir şeyler yapılacaksa önce bu gençlik "islah" edilmeli anlayışı yaygın. Parti programlarını şöyle bir incelediğimizde bu anlayışın yansımalarını görebiliyoruz. Öncelikle pek çok parti programında doğrudan gençlikle, gençlik sorunlarıyla ilgili bölümler yer almadığını görüyoruz.

Doğru Yol Partisi (DYP): İslahatçı Demokrasi Partisi (DYP) ve Bayrak Partisi (BP) eğitim maddelerine genellikle aynı biçimde başlıyorlar: "Eğitim Türkiye'nin en önemli meselelerinden biridir". Öngörülen eğitim biçimi de birbirinden pek farklı değil: "Yurdumuzun yüce menfaatleri ve Türk Milletinin ihtiyaç ve arzuları istikametinde hazırlanacak eğitim ve öğretim programları ile, Türk toplumunu huzursuzluğa, inançsızlığa ve anarşiye sürükleyen amilleri ortadan kaldıracaktır." (BP, Programı s.13), "Türk toplumunu huzursuzluğa, inançsızlığa, sonunda iç kavgaalara sürükleyen başlıca amilini; eğitim ve kültür politikamızın milli şekilde ve milliyetçi anlayışla, Türk Cumhuriyeti'nin yüce menfaatleri ve Türk Milleti'nin ihtiyaç ve arzuları istikametinde düzenlenememiş olduğu görüşündeyiz." (MOP Programı, s.8), "Millet şuuru ve müsterek milli ideal, eğitim yoluyla her vatandaşta intikal ettirilmelidir." (DYP Programı, s.96), "...milli eğitim ile ferdi, ailevi, neselsel, sosyal, milli, dini ve insanî sorumluluklarını, görevlerini idrak etmiş, tarih şuuru gelişmiş, Türk milletine, onun ülkelerine ve menfaatlerine, Türk ahlak ve kültürüne bağlı, hayatın problemlerini zorluklarını göğüslemeye, onlara gerçekçi çözümler getirmeye mukte-

dir, irade sahibi, çalışkan, üretici, milli benliği gelişmiş, toleranslı fertler yetiştirmek azınındeyiz." (IDP, s. 66), "Geleceğimizin teminatı olan çocuklarımızın ve gençlerimizin modern ve ileri Türkiye idealine, Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı, milli ve ahlaki değerlerimizi benimsemiş, bilgili, ilmi düşünceye sahip, herkese karşı sevgi, saygı ve müsamaha besleyen medeni birer insan olarak yetiştirmelerini Milli Eğitimin esası sayarsınız." (Hükümet Programı, s. 47).

Türklük değerlerini içeren milli bir eğitim özellikle vurgulanıyor. 12 Eylül öncesinin tüm sorumluluğu, yanlış eğitilmiş gençliğe yükleniyor ve çözüm olarak "milli değerlerle" donatılmış bir eğitim öneriliyor. Günümüzde "bağımsızlıkçı, baştan demokrasiye yana bir yönetim" istekleri de genellikle dış muhtakların kışkırtması olarak değerlendiriliyor. Bu konuda sesini yükseltenler 12 Eylül öncesine dönmek istemekle suçlanıyor. Başbakan Özal gazetecilerle birlikte yapılan açık oturumda Yalçın Doğan'ın "politikanızın çalışanlardan yana olduğunu söyleyebilir misiniz?" sorusuna verdiği yanıtta "elbette çalışanlardan yanayız."

Karikatür : MURAT ÖZMENEK

Bugün ülkede grev bile yapıyor. Çalışanlar haklarını arayabilirler, ama yasalar çerçevesinde. Yoksa 12 Eylül öncesine döneriz" diyor-du. Yasalar çerçevesinde hakkını arayan yüzlerce kişinin yaşadığı yöntemlerle işinden atıldığını hergün gazetelerden okumak olanaklı. Çalışan kesimin büyük bir çoğunluğunun da haklarını savunabileceği örgütlenmelerin önü kapanmaya çalışılıyor. Yine öğrenciler sonuna kadar yasal yöntemlerle derneklerini kumaya çalışırken, yetkili kuruluşların yasadışı uygulamalarına karşı mahkemelere başvuru- yorlar.

Programların gençliğe ayrılmış bölümlerindeyse islah edilmiş ve beyni yıkanmadan milli değerlerle ve tarih şuuruyla donatılmış gençlerin ruh ve beden sağlıklarına kavuşmaları için neler yapılacağı yazıyor. Gençleri, yabancı ideolojilerin yanı sıra uyuturucu madde, alkol, kumar gibi alışkanlıklardan korumak için de spor, ve kültürel faaliyetler öneriliyor. Özellikle Hükümet Programını okuyunca kendinizi başka bir ülkede sanabilirsiniz. "...okul içi eğitim ve öğretime ilaveten, okul dışında fikir, kültür, sanat, spor ve folklor faaliyetlerinin yapılmasını sağlayacak tedbirler büyük önemi haizdir. Bütün okullarda başlıca spor faaliyetlerinin yapılmasına imkan verecek modern tesislerin kurulması öncelik taşımaktadır."

Orta ve yüksek öğrenimi yapmış gençlerimizin meslek hayatına intibakını kolaylaştırılması ve başarılarının artırılması için önceden çalışma ve tatbikat imkanına kavuşturulmaları önerilmiştir.

Buza ve yurt şartlarının iyileş-

tirilmesi, gençliğin tatil zamanlarını en faydalı şekilde değerlendirmesini sağlayıcı imkan ve faaliyetlerin desteklenmesi gerektiğine inanıyoruz." (Hükümet Programı, s. 51) Oysa uygulamalara şöyle bir bakmak, söylenenlere ilişkin neler yapıldığını görmek için yeterli.

Çıkan sonuç şu ki partiler gençliği tanımıyorlar. Gençliğin sosyal ve psikolojik konumunu belirleyip ona uygun programlar oluşturmak yerine gençlik üzerine kendi oluşturdukları önyargılardan yola çıkıp edilgin bir gençlik yaratmaya çalışıyorlar. Bu gençliği tanıtmaktan çok gençlikle çıkarlarının çıkışmadığını bilincinde olarak geliştirmiş bir tavır. Doğallıkla da gençliğin şu anda içinde bulunduğu durum saptamaktan uzak, geride bir tavır. Uzun süre gündemde kalamayacak, gençliğin istemlerine yanıt vermediği için zorlanacak ve gerici içerikten dolayı geriledikçe gençliği suçlayacak bir tavır.

Gençlik üzerine farklı bir yaklaşımı SHP'nin programında görebiliyoruz: "SHP, genç insanı suçlayıcı tutumları içine girmek yerine, onu anlayarak, sorumlulukları vererek yardımcı olmaya, yol göstermeye çalışan tutumları yeğler. (...) genel olarak kalkınma politikaları, özel olarak istihdam ve eğitim politikaları ile gençlerin sorunlarına çözüm getirecektir.

SHP, gençliğin toplumun yönetimine katılma olanaklarını geliştirmeye yönelik yasal ve yönetsel önlemler alacaktır. Gençliğin çağdaş toplumla sorumluluğunun bilincine vararak uyumlanmasına sağlayacak, onların kültür, sanat, spor ve eğlence gereksinimlerini karşılamayı amaçlayan "gençlik merkezleri"ni oluşturacaktır."

Hükümetin icraatları ve partilerin geleceğe yönelik programlarına bakılınca geleceğin gençlik için hiç de iç açıcı olmadığı düşünülebilir. Ancak bu, gençliği edilgin konumuyla kabul etmenin bir sonucu olur ki doğru değildir. Ülkemiz gençliği kendisi için iyi bir gelecek istemeyen, bu geleceği kendi elleriyle oluşturmaya çalışmanın en doğal hakkı ve kaçınmayacağı sorumluluğu olduğunu farkında. Belli zamanlarda, çalkantılı dönemlerin sorumlusu ilan ediliyordu de çok geçmeden gelişmeler istemlerini haklılığını kanıtladı. Gençlik Yılı'nda "Katılım" ilkesini nasıl yaşama geçirdiyse, Barış Yılı'nda da çalışmalara aktif katkısını koyacaktır. Gençlik açılı olmasındığını kanıtlamaya uğraşmıyor, geleceğe yönelik hedeflerine ulaşmak için somut adımlar atıyor.

Sonunda, yazarın deyimiyle, Berlin Günü'nün Sonu da dilimize aktarıldı. Schirer'in Günce'sini oluşturan ilk notlar, birkaç yıl önce, yine aynı yayınevi tarafından yayımlanmıştı. Ancak, aradan, en az otuz altı yıl geçtikten sonra Oysa, unutulmamalı ki, savaş sırasında Stalingrad Savınucuları, 1941 tarihli o ilk anıları Volga kıyısındaki sığınaklarda -yılı yılına- okumuşlardı. Sovyet gazeteleri, bu Amerikalı gazetecinin Berlin'de dumanı üstünde tutulmuş notlarını haftalara yayınlamıştı. Bölümceler biçiminde.

Çoğu kez, birgüncenin bir yaşam demek olduğu bilinir. Ama, Berlin Günü'ni her yapıttan daha çok bu tanıma hak kazanmakta. Çünkü, Schirer, Elbe'nin batısındaki tutkularla yanan büyük Töton başkentine on beş yılını gömmüştü. Tehlikenin gölgesinde ve sıcak soluğu altında geçmiş on beş yıl: 1934 başında (Hitler'in iktidarı ele geçirdiğinden bir yıl sonra) 1940 sonuna Noel'dek süren birinci elden, dolaysız, canlı ve hareketli tanıklık dönemi. Bu devre onun ilk kitabını oluşturdu. Bu anılar, savaş içinde, 1941'de, sıcakta, acıya yayımlandı. Üstelik, savaşın sonuna ilişkin en kesin inanç ve yargıyı da, Nazi zaferlerinin parlaklığı ortasında yükkelen bir öngörü anıtı gibi birlikte getirerek.

Ancak, şu anda ele aldığımız anıların ikinci bölümü, mayıs 1947 tarihli. Savaşın bitiminden tam iki yıl sonra basılmış. Yeni başlayan atom çağı ve Birleşmiş Milletler'in kuruluş hazırlıkları, barışın geleceği ve sürekliliği üstüne sorularla dolu, kaygılı yılları yansıtan bir gündük. Nüremberg Savaş Suçları Duruşması'nın savaşı kıskırtan, çıkaran ve yayanlar-ekskl. ölçülerle bile olsa- yargılanmasına ilişkin tanıklık. Birleşmiş Milletler (BM) Anayasası'nın hazırlık çalışmalarının öbür yüzü. ABD yöneticileri ve kamuoyunun davranışları. Az bilinenler, bilinmeyenler. Daha o zamandan, "nazizm olayı"na bakış açısı. Konulan aralık, bıkarak usunmak bilemezsin yeni bir düşman ve yeni bir savaşı vurgulayanlar.

Evet, yazar zorunlu ayrılışından dört yıl sonra, kasım 1944 başlarında yeniden Almanya'ya, Büyük Şarhınan'ın kenti (burası, Amerikan Birinci Ordu Karargâhıdır) Aachen'a döner. Yeniklerin, eziklik duygusu içindeki kilitlâhların bir zamanlar "dünyanın efendisi" olacaktılarına o denli güvenen insanları ülkelerine. Bu, bir çeşit cinayet yerine yeniden dönüştür Savaş başlatan gururlu Almanya'ya, sürekli bin yıl sürecek yinelenen kutsal Cermen İmparatorluğu'nun topraklarına. Oysa, Almanya'dan başlatılan bir cehennemine gene o sınırlar içinde sona ermesi, kaçınılmaz bir yazgı değil mi?

Böyle bir dönüş, Schirer için, bir yargının somut kanıtı sayılabilir; tarih, hayale bile uğmayacak geriyi dönüşlerle dolu bir süreç. Yaşadığı halde inanılmaz güç örneklerle dolu bir süreç! Böylece yeniden başlayan bir tanıklıktan, üst üste binen bin bir izlenimin tümünden ortaya çıkarılacak tek her gerçek görüntünün araştırılması dönemi başlar. Ancak Almanya'ya ulaşan yol, Londra'dan, "Fransa'nın şansı Paris'ten ve Belçika'dan geçmektedir". Schirer'in önünden, kurtarılmış ülkelerin sevinçten deliye dönmüş halkları, kimi liderler -taakatı de Gaulle, sonra ellerini heybetle sağa sola sallayan çocukları yüzü B. Churchill- akıp geçer. Sonra öteki çeşreler. Direnişten, savaş sonrası iktidardan: insan manzaraları..

Ardından bir geri adım: ABD'ye, yurda geri dönüş. Başkan Roosevelt'in zafere beş kala beklenmedik ölümü. Yerine geçen başıt, zayıf, yeteneksiz bir insan. Bir çiftçinin "diş sorunları"na ilişkin bilgisizliği, deneyimsizliği ve duyarsızlığıyla tanınan oğlu: Truman.. Eski Başkanın son büyük işlevi, "SSCB ve İngiltere başta olmak koşuluyla, ABD'nin dostlarına elden gelen yardımı yaparak Mihver'e karşı onlarla büyük bir koalisyon meydana getirmek ve böylece Müttefikler Cephesi'nin zafetini güvence altına almak" olmuştu. Ama, Roosevelt'in bu rolü oynayabilmesi ve görevini başarıya ulaştırmasının hiç de kolay olmadığını, bir kez de Schirer'in notları gösteriyor. Kongre'nin tek oyuyla değişen dengeyi, Ödünç Verme ve Kiraletme Yasası'nın nasıl çıkabildiğini.

Günümüzün güncel önemi ve günümüzü aydınlatan en önemli yanı da, barışın korunması yönündeki BM etkinliklerini kesitler şeklinde vermesi. Sovyetler, Berlin'de Unter den Linden'e girerken, San Francisco'da 46 ülkenin katıldığı Barış Konferansı'nın başlaması, Uluslararası Barış Örgütü'ne (BM) giden uzun, acılı ve nankör yol. Yeni

ABD Başkanı'nın delegelere yolladığı mesaj: "Gelecek sizin ellerinizdedir. Bir yeni savaşı önlemek için güvence altına alın!" Ne var ki, BM'nin elinde barışı askeri yoldan koruyabilecek araçlar yoktu. Buna karşılık, savaş sonunda, ABD, Avrupalı olmayan bir güc kimliğiyle, genel barışın çıkarlarını koruma gereksesi altında Avrupa'ya çoktan yerleşmişti bile.

Yazar, bu bölümde, San Francisco'nun ibret verici ve şaşkınlık yaratan güçlüklerini haklı olarak özenle vurgulamakta: "Savaş kazananları ne zorlukların beklediğini, ne korkunc özveriler pahasına barış uğrına birlikte çalışılması gerektiğini öğrendik."

Schirer'in gün ışığına çıkardığı bir başka ilginç nokta da, o dönemde Başkan Roosevelt ile Truman'ın izledikleri değişik Latin Amerika siyasetleri. Birinci Buenos Aires'de çöreklenmiş Almanya yanlısı faşist askeri ekibi eleştirirken, öbürü -oy kaygılarıyla- Arjantin'in BM'e alınması yönünde savaştan veriyor. Bu nedenle yazarın kanısı o ki, ABD, faşist Arjantin yönetimini ezici oy çoğunluğundan yararlanarak BM'e kabul ettirdi.

Benzer bir başka tutuma da, İspanya konusunda rastlamak olası. Nazi işbirlikçisi "Kaltaban Laval"ın yol arkadaşı On. Franco, her fırsatta, Hitler'in kişiliğine, Alman halkına ve uğrunda düştüğü ölüme duyduğu sarsılmaz bağlılığı dile getirmiş biriydi. Madrid Yönetimi'nin her zaman kendini Mihver'in bir üyesi saydığını, belgelere ve somut yaşama geçirmişti. 1941 Şubatı sonlarında Hitler'e yazdığı mektupta, resmen "tüm varlığını kutsal olarak yinibaşımada hazır bulunduğumu bildiririm", diyordu. Kaldı ki, kasım 1940 tarihinde imzalamış bir anlaşma gereği, zaten İspanya Almanya'nın yanında savaşa girmeye razı olmuştu. İngilizlerden Cebelitarık'ı almak ve Boğaz'ı kapatmak koşuluyla.

Tüm bu açık seçik yan tutmaya karşın, gene de Anglo-Amerikan yöneticileri Franco'yu iktidarda tutmuş, faşist rejimin ayakta kalmasına kesin bir destek sağlamışlardı. Gene Schirer bize öğretiyor ki, BM çalışmaları sırasında, Amerikalılarla, İngilizler özellikle de baş avukat Churchill-Franco'ya karşı çıkmadılar. Oysa, o günlerde, San Francisco'da, bir İspanya Cumhuriyeti Dostları Komitesi oluşturulmuştu. Cumhuriyet'in son Başbakanı Negrin ile Dışişleri Bakanı Del Vajonun ve onları destekleyenlerin amacı, Franco'yu BM Konferansı'nın dışında tutmaktı.

Bu arada birkaç önemli olay birbirini izler: Nisan sonunda, Musolini, "Sezar'ın içi saman dolu küçük kutlası" öldürülür. İt Duce "belâlı dehâ" Hitler'in intiharı izler. Ne var ki, bu ikilinin zehirlediği dünya uzun süre arındırılmayacaktır. Yazar, Alman halkıyla İtalyan halkını karşılaştıran İki diktatörün ölümlüne dikkati çeker. Birini kendi halkı ölümüne göndermiştir; öbürü için, edilen bağlılık andı son ana kadar sızamaz.

Sonunda, Avrupa Kıtasındaki uzun ve kanlı Alman savaşları-5 yıl, 8 ay, 6 gün sonra- biter: "Tarihin yazdığı hiçbir hareketle görülmeyen kadar çok sayıda insanın ılgın sefaletine neden olan faşizm, onu yaratan ve yürütenlerle birlikte gömüldü." Ama, acaba gömüldü mü? Yazar da, tüm anıları boyunca bunun kuşkusunu duymaktadır. Acaba?..

Ardakan gelen günlerde Churchill'in görevi bırakması ve yaklaşan, yeni bir iktidarı ilk kez İtaliya Partisi iktidarı yaklaşan İngiliz seçimleriyle karşılaştı. Böylece, her iki yakadan savaşı yöneten liderler kadrosu içinde, yaşamını ve iktidarını sürdüren tek kişi, Stalin kalmıştır.

Bu arada, Atlantik ötesinde de, Temsilciler Meclisi'nde 18'e karşı 345 oyla Bretton Woods Anlaşması onaylanır. Az sonra da Senato'dan geçer. Ne tuhaf ki, Schirer, böyle bir anlaşmanın yürürlüğe konulmasını, "uluslararası ilişkileri düzenlemeye doğru ileri bir adım" saymaktadır o günlerde.

Savaşın bitiminde ABD'ye dönerek Gn. Eisenhower'ın ülkesinde yaptığı ilk konuşma, günümüz Amerikan yöneticileri için bile ne kadar ılıklı tutucu nitelikte: "Siz ana-babalar, çocuklarınızı savaş alanlarının dehşetinden uzak tutmak için elinizden geleni yapmadıkça rahat edebilir misiniz? Bu cabalar, mutlak gösterilmelidir."

Haziran ayı biterken, Eisenhower'ın savaş deneyimiyle zenginleşmiş ögüdü gereği, elli ulusun üstünde anlaştığı Birleşmiş Milletler (BM) Anayasası da San Francisco'da imzalanır. Ancak yazarın sorusu, BM Örgütü'ne düşen gölgeyi daha o günden yansıtır. "Bundan yararlanabilecek miyiz? O da ayrı bir sorundur." Bununla birlikte Amerikalı bir Senatörün, Vandenberg'in sözleri gerçekten umut verici: "Savaşta nasıl etkin bir işbirliği yapıldıysa, barış için de BM aynı etkinlikte bir araya gelebilir." Bugün, üstünden kırk yıl geçtiği halde, aynı umut doğrultusunda çabalar harcanmakta.

Ne var ki, yeni başlayan bu körpe barış ortamında bile "yeni husumetlerin tohumlarının atılması" çekmez. "Müttefik Karargâhındaki dünyaca ünlü kimi generaller, 'ne kadar zaman sonra Sovyetlerle savaşa başlanacağı' üstünde düşünüp tartışılır. Hepsi, 'bolşevizmle karşı önlem' arında koşar. Oysa, ABD Savaş Bakanı Stimson'un dediği, siyasal bir örtü değilse eğer, yeterli ölçüde açık değil mi? "ABD, işgal edilen bölgeleri nazitiktan arındırılmasında acımasız olacak!" Ama, olabilecek mi? Oldu mu?

Schirer'in anılarının bütümünde ağırbaşlı en önemli ve didaktik çekici yan, Alman halkına ilişkin görüşleri sayılabilir. Pek çok yerde Nazileri Hunlar biçiminde niteleyen yazar, Almanları "üstün ırk olarak kendilerinde bir görev düşüğüne inanan dünyayı fethetmeye kalkış-

miş, acıması, kütah ve ... bir hal" şeklinde düşünmüyor. Ama, ... zaman da, aç, istekiz, amaç ve hayvan gibi davranış görüyor. Buna karşın, "savaş çıkarıldıkları değil, yitirdiklerine yeriniyorlar," diyor Schirer. "Yenilgi sonucu başlarına gelenlerden dertleniyorlar." "Bunlarda değil suçluluk duygusu, pişmanlık bile yok. Yalnız kendileri için üzülüyorlar."

Yazara göre, tüm Alman halkı yalnızca boyun eğmiş değildi, tersine, Nazileri coşkuya izleyenler, benimseyenler vardı. Çoğu, "başarılı savaş yıllarında Polonyalılardan, Çeklerden, Sovyetlerden çaldıkları topraklara sevinç içinde hoşup yerleşmişlerdi. "Bir adım daha ötede Schirer'in kanısı o ki, "eğer Alman işçileri tarafından desteklenmeseydi, Hitler, ne koskoca savaş makinasını kurabilir ne de savaşı çıkartabilirdi." Böyle bir kanıyı yazarla paylaşan Almanlar da yok değil. Örneğin, daha sonraki yıllarda Demokratik Alman Cumhuriyeti'nin önde gelen şairlerinden sayılacak olan Johannes Becher. Becher, bir bakıma daha bile ileri gidiyor: "Bugün için Alman halkının ne klasik Alman dünyasıyla Goethe'nin ve Schiller'in dünyası ne de şimdiki dünyanın dışındakilerle ruhsal bir bağlantısı kalmıştır."

Alman kötülüğünün tüm dünya üstünde zafer kazanmış gibi görüldüğü bir dönem yaşandı ve arkada kaldı. Bu nedenle, yalnız "cani gurur"un yenilmesi değil, bütün bütüne yokedilmesi gerekiyor. Alman savaş zembereğini, son üç kuşakta, üç kez (1870, 1914, 1939) savaşı boşandırdığı unutulmamalı. Bu önlenemeyen saldırı gücünün, yani, Alman militarizminin ve nazizmin kökü kasınmalıdır.

Oya ne yapıldı ne yapılıyor? Schirer'den 40 yıla yakın bir süre sonra, işte NATO üyesi bir Almanya! İşte, Pershing ve Cni ise füzesini topraklarına yerleştiren Alman hükümetleri.

anılar, ikinci ve sonuncu bölümde yerlerini belgelere bırakıyor. Hitler'in son günlerine ilişkin yakın tanıklıklar ve Bin Yıllık Reich'in can çekişme günleri üstüne canlı ve çarpıcı birtakım raporlar.

Kalan öteki belgelerin en dikkat çekicisi, Hitler'in savaş kararını "öзде nedenler, uydurma ve imal edilmiş gerekçeler önemli değil- nasıl verdiğini gösteren yazılı metinler. Bu belgeler 1934 yılından başlıyor: İlk silahlanma programının uygulanması. Sonra, 1937 tarihli bir belge. Bu kararların konusu olan yüksek düzeydeki gizli toplantıda, Führer, açıkça belli ki, savaşı iple çekmektedir. "Daha fazla bekleyemeyiz", der. Aynı nedenle, İspanya İç Savaşı'nın hemen sonuculanmayıp uzamasını ister.

Nazi yönetiminin o yıllarda düşünces ve kararını odur ki, "yabancı ülkeleri istila etmeden ya da yabancı ülkelere sıldırmadan 80 milyonluk Alman kitlelerinin ekonomik sorunları çözülemez". Daha büyük bir Almanya için özgürlük savaşıydı, bu kanlı niyetin adı. Böyle bir köleştirme projesinin gerçekleşmesi uğruna, Hitler, "gemilerin yakılması" gerektiği düşüncesini taşıyordu.

Sonunda, 23 Mayıs 1939'da atılıyor köprüler. Gerçeğin saati çalışıyor. Barış ölüme mahkum oluyor. Gizli Alman belgeleri sayesinde, bir kışkırtırmayacak biçimde anlatılıyor ki, Münih bir blöf değilmiş. Daha kötüsü, Hitler ve Generallerinin Çekoslovakya'ya saldırılması durumunda bir dünya savaşının çıkacağı bilincine sahip oldukları da bilinen, kanıtlanabilen bir gerçek. Ama, o sırada Chamberlain ve Daladier, birlikte ve anlaşarak Münih'de Südeter bölgesini Hitler'e sundular. Naziler, bir kez daha, kuvvet kullanmadan kolay bir zafer kazanmış oldu. Güçlü bir direnişin maddi olanaklarına sahip Çekoslovakya, böylece, savaşçı düşüştü. SSCB, Müttefikler Cephesi'nin dışına itildi. Hitler'in iktidarı pekiştirildi. Ancak bu özveriler ne sağladı? Chamberlain'in büyük hatası ve zavıflığı, Batı'ya karşı girişilen savaşı yalnızca 11 ay ertelenmiş oldu. Ne yüksek bir bedel!

Sonuç olarak, tıpkı 20'li yıllarda görüldüğü gibi, savaşın en kazançlı ve güçlü çıkan ABD, eski kitada, özellikle ilk sosyalist ülkeye karşı- kapitallizmi yeniden canlandırdı, örgütledi ve güçlendirdi. Bu siyasetin bir numaralı öznesi de, yine Almanya oldu. Vitrim de, Batı Berlin.

Her şey, Birinci Dünya Savaşı sonrası senaryonun yinelenmesini aklı getiriyor. Yalnız, Marshall Planı aracılığıyla Türkiye ve Yunanistan'ın ABD etki alanına çekilmesi ve bu ülkelerde "demokrasi oyunu"na gidilmesi, bir değişiklik.

Jack Lemmon "Rambo türü filmler terörü açıkça kışkırtıyorlar."

"Bu ziyaret bana her zaman düşündüğüm birşeyin gerçek olduğuna bir kez daha gösterdi: Hükümetler birbirinden farklı olabiliyor, ama halklar asla. Ne yazık ki, uzun süre birlikte olamayacağız. Gerçekten yazık, çünkü ben bazı işler doğrudan bize kalm, biribirimizle tamamlanmasıyla politizadan anlamamak bile, pekçok sorunu büyük bir hızla çözebileceğimizi düşünüyorum. Bunun biraz safca ve gerçekçiliğe aykırı bir düşünce olduğumu biliyorum, ama yine de böyle düşünüyorum."

Bu sözler, 1960'lı yıllardan itibaren sinemada "usta bir komedyen" olarak tanınmaya başlanmış, 80'li yıllarda ise oynadığı The China Syndrome (Dünyanın Kaderi) ve özellikle de Yunan asıllı yönetmen Costa Gavras'ın Missing (Kayıp) filmleriyle dikkat çekerek Amerikalı sinema oyuncusu Jack Lemmon'a ait. Lemmon, 1985'te Aralık ayında Küba'ya başkenti Havana'da yapılan Yedinci Uluslararası Latin Amerika Yeni Sinema Festivali'ne katıldı. Festival jürisi, Havana'daki Karl Marx Tiyatrosu'nda gösterilen Kayıp, Dünyanın Kaderi ve Bazilkan Sıkak Sever filmleri ile Kübalılara büyük ilgiyi çeken Lemmon'a özel bir ödül verdi. Gecin ardından Küba'lı yazar, yönetmen ve oyuncularla bir araya gelen Lemmon'un ziyaretinin ilginç bir yönü de, ünlü oyuncunun yanında eşi ve çocuklarından başka, Gavras'ın Kayıp filmine konu olan Ed ve Elizabeth Herman'ın da bulunmasıydı. Herman çifti kayıp oğulları Charles Herman'ın peşinden 1973 Şili'ne gitmiş ve oğullarını ararken kendi ülkelerinin Şili devletindeki rolünü gözlet ölmeye sırtın pekçok olayla karşı karşıya kalmıştı. Gavras'ın filminde, Ed Herman'ın Jack Lemmon'canlandırılmıştı.

Lemmon, Herman'larla birlikte, Havana'da düzenlenen pekçok toplantıya katıldı. Bu arada, Havana'da Sanat Enstitüsünde hem öğretmenler, hem de basım mensuplarıyla konuşma olanağı buldu. Aşağıda, Lemmon'un bu görüşmede dile getirdiği çeşitli konular hakkında görüşlerini bulacaksınız:

Jack Lemmon ve eşi, sinema oyuncusu Felicia Farr, oğulları 1973'de darbesinden kısa bir süre sonra Şili askerî yönetiminin başkanlığına ve Elizabeth Herman ile.

Filmlerindeki görüşü savunup savunmadığı konusunda: Evet, savunuyorum. Özellikle Kayıp ve Dünyanın Kaderi için geçerli bu. Ama izleyiciden de bu görüşleri paylaşmasını bekleyeceğim. Olumlu olan izleyicilerin bu filmler hakkında düşüncelerini aktarmaktır.

Küba'yı ziyareti konusunda: Yedinci Festival'e davet edilmiş olmam hem bir onur, hem bir şans benim için. Ama kendi kişisel memnuniyetimi aşan bir şey olmaması bu ziyaret. Robert de Niro, Treat Williams ve Christopher Walken'ın da ziyaretleri de öyle. Bizim gelişimiz, halklarımız arasında kültürel alışverişin devamını sağlamsalı.

Küba'yı ziyaretinin neden olabileceği politik riskler konusunda: Sanırım, ben de Küba'ya gelişimi eleştirebilecek kadar tutucu insanlar her zaman olacak. Hatta belki basım da tepki gösterecek. Ama bunun politik sonuçlar doğuracağı pek sanmıyorum. Zaten, o da hiç önem vermediğim bir şey bu. Küba'da bulunabilmemin yanında çok önemli bir şey.

Rambo gibi filmlere gösterilen ilgi ve McCarthy'cilik döneminin yeniden başlaması olasılığı üzerine: Bu konuda olabileceklerle ilgili somut bir yanıtım olmasın isterdim, ama yok. Gece de, gündüz de olmadı.

ça iyimler bir insanın ben. Bogdan eskiden olduğundan çok daha ilginç, çok daha politize olduğumuzu ve McCarthy'cilik gibi tutucu yaklaşımın artmasına izin vermeyeceğimizi düşünüyorum. Rambo ve benzeri filmlere gelince, onlardan özetlemek nikayı beni. Tüm dünya büyük bir volkan gibi; patlamaya hazır olmayan hiçbir bölge yok ve böyle filmler üretken yapımcılar terörün her biçiminde açık şekilde kışkırtıyorlar. Şu anda, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki oyuncakçılarda Rambo tabancaları, çocuklara Noel bediye-leri olarak satılıyor. Çok garip, manılmaz bir şey bu. Dünyadaki hiçbir psikiyatr beni, çocuklar gibi kolay etkilenen kişiler üzerinde bu tür oyuncakların olumlu sonuçlar vereceğine inandırmasın. Bu durum beni kaygılandırıyor ve umuyorum ki, yakında çok daha fazla filmlerin yapılması ve bunun kazanılabilir için gerekli bilince eğitilme, durumun farkına varacağız.

Nasıl oyuncu olunacağı üzerine: Oyunculuk düşüncesini bir süreçtir. Bu anlamda, yetenek gerektirir. Bir kişiliğin canlandırılmaya hazırlanmanın yende 80'lik bölümü, arayış, çalışma, olaylara dramatik ilginç bir öz kazandırılmasının yollarını düşünmekten geçer. Duyarlılık ve... akl olmadan, hiçbir insana gerçekten ulaşabileceğinizi sanmıyorum.

“Barış sorununu halka maletmeye çalışıyoruz”

Hollanda Barış Hareketi Genel Sekreteri Mient Jan Faber ile Hollanda Barış Hareketi üzerine söyleşi.

Yarın **Bize kendinizi tanıtır mısınız?**

M. Jan Faber ■ 1974 yazından bu yana Hollanda Kiliseler Birliği Barış Hareketi (IKV) Sekreterliği görevini yürütüyorum. Daha önce Amsterdam Üniversitesi'nde matematik eğitmenliği yapıyordum. Yanı sıra boş zamanlarımda Hollanda'ya çeşitli nedenlerle gelen politik ilüvacılarla ilgileniyordum. Bu çalışmalarım arasında IKV içinde yer almam biraz rastlantı oldu.

IKV şu anda 9 büyük kiliseden oluşuyor. Bu kiliseler içinde; protestan, katolik ve diğer inli üfaklı kişiler bulunuyor. IKV biraraya gelmiş bu kiliselerin merkezi ve sekreterlik işlerini yürütüyor. Görevleri içinde kampanyalar, yirriyüşler, bilgilendirme çalışmaları vb sayılabilir.

□ Bize kısaca Hollanda Barış Hareketi'nin tarihi hakkında bilgi verebilir misiniz?

■ Aslında Birinci Dünya Savaşı ve İkinci Dünya Savaşı sonrası durum Barış Hareketi açısından oldukça farklıdır denilebilir. II. Dünya Savaşı öncesi Barış Hareketini oluşturan güç başlı başına Sosyalist Parti ve Ulusal Sosyal Demokrat İşçi Partisi'yd. Bunlar gücünü sosyalizm düşüncesinin oluşum yıllarından almış; böylelikle geçen yüzyılın mirasını yürüten örgütlenmelerdi. Bu yıllarda Kadın Hareketi'nin güçsüzlüğünden ve gelişmemişliğinden dolayı ortak eylem koyulamayan yıllardı.

Bunun dışında otonite oldukça güçlüydü ki bu dönemde işçilerin kadınların seçme ve seçilme hakları yoktu. Uzun bir mücadele sonrası ancak 1910 yılında bu haklar kazanılmıştır. O yıllar sosyalist mücadelenin tüm acıklığı ile yaşadığı yıllardı. Kadınların seçme ve seçilme haklarının olmayışı, diğer yandan ekononide hızla silah sanayine yönelim, kitleleri mülitarizme ve savaşa karşı olmayı etkisine alan bir eylemliliğe sürükledi. Bu türden güçlü motifler etrafında barış hareketi kendini yaratabilme şansına sahip olabildi.

1930'lu yıllarda, o dönemin Ulusal Sosyal Demokrat İşçi Partisi (NSDAP) ve Sosyalist Partisi (Şimdiki İşçi Partisi-PvdA) programları ve eylemleriyle, gelişmekte olan silah endüstrisine, savaş tehlikesine karşı, dahası Hitler faşizminin gerçek yüzünü ortaya koymakta etkin rol oynayamadılar. Böylece yetersizlikler bu saflarda yer alan insanların kafasında bir takım sorulara yol açtı. Ve tarih önünde faşizme karşı sessiz kalınamazdı, bir şeyler yapılmalıydı.

I. Dünya Savaşı, parlamento ve hükümette etkin güç oluşturan NSDAP, II. Dünya Savaşı sonrasında geçmişi (bu geçmiş kendisini faşizm

olgusuyla somutladı) olumsuzluğunu temel alan yeni bir çizgi ile kitleler arasında örgütlenme çalışmalarına başladı. Bunun böyle olmasa çok doğaldı. Çünkü II. Dünya Savaşı sosyo-ekonomik ortam çok değışti. “NOOT MEER!” (Hiçbir zaman, Bir daha yaşamam! Bir daha olmasın!) Hollanda Barış Hareketini yaratan değerlerin başında yer alıyordu.

Atom bombasının varlığı Hiroşima ve Nagazaki gerçeğiyle barışa yeni bir boyut kazandırmış, savaş sonrası 1950'li yıllarda başlayan doğu ve batı arasındaki “soğuk savaş” da barış hareketini oluşturan etkin nedenlerden biri olmuştu.

Hollanda'da savaşa karşı olma eğilimine genelde kiliselerin bir bölümü İşçi Partisi Sosyalist Parti ve 1957'de kurulan Pasifist Sosyalist Parti sahip çıktı denilebilir. 1960'lı yıllarda Doğu, Batı arasında çok hassas bir bölgeyi oluşturan Avrupa'da güçlü bir barış hareketi yerine, genellikle 3. Dünya ülkelerine yönelik çalışmaların varlığı söz konusu. 1970'li yıllara kadar Hollanda demokrat ve sosyalistlerinin genel uğraş alanı, 3. Dünya ülkelerinin mücadelelerine destek olmak ve Hollanda'da bu konuda kamuoyu yaratmak olmuştur. Ta ki 1970'li yıllarda geliştirilen atom başlıklı füzelere ve nükleer üzerine ABD ile yapılan pazarlıklar bizleri silahlanma özelinde ülkemiz sorunlarını düşünmeye yöneltti. IKV'nin zorunluluğu gündeme geldi. Hollanda barış hareketi'nin oluşum yılları olarak 1950 sonları denilebilir. 1970'li yıllarda ortalarında gerçek kimliğini bulmaya çalışan “çok genç” bir hareketten söz edebiliriz.

Avrupa'yı silahlanma yarışının dışına çekme çabaları ve emperyalizmin yarattığı 3. Dünya sorununu, barış özleminin ulusal olmaktan çok uluslararasılaşmasına bu da tek tek ülkelerdeki barış hareketlerinin güçlenmesine yol açmıştı. Yeni bir savaş tehlikesi ve hızlanan silahlanma yarışını Avrupa insanının önüne gelecek sorununu koydu. Bunun çözümü de bilindiği gibi savaştan, ömrümüzü bu dünya için verilecek savaştan geçmek değildir. Bazılarına savunulduğu gibi iki güç arasında çıkacak bir savaşta “en güçlü” olanın yanında yer alma düşüncesini kendi ülke gerçeğine aykırı ve geleceğinden umudunu kesmiş teslimiyetçi düşüncenin ürünüdür.

Bu gerçekleri önüne koyan Hollanda barış hareketi 1977 yılından bu yana “Hollanda'dan Atom Başlıklı Füzelere Atılmalıdır!... Tüm Silahlar Dışarı!...” sloganlarıyla pek çok insanı çevresinde toplayabildi ve ayakları yere oasan bir güç olabildi.

□ Barış hareketini oluşturan güçlerden kısaca söz eder misiniz?

■ Barış hareketini oluşturan güçlerin başında Hollanda Kiliseler Birliği, İşçi Partisi, Pasifist Sosyalist Parti, Hollanda Komünist Partisi (CPN), Radikaller (PPR), ve Hollanda Sendikalar Birliği

(FNV), Hristiyan Sendikalar Birliği (CNV)'dir. Buna en geniş yığınsal örgütlenmelerin koalisyonu denilebilir.

□ Bu örgütlenmelerin eylemler içindeki genel konularına değinebilir miyiz?

■ Bu örgütlerin hepsi için “tüm silahlara karşıdır” diyemeyiz. Yalnızca hareket içinde azınlık durumunda olan Pasifistler tüm silahlara karşı olumsuzluk görüşünü savunuyorlar. Diğerleri için askersiz silahsız bir Hollanda “zayıflık”la eş anlamlı. Bu örgütler Nato ile ilişkilerde Hollanda'nın zararlı çıkarmaması gibi ulusal bir dozdan hareketle kendilerini gösteriyorlar. Bunun için “Tüm silahlara hayır” yerine “atom başlıklı silahlara hayır” gündeme getirerek en geniş yığınların desteğini sağlamaya çalışıyoruz.

□ Siz bu konuda ne düşünüyorsunuz?

■ Ben tüm silahlara karşıyım. Bugün ülkemizde yaşayan her insan sosyo-ekonomik açmazları birlikte yaşıyor. Bunlar en doğrudan biçimiyle kurulu düzenin kendinden kaynaklanan açmazları. Silahların yarışına ayak uydurma çabaları ve buna paralel olarak kemer sıkma politikaları ve fedakarlık teraneleri bana göre bir anlam taşıyor. Hepsi sermayenin istekleri. Dünya basınından izlediğimiz kadariyle ateşli silahlar kurtuluş savaşı veren insanlar üzernde acımasızca denenersek sermayenin hizmetine sunuluyor. Bu gerçek göz ardı edilemez. Bizde benzer uygulamalar olmasa da ülkemizde ormanlar yok ediyor, çocuklarımızın oyun oynayacağı yerlere askeri alanlar kuruyor.

Bu türden gerçeklerin hepimiz tarafından bilinmesine karşın, şimdi şu dönemde silahsız, askersiz bir Hollanda türünden bir yaklaşım sunmuyoruz. Ancak bu hiçbir şey yapamadığımız anlamına gelmiyor. Bu konuda 8 yıldır çeşitli açılardan alternatif politikalar sunma uğraşında bulunuyoruz. Bu uğraşımız zaman zaman ülke adına alınacak kararlarda kendimizi ciddi bir güç olarak duyuramazla karşılaşabiliriz.

Bana göre yığınlarla birlikte ilerleyen, yığınlarla rahatlıkla içine alabilecek ve onları yönlendirebilecek, geleceği olan bir hareketiz. Biz eylemlerimizle “Barış” sorununu politikacıların kesip biçtiği bir kumaş olmaktan çıkıp halka maletmeye çalışan bir hareketiz. Ve yine inanıyorum ki, insanlarımız bugün atom başlıklı füzelere hayır derken, neye ovet diyebileceklerini sağduyuları ile ortaya koyabilecekler.

□ Hollanda barış hareketinin diğer Batı Avrupa ülkelerindeki barış hareketleri ile ilişkilerini anlatabilir misiniz?

■ Başladığımız günden bu yana örgütlenmemiz içinde güçlü bir görev bölüşümü yaratmaya çalıştık. Bunların başında yaptığımız işin yalnızca Hollanda'yı değil tüm ülkeyi ilgilendirdiği anlayışını yerleştirmeye çalıştık.

Bu düşünceden hareketle ilk iş olarak komşu ülkelerdeki örgütlenmelerle ilişkiler kurduk. Birlikte tavır almak gerektiği konusunda karşılıklı çalışmalarımız oldu. "Ulusal Arama Barış Koordinasyonu" (IPCC) kuruldu. Bu organizasyon içinde ağırlığı batı ve doğu Avrupa ülkeleri oluşturuyor. Yılda belirdi sürelerde bir araya gelip başta ülkelerimizdeki gelişmeleri aktarıyor ve birlikte neler yapabileceğimizi gündeme getiriyoruz. Bu tür bir araya gelmelerin kuşkusuz pek çok yararı var. Bu tür birliktelikler doğu-batı arasındaki sorunlarda "Barış" istemi doğrultusunda kümelenmeyecek başarıları ve yeni işbirliği çabalarını gündeme getiriyor.

□ Hollanda barış hareketinin Türkiye ile ilişkisi var mı?

■ Türkiye'deki Barış Derneği yönetici ve sempozyanların tutuklanması haberleri geliyor. Biz bu türden gelişmeleri kendi ilgi alanımız içinde kenarlı kitlemeye ve Hollanda halkına aktarmaya, mücadelelerinin haklılığını anlatmaya çalışıyoruz. Biliyorsunuz Türkiye Nato üyesi. Son beş yıldır bazı askeri güç denemeleri, tatbikatlar yapılıyor. Bunların doğrudan olmasa da nükleer enerji ile ilişkisi var. Sonaldığımız bilgilere göre enerji üretimi gerçekleştirecek ve "gelişme uğraşması" hedef gösterilerek Türkiye'nin hazır su kaynaklarına (ki bunlar Gökova ile sınırlanamaz) karşı doğaya karşı düşmanca bir politika benimseniyor. Bu politikayla bir yere varılmaz. İnsan en yakın dostu doğayı öldürme-yoketme silahlanma yarışının başka bir biçimde ifadesidir.

Bence ABD ve Nato, çıkarları doğrultusunda hareket eden ve "baskı unsurunu" önüne koyan tüm yönetimlerin büyük destekçisi olmuştur. Değilmişi gereken nokta bence bu. Elimizde veriler olmalı ve bu veriler doğrultusunda barışı savunularla birşeyler yapmalıyız.

Türkiye'nin merkez Avrupa'dan uzak oluşu barış sorununun can alıcılığı ikinci plana itiyor. Barış sorununun güneyden ve Akdeniz ülkelerinden çok merkez Avrupa'nın sorunuymuş gibi gösterilmesi çabaları var. Böylesi çabalar bu ülkelerdeki barışa yönelik örgütlenmelerin çalışmalarını kısıtlıyor. Bugün İspanya ve İtalya için de sorun aynı.

Bence bu ülkeler "silahsız bir Avrupa" girişiminde çıkış yaban ilk ülkeler olmalıdır. Bu dönemde kadar utanarak söylüyorum ki, bu konuya yeteri kadar eğilmedik. Türkiye için yapılabileceklerin çok az olmasının başında da ülkeyi yeterince tanımayor olmamız ve yönetimin bu konuya karşı "negatif" tavrı geliyor. Bunun aşılabilmesi için olan inancımızı hiçbir zaman yitirmedik.

Örneğin, yıllardır "Orta Avrupa"ya içine alan atom silahlarından arındırılmış bölge" önerisi tartışılmaya sürüyor. Bilindiği gibi bu tartışmaların başını çekenler Bulgaristan ve diğer Balkan ülkeleri ve Türkiye ile ilişkileri bir türlü düzelemeyen Yunanistan. Türkiye böyle bir tartışmada tavrını açıkça ortaya koymalıdır. Bunun için bir kaç neden var:

Birincisi, Türkiye-Yunanistan arasındaki sorunların başka bir platformda tartışılması tarafların karşılıklı ilişkilerini güçlendirmekle kalmayıp tarafların barış içinde yaşama olasılığını arttıracaktır. İkinci olarak da Türkiye ile Yunanistan'ın ilişkilerinin düzelmesi Nato ve Varşova Pakti ülkelerinin arasında tartışılmayan konuların tartışılmasını ve sağlıklı bir diyalogun başlatılmasını sağlayabilir. Bulgaristan ve Romanya ciddi ilişkilerin başlamasını öngörülerken Türkiye'nin devre dışı kalması isteniyor. Bunun ABD güdümüne olduğu biliniyor. Bugün Türkiye'de ABD nüfuzu çok güçlü. Buna karşın "doğrular" kendilerini ortaya koyduklarımda barış hareketinin baskınlığını kabul edileceğini inanıyorum. Şimdiki tavır alışı ekserisini ülkeler ve sistemler arasındaki karşılıklı çıkar ilişkileri oluşturuyor.

□ Son olarak Türkiye için birşeyler söylemek ister misiniz?

■ Söyleyebileceğim ilk elden, Türkiye'deki politik tutuklulara yönelik baskı politikasının kalkması ve izledikleri kadariyle son dönem siyasal partilerin malzemesi (ki genellikle içi boşaltılan) affın gündeme getirilmeli.

□ Söyleşimiz için teşekkür ederiz.

Konuşan: RAMAZAN EKİNCİ

"Sanık Sandalyesinde Militaristler" ve Bir Yıldönümü

8 Şubat, gerek bir ülkeyi ekonomik ve siyasal yığma götüren militarist politikanın kavranabilmesi için bilinmesi gereken olaylar arasında yer almasıyla gerekse Yirminci Yılda tüm insanlığa büyük kayıplar verdiren savaşların arkasında bulunan güçlerin saldırgan tutumlarına tipik bir örnek oluşturması nedeniyle anımsanması gereken bir yıldönümü. Bundan 82 yıl önce, 8 Şubat 1904'te, Amiral Togo komutasındaki Japon filosu, herhangi bir resmi savaş ilanı olmaksızın Port-Arthur'da demirlemiş olan Rus gemilerini ne saldırdı. Yirminci Yılda başlarında Rusya'nın Uzakdoğu'dan uzaklaştırılması amacıyla güden bir politika izleyen Japon emperyalizmi, Port-Arthur baskını ile başlattığı 1904-1905 savaşının sonuçlarını, Japon tekelcilerinin istemi doğrultusunda "tüm dünyaya Japon silahlarının yenilmez olduğunu kanıtlamak" biçiminde bir propaganda aracı olarak kullandı. İnsanlığın daha sonra sık sık tanık olacağı savaş ve silahlanma propagandasının ilk örneklerinden biriydi bu.

Japonya'da kapitalizmin kurulması ve gelişmesi aşamalarında, devletin iç ve dış politikasının belirlenmesinde büyük rol oynayan militarizm, 1876'da Kore'ye saldırdı, 1894-1895 yıllarında Çin ile savaş dönemlerinde de zaten kendisi dünyaya tanıtmıştı. Ancak 1917 Ekim Devrimi sonrasında, Japon militaristleri, dünyadaki bu ilk sosyalist devleti yıkmak için dünyanın diğer geri güçleriyle her fırsatta işbirliği yaptılar. 1918-1922

Japonya-Sovyetler Birliği savaşında, Uzakdoğu ve Sibirya topraklarını ele geçirmek, devrimi yıpratmak amaçlarına ulaşamayan Japon militarizmi, İkinci Dünya Savaşı'na dek SSCB ve Moğolistan topraklarına yönelik saldırılarını sürdürdü. 1939'da Avrupa'da savaş çıkınca, Pasifik Okyanusu'nda Japonya'nın saldırgan planlarının gerçekleştirilmesi, faşizmin yeni bir maske gibi benimsediği "Yeni Düzen" sisteminin Doğu Asya'da kurulması çabalarını hızlandırdı. "Yeni Düzen"le amaçlanan, "Büyük Doğu-Asya ortak kalkınma alanı"nı kurmak, başka deyişle Yeni Çin, Filipinler, Avustralya, Birmanya, Tayland, Yeni Zelanda, Hindistan, Malaya, Yeni Gine, Sovyet Primorye ile Doğu Sibirya'nın savaş yokluğu Japonya'ya eklenmesiydi. Bu çerçevede, Japon militarizminin Avrupa'daki faşist hareketle herhangi bir uyumlaşığı söz konusu olamazdı ve 27 Eylül 1940 tarihinde Tokyo'da imzalanan Japon-Alman-İtalyan üçlü anlaşması da bu uyumun somut bir örneğiydi.

İkinci Dünya Savaşı Avrupa halkları için olduğu kadar, Japon saldırılarına hedef olan Pasifik ülkelerinde yaşayan insanlar ve bizzat Japon halkı için de onulmaz acılarla sonuçlandı. Japonya'yı savaşa sürükleyen militaristlerin neden olduğu kayıplar, insanlık adına bir kara leke olan atom bombası saldırıları ile birleşince Japonya tarihinde 2.5 milyon askerin, 668 bin sivil insanın ölümü biçiminde buldu rahatsız anlatımları. Japon saldırılarının kurbanı olan 10

milyon Çinli, 2 milyon Endonezyalı, 1.1 milyon Filipinli'nin yaşamı da Pasifik sularında bir gölge gibi düştü. Tokyo ve Habarovsk Mahkemeleri

"Tokyo ve Habarovsk mahkemelerinin kararları, insanlığa karşı yeni zorbalıklar ve yeni tip toplu imha silahları hazırlamak isteyenlere ciddi bir uyardır." Bu tümce, Sovyetler Birliği'nde "Yuridiceskaya Literatura" yayınevi tarafından yayımlanan "Sanık Sandalyesinde Militaristler" kitabının yazılış amacını özetliyor. İkinci Dünya Savaşı sonrasında, maceracı politikaları ile milyonlarca insanın yaşamını yitirmesine neden olan Japon militaristlerinin sanık sandalyesine oturtulduğu Tokyo ve Habarovsk mahkemelerinin, tanık ifadeleri, Japon komutanlığının planları ve Japon Jandarma Dairesi'nden alınan gizli belgelerle geliştirilerek aktaran kitabın özünü SSCB Hukuk Bilimleri Doktoru A. Nikolayev yazmış. Aynı zamanda, Tokyo Mahkemesi'ne Sovyet heyetinin sekreteri olarak katılmış olan Nikolayev'in, Port Arthur baskınından, İkinci Dünya Savaşı sonuna dek Japon militarizminin gerçekleştirildiği eylemler ve saldırıları da anlattığı kitap şu sözlerle son buluyor: "İkinci Dünya Savaşı'nın pek önemli dersleri, yanlış davranmamızı gerektirmektedir. Bu derslerden başkası şudur: savaş başlamadan önce bile, ona karşı mücadele etmek gerekir. Tarih bize öğrettiği gibi, barışı korumak için, tüm ülke ve halkların yoğun bir etkinlik yürütmeleri zorunludur."

Bu Saatlerde

Bir otobüs yolcusu duyartığı bu sendeki Üstün başın gurbet, yalın karaofili kokusu İşte bak! El ayak çelimsiz sokaklardan İnci otobüsün, seninle iner gurbet duygusu

Bir hüznün bulutu hazırlığı bu sendeki Öyle hırçın, öyle öfkeli öfkeli Gurbetle yağsın birgün elbet Yatıştırmak için göğsündeki mutsuzluğu

İşsizlik duyartığı, köksizlik bu sendeki Bakıp durursun pazar sergilerine Yaz yağmuru gibi öyle sessiz Yağsın akasylara atkelerine

Yağmurun sessizce yağdığı saatlerde Çıkarıp cebinden kurlan, gelincik tarlalarını Kuşatırsın birgün elbet bu şehide Kaşanmış boş döndüğün fabrikaları

Ahmet Ada

NAZIM HİKMET

SANAT ve EDEBİYAT ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

SANATIN YAPISI-I (İçerik ve Biçim)

1. Evvelâ, bir metodolojî meselesi olarak şunu kabul etmeli: şekilden (biçimden) öze, muhtevaya (içeriğe) değil; muhtevadan, özden şekle. İlk önce muhteva, sonra şekil. Şeklin nasıl olacağını tayin edecek muhtevadır. Tabii bu metodolojî bakımından böyledir, yoksa şekille muhteva bir birliktir. Lâkin, bu birlikte, karşılıklı tesirleri olmakla beraber eninde sonunda tayin edici (belirleyici) unsur muhtevadır. Şimdi, bence doğru olan ve bütün hayat ve sanat faaliyetimde gerçekleştirdiğim bu hakikati böylece teabit ettikten sonra, gelelim kafiye meselesine, vezin meselesine. Kafiye ve vezin mutlak olarak kullanılmamalıdır bir kâide (kural) her mutlak kâide, her mücerret (soyut) iddia gibi insanı yobazlığa, softalığa götürür. Tıpkı bunun gibi, konuşma dilinin ahengini mutlak, mücerret bir esas olarak kabul etmek de bir yobazlıktır; kafiye, vezni mutlak surette, mücerret bir görüşle inkâr ve umumiyetle konuşma dili ahengi diye bir şey kabul etmek ve bundan başka ahenk (uyum) ihtimallerini red ve inkâr yenilik değil, kafiye, vezni mutlak olarak kabul ve başka türlü ahengi kabul etmeyenlerinki gibi bir geriliktir. Meselâ, mademki şiirden konuşuyoruz, bu alanda, beşerin (insanoğlunun) şimdiye kadar elde ettiği bütün şekil kazançlarını, bunların yaşamak suretiyle gerçekliklerini, bunların, geniş mânasıyla pratikte doğruluklarını ispat etmiş olanların topyekun (toptan) red ve inkâr değil, bu alanda gerçek kazançların temeline dayanarak bir adım daha ileri atmak, bu kazançları bu suretle genişletmek, derinleştirmek, zenginleştirmek, ve şiirin muhtevasına en uygun şekli, bu suretle bulabilmek (özenir). Muhtevaya en uygun şekli bulununca da birlik meydana gelir ve eser de sanat eseri olur. Öyle muhtevalar vardır ki, onlarda kafiye istemez, konuşma dili -bazan şehirlinin, bazan köylünün, bazan münevverin (oydunun), bazan işçinin, bazan kullân-beyinin, bazan ev kadınının v.s. konuşma dili- ahengi ve imkânları yeter ve en uygun olanıdır. Lâkin bazı muhtevalar vardır ki kafiye ister kafiye de çeşit çeşit olabilir, kafiye imkânları da hudutsuzdur- ve bazı muhtevalar vardır ki konuşma dili yetmez, daha geniş, daha mücerret, belki bundan dolayı daha renksiz bir dil ister. Hasılı

(özette), bu getirdiğim misâlleri istediğin kadar çoğaltabilirsin. Yalnız, bir şey yapma, dogmatizme saplanma, gençlikte dogmatizme, değişmeyen, ebedi hakikatlara saplanmak ve bunları kabul etmek ileri bir işmiş gibi gelir insana. Bak ben, yıllardır, hiç kafiyesi olmayan şiirler yazdım, içinde bol resim olan, yahut hiç olmayan şiirler yazdım, kitap diliyle şiirler yazdım, çeşitli kafiye telâkkileriyle yazdım, hâsılı, muhtevama, o şiirdeki o muayyen (belirli) müşabhas (somut) yazıdaki muhtevaya uygun şekli bulmaya çalıştım. Yanlış bir iş yaptığıma da kani değilim. Şiirimizin genel olarak -bazan çok güzel şeylere de rastlanıyor- bugünkü sefaleti şiirimizin bir dönüm noktasında

iki çeşit, birbirine zıt iki türlü yobazlığa, yani hareketsizliğe, yani ölümlüğe saplanmış olmaları, şekil meselesini, kendilerinin kabul ettiği bir tek şekli esas olarak almalıdır.¹

2. Toplumcu bir yazar olarak, ben de öz'ün biçimi belirlediği kanısındayım. Bu birincisi. İkincisi de her özün dural bir şey değil, bir süreç, bir hareket olduğu gerçeğidir. Bütün bu sorunları, bunların basit sözler değil, yaratıcı hükümler olduğunu toplumcu öğretisi sayesinde açık seçik kavramış bulunuyorum. Bunun için, sanat çabalarımda, her şeyden önce yazdığımın belirli bir özü olmasına dikkat ediyorum. Bu somut özü alıyorum ve uygun bir biçiminde bunu belirtmek istiyorum. Özün ayrı ayn oluntu durumlarını aralarında birlik ve ardıcılık bağıntısı gözeterek anlatmak istiyorum. Aynı ayn ifade biçimleri anıyorum ve bunlara uygun dili bulmaya çalışıyorum. Hemen söyleyeyim ki, yazılarımın biçimini/tekrar etmeyi sevmiyorum. Destanlarımın ve şiirlerimin her birinde biçim tekrarındaki hep kaçınılmaya çabaladım. Her destanımın kendine göre bir biçimi olsun istedim. Benim için biçim en doğru ifadenin şaşmaz yöntemidir. O bir uludur, bir araçtır benim elimde. Ne var ki, bu silah, bu araç tapılması fetiş değildir. Örneğin, ben kafiye gerekiyorsa kullanıyorum, değilse kullanmıyorum. Ve ancak yazdığım eserin özüne göre gerektirdiği araçlardan yararlanıyorum. Bir destan beşerî senfoni gibi kurulmalıdır. Küçük de olsa, onun kendi biçimi olması gerekir. İnsan da, bir mimari yapıt gibi, uygun yerlerinde kapılar, pencereleri, kubbesi kulesi vb. olan belirli stilde bir yapı gibidir. Şu veya bu eserde aranan birlik de zaten budur.²

3. Bu bir sıra poemın sonuncusu "Bedrettin Destanı"dır. Burda şekil bakımından, halk vezni unsurları, Divan edebiyatı unsurları bence âzami haddinden kullanılmıştır. Diğer taraftan bu kitap, şekil bakımından, o zamana kadar elde edebildiğim bütün şekil imkânlarının bir muhasebesiydi. Bu kitapta, biraz aceleyle gelen ve ancak yarı yazılabilen bu kitapçıkta, şekil bakımından bütün merhalelerimi, bazan bir parçada, bazan ayn ayn parçada kullanmak istedim.

Bu kitaptan sonra, şekil meseleleri, hele hapise girdikten sonra, kafamda bir kat daha berraklaştı sanıyorum. Evvelâ, hiçbir şekil imkânını, tarzını, inkâr etmiyorum. Şiir, kafiye de, kafiyesiz de,

ABDİN DİNO

vezinli de, vezinsiz de, bol resimli, hiç resimsiz de, bağırarak ta, fısıldayarak ta yazılabilir, yeter ki yazılacak şey olsun ve bu yazılacak şey en uygun şekli, bazan belirli bir tarihi merhaleye göre en uygun şekli- en ustaca bulmuş olsun. Şahsen kendimse, şekli öylesine öze duyurmak istiyorum ki, şekil, özü bir kat daha belirtsin, ama kendisi, yani şekil belli olmasın. Güzel bir kadın bacağına bir kat daha güzelleştiren, fakat kendisi belli olmayan ince bir çorap gibi. Bu bugün tercih ettiğim şekildir, ama elbette ki, yano rengârenk şekilleri de tercih edebilirim. Sonra bugün ulaştığım bir kanaate göre en kısa şiirlerde bile, özü dalgalandırma, gelişmesine göre şekil de gelişmelidir. Mesela kafiyesiz başlayan bir şiir mukayyet kafiyelelerden geçtikten sonra yine kafiyesiz bitebilir yahut tersine, yahut başka bir şekil kombinasyonunu gerektirebilir. Dil, ahenk bakımından da aynı şey. Sonra en kısa, en kestirme söylemek ve baroktan mümkün mertebe kaçınmak. Bütün bu söylediklerimi "İnsan Manzaran" ve son devir şiirlerimde denedim.

Şimdi bütün şekillerden faydalanıyorum. Halk edebiyatı vezniyle de yazıyorum, kafiyele de yazıyorum. Tersini de yapıyorum. En basit konuşma diliyle, kafiyesiz, vezinsiz de şiir yazıyorum. Sevdadan da, barıştan da, inkılaptan da, hayattan da, ölmekten de, sevinçten de, kaderden de, umuttan da, umutsuzluktan da söz açıyorum, insana has olan her şey şiirime de bas olsun istiyorum. İstiyorum ki, okuyucum bende, yahut bizde, bütün duygularının ifadesini bulabilsin.³

4. Ritm ve eda meselesine gelince, bir çanluluk da burada, hem ritm, hem eda, hem kafiye, hem ahenk, hem renk, hem resim, velhasıl bütün imkanlar, fakat asla tek bir iddia üzerinde toplanmamak. Ve şekilde muhtevaya değil, muhtevadan şekile gitmek. Muhtevaya en uygun şekli bulmak, bu aurette de en çeşitli şekillere ulaşmak.⁴

5. Şekil meselesinde, cümle turnürleri (kuruluşları) fiil şekilleri, kafiye meseleleri ile filân uğraşmıyorum. Bunları mümkün mertebe (elden geldiğince) muhtevayı rahatça ve iyi tarzda, en tam tarzda- en orijinal, en yapılmamış değil- versinler diye bir alet gibi kullanıyorum. Müstakilen (tek başına) mücerret olarak şekil araştırmalarına artık elveda. Muhteva, muhteva, muhteva. Muhtevayı, en uygun, en basit, en berrak tarzda kalıplayan şekil.⁵

6. Bugünkü insanlar için yazdıkları muhteva ve şekil bakımından güzel ve gerçekse yazınki insanlar için de yazılmış demektir. Donkişot kendi devrinin insanları için yazılmış, ama, o kadar çok taraflıya gerçek ve güzel ki, o, bugünkü yazınki insanlara da kitabıdır. Harp ve Sulh de öyle. Mesele "gerçeği" mümkün olduğu kadar çok taraflıya ve mümkün olduğu kadar en uygun, en-güzel bir şekilde vermekte.⁶

7. Özgül olarak yazınsal ya da resimsel bir dil olsun, özgül konular olsun sanmıyorum. Ben tüm sözcüklerden ve tüm konulardan yanayım. Sonra değinmek istediğim bir başka sorun daha var: İnsanlar ölçülü uyaklı dizelerle olduğu kadar, özgül dizelerle de kendini anlatabileceğine inanıyorum. Her şiir bir kendilik oluşturmaz. Öyleyse her şiir için içeriğe uygun düşen biçimi bulmak ve uygulamak gerek. Bazan klasik, bazan da folklorik biçimler uygun düşebilir, ya da yeni biçimler bulmak gerekir. Örneğin, ülkemde, geleneksel bir biçim olmayan sonnet biçiminden yararlanacağım tutarsa, benim için önemli olan klasik sonnet'ye öykünmek ve gelenek içinde türemektir. Evet, içerik ile biçim arasında birbiriyle var, ama aynı zamanda biçim ile içerik arasında karşılıklı bir etkileşme de var. Öne geçen içeriktir, ama biçimin içerik üzerindeki etkisi de yadsınmaz.⁷

8. Dil ve teknik bakımından birbirine yakın ve arf bu bakımdan solda görülenler arasında muhteva bakımından ayrılık. Mesela, Orhan Veli'yle A.Kadir dil bakımından birbirlerine yakındırlar ve soldadırlar, fakat muhteva bakımından Orhan Veli merkezin de sağına geçmiştir. En sağda değilse de, sağdadır. Muhtevada sollar arasında şekilde sağ olanlara rastlanmıyor. Bu bakımdan sol kanatta olanlar şekilde muhtevayı daha iyi birbirlerine uydurmuşlardır. Halbuki Avrupa'da buna rastlıyoruz. Mesela Aragon isimindeki sol Fransız şairi, sarırsam biraz da Alman işgali şartlarından dolayı, şekil meselesinde, şekilpe-restliğe (biçimcilğe) kadar varan bir durum almıştır. Avrupa'da bugünkü şiir durumu, ana hattında sola kaymıştır. Bu inkâr edilemez. Bak, Sovyetler'de de çok iyi, tabii muhteva bakımından da sol, şairler var ki şekilde sağdırlar. Fakat orda bunun sebebinin büsbütün başkayerlerde aramak lazım gelir. Bizzat geniş halk kütleleri şiire akın akın geldiklerinden şekil meselesi daha yüksek bir merhalesine (aşamasına) ulaşmak için arasıra klasik kaynaklarına dönüyor, ordan hız alıp yeni hamleler (atılımlar) yapıyor. Ben şahsen böyle klasik şekil kaynaklarına filivatta (uygulamada) dönmedimse de düşüncede oraya dönüp yeni şekil imkânları için hız aldığımı bilirim.⁸

9. Şekil, olabildiği kadar mükemmelleştirilmiş olmalıdır. Artık kara sabanı değil, traktörü kullanacağız. Edebiyat öteki sanatlardan daha çok tekiğe muhtaçtır. Eski den birleşmiş olan geleneksel yöntemler, derece derece ortadan kaldırılmaktadır. Teknik ve endüstri alanında bunu daha iyi görüyoruz. Gelişen teknik, ötekinin üstünden yükselmekte ve onun yerini almaktadır. Gözle görülen bu gelişme ve daha iyisinin yapılması süreci vardır. Bazan da kullanılması zorunlu olur. Bu, sanatta gelişmenin temelini teşkil eder. Şu halde yeni edebiyat teknik ve kültüre muhtaçtır.⁹

10. Şimdi gelelim içe, muhtevaya. Bak, oğlum, ben bir yazı okurken, ister ilim yazısı, ister şiir, edebiyat, hikâye, roman falan filan olsun, kendime şunu sorarım: Ne diyor, dediğini nasıl diyor. Bu iki soruda birincisi temeldir, fakat her ikisi de birlik olmalıdır. Yazıyı okuyup bitirdikten sonra da bu iki sorudan mürekkep tek soruma aldığım karşılığa göre hükmümü veririm. Bu fena bir ölçü değildir sanıyorum, sana da tavsiye ederim.¹⁰

11. İlk rubailerini bile bile klasik rubai unsurlarıyla, klasik vezin üsûplarıyla, kafiye yerleri aynen kalmak, eda muhafaza edilmek üzere işledim. Böylelikle işin teknikmanasına girmek, bir çeşit temin yapmak istedim. Şimdi artık yeni muhtevaya uygun, klasik şekil unsurlarından da faydalanarak yeni şekli bulmak lazım.¹¹

Nazım

1. Nazım Hikmet, Cezaevinden Memet Fuat'a Mektuplar, s. 65-67, De Yayınevi, 1968, İstanbul.
2. Fahri Erdinç, Nazım Hikmet ve Bulgaristan, s. 115 Evrensel Dostluk Yayınları, 1977, Ankara.
3. Ekber Babayev, "Nazım Hikmet Kendi Şiirini Anlatıyor", Milattan Dergisi, sayı 6, s.20/21, 1975, İstanbul.
4. Nazım Hikmet, Bursa Cezaevinden Vâ-Nûlara Mektuplar, s. 108, Cem Yayınevi, 1970, İstanbul.
5. Nazım Hikmet, Kemal Tahir'e Mahpuslardan Mektuplar, s. 95, Bilgi Yayınevi, 1968, Ankara.
6. a.g.e., s.372.
7. Charles Dobzynski, "Nazım Hikmet'le Bir Konuşma", Milattan Dergisi, sayı 13, 1976, İstanbul.
8. Nazım Hikmet, Cezaevinden Memet Fuat'a Mektuplar, s. 76.
9. Kemal Sülker, Nazım Hikmet'in Gerçek Yaşamı, s. 175, May Yayınları, 1977, İstanbul.
10. Nazım Hikmet, Cezaevinden Memet Fuat'a Mektuplar, s. 54.
11. Nazım Hikmet, Kemal Tahir'e Mahpuslardan Mektuplar, s. 323.

1 2 Mart dönemini izleyen yıllarda, Erdal Öz'ün Yaralısın romanını, romandaki Nuri'yi, Nuriler'i yüreğimiz burkularak okumuştuk. Yoğun olarak işkencenin ve hapisane yaşamının anlatıldığı bu romanı okurken yüreğimiz bir yandan burkuluyor, öte yandan insan onurunun gücüne tanık olup baz duyuyor, biz de onurlanıyorduk. Çünkü o romanda işkencelerden geçirilen bir Nuri vardı ve onuruna dimdik ayakta tutmasını biliyordu.

Böyle bir Nuri gerçekten yaşadımı, bunu bilemiyoruz. Ama bildiğimiz o işkencelerin yapıldığı, o işkencelerin yaşandığıdır. Erdal Öz'tin Yaralısın'ı dönemi bir yanıyla anlatıyordu. Tümüyle değil, her yanıyla değil, ama önemli bir yanıyla anlatıyor, daha bilimsel bir söyleyişle, nesnel gerçekliğin bir yanını yansıttıyordu. Salt gerçekliği yansıtmakla da kalmıyor, işkence gören Nuri'nin, gösterişsiz, sessiz karşı çıkışıyla yanına da uzanıyordu. Yazar o günün toplumundan, o günün koşullarından bir tipik olarak seçtiği Nuri'ye arka çıkıyor, onu bize kazandırıyor. Biz ilerici birer okur olarak sevmiştik Nuri'yi, benimsemiştik. Çünkü işkencelerden süzülüp gelen o insanoglu, insanlığın yanına uzanan yanyadı. O kötü koşullarda bir işik, bir umut olmuştu.

Yaralısın'da yazar Nuri'den yana tavır almış, onu hep kollamış, yüceltmıştır. Çünkü Nuri ilericiydi, namuslu bir aydındır, çağının sorunlarından uzak değildir. Bu olaya duvak büküp geçmek gerek. Biliyoruz ki, her yazar nesnel gerçeği yansıtırken kendi dünya görüşünü de mutlaka ele verir. Nesnel gerçeğe dinamiklik kazandıran, onu devindiren ise bilindiği gibi sınıf çelişkileridir. Yaşamın gerçeğini anlatırken gözden kaçırılmaması gereken bir olgudur bu. Gözden kaçırılmaması gereken bir başka olgu ise yazarın bu birbiriyi uzlaşmaz biçimde çelişen taraflardan birini tutmak zorunda olmasıdır.

bu romanlar bir dönemi anlatıyor mu?

Atilla Çınar

ki, sonunda ya intihar ederler ya da dünya görüşleri tümüyle değişir. Elbette bunların tümü birden rastlantı olamaz, değildir de.

Yukarda dile getirdiğimiz olaylar bu dönemde yazılmış olan bir tek romanda geçmeydi, yani yazılan bir çok romandan birinin kahramanları yukarıda sözünü ettiğimiz insanlar olsa idi olaya daha farklı bakardık. Nesnel gerçekliğin bu yanı da var deyip daha hoşgörülü olurduk. Erdal Öz Yaralısın'da nasıl işkenceyi anlatmışsa, başka bir yazarımız da ilerici insanlar arasındaki sağlıklı unsurları anlatmış, bu insanların tipini seçip olaylarının kahramanı yapmış olabilir. İyi de olurdu, çünkü bu da nesnel gerçekliğin bir yanı, hem de derler çıkarılacak bir yanı. Doğal olarak böyle bir romanı okuduğumuzda da 'yazar kimden yana' sorusunu sorardık hemen ve yazarın iyiden, güzelinden yana, cürüyenden değil gelişmekte olanıdan yana olmasını bekler ve isterdik.

Ancak yazılan tüm romanların şaşırtıcı bir benzerlikle aynı sağlıklı kişilikleri anlatıyor olmaları insanı düşündürüyor ve kuşkulandırıyor. Kuşkulandırıyor çünkü geçmişte daha çok güzel insanlar vardı. O güzel insanlar bugün de yaşıyorlar, yanı da yaşayacaklar. Ancak ne acıdır ki, bir dönemin romanını yazdıklarını savlayan o yazarlarımızın kitaplarında bir türlü yer bulamıyor bu insanlar.

Bu romanların kahramanları nedense hep yeniliyorlar, kafalarını taşlara vuruyorlar, intihar ediyorlar. Cinsel açıklarının kurbanı olup, oldukça yadırganacak ilişkilere giriyorlar. Yazarlarımız ise tanırsal bir eda ile, çelişen yanlardan hiçbirini tutmayan bir tavır takınıp, onların yokluğunu hazırlıyor.

Öyle bir dönem gelir ki ilerici bir yeniliğe uğrayabilir, toplumsal örgütlenmeler dağıtılabilir. ancak bireyler teker teker kendi sağlıklı yapılarını koruyabilirler. Oysa sözü-

nü ettiğimiz romanlarda böyle değil durum. Hadi toplumsal bir yeniliği alalım, toplum bir anavda başansız oldu, ama ya bireylerin tümüne birden neler oluyor. Hepsini cürümüş, koflaşmış, doyumsuzluklar içinde kıvrılarak canveriyorlar. Yani toplumun geçici bir yeniliğe uğradığı doğru, ama hiç olmazsa bireylerden kurtulanlar olmalıydı ki gelecek kurtulabilen geleceğe bir el uzanabilirdi. Toplumcu gerçekçilik bunu gerektirir bildiğimiz kadarmı. Bize öyle geliyor ki bu yazarlarımız kişisel yenilgilerinin faturasını romanlarına seçtikleri 'kahramanlara' ödetiyorlar.

Bu romanlarda amaç çoğunlukla geçmişte yargılamak olarak beliriyor. Yargılanan bu geçmiş hataları ve doğruları, günahları ve sevaplarıyla bizimdir. Onu ne yerin dibine batırarak, ne de 'şanlı mücadele geçmişte' yapıp göklere çıkararak bu gerçeği değiştirebiliriz. Herşeyi bizim insanımız yapmıştır ve o koşullarda yapabileceğini yapmıştır. Özellikle gençlik yargılanırken çok dikkatli olunmalıdır diyoruz. Gençlik bir toplumun geleceği, en umut veren yamıdır. Böyle ardarda yazılan romanlarda gençlik hoyratça harcanırsa, küçümsenirse, yazarlarımızın gençleri bir dönemin sorumlusu sayan iktidarlardan pek farkı kalmaz.

B u ülkede öyle bir dönem yaşandı ki, genç insanların bedenleri daha çok da Latin Amerika'dan doğru esen ihtilal rüzgarlarıyla sarsıldı. Yanlış ya da doğru, iyi ya da kötü ama

gerçek bu. Genç insanlarımız, bir dönem bu sarsıntıyı hiçbir kuşkuyla yer bırakmayacak ölçüde yaşadılar.

Bugünden yanna devrim umutlarıyla yatan, boykotlarda, işgallerde terleyen o dönemin insanları, 'bacı-kardeş' ilişkisi içerisinde cinselliği bir gün bile sorun etmediler, bunu düşüncecek zamanları bile olmadı belki. Tekrar ediyoruz, yapılanların yanlışlığı ya da doğruluğu tartışılabilir ve tartışılmalıdır da, ama yaşamışlığı kesinlikle tartışılmaz, Çünkü o dönemin gerçeği buydu ve bunların yaşanması gerekiyordu. Ve bunlar yaşadığı içindir ki, bir yamın döneminden sorumlu tutulan onbinlerce genç insan bugün hapisane koşullarını doldurmaktadır. O günlerde ülkelerinin geleceği için terleyen onca insan bugün aramızda değildir. Bunlar yaşadığı içindir ki bugün ülkemizde yüzbinlerce insanın yakını mahkeme koridorlarını aşındırmaktadır. Eğer o yamın döneminin hesabı bu insanlara keşiliyorsa, bu insanlar bireyler yapmışlar, birilerinin damarına çok ciddi bir biçimde basmışlar demektir. O döneme damgasını vuran işte bu insandır.

Bu dönemi anlatan romanlar yazılmak isteniyorsa, roman kahramanını gerçekten dönemin tipini olmalıdır. Dönemin tipini kim olduğunu yukarıda belirlemeye çalıştık. Dönemin romanı yazılacaksa, bu tipik acımasızca değil soğukkanlılıkla ve insancıl bir yaklaşımla, yalnızca bireysel sorunlardan yola çıkarak değil, toplumsal koşulları irdeleyerek değeriendirilmeli, ondan sonra eleştirilmelidir. Öte yandan ortaya konan sorunu birlikte çözümün de ipuçları verilmelidir. Biz yazarlarımızdan bunu beklerdik. Ancak yazarlarımız 'bu insanı' pek tanımadıkları için, kendileri bir takım tipler yaratıp diledikleri gibi, işlerine geldiği gibi içlerini doldurmuşlardır.

Yazarlarımız dönemi anlatmak sayılıya yola çıkarken, öyle görünüyor ki yalnızca kendilerinin ve yakın tanıdıklarının bireysel, kısır gerçekliğini verdiler. Dönem için hiç bir belirleyiciliği, özelliği olmayan bu insanların dönemin tipini imişçesine 'roman kahramanları' oldular. Sonuçta dönemin değil ama romanların kahramanları olup merak ve ilgile izlendiler ama hiç bir zaman benimsenmediler. Çünkü onların yaşanan hikayede yerleri yoktu. Toplumumuzun gençliği yanlış ve eksikliklerine karşın hiç bir zaman böyle aşağılanmayı, umutsuz bırakılmayı bakaetmedi.

Yazımızı Ataman Tangör'ün tümüyle katıldığı bir alıntı ile bitirmek istiyoruz: "... Bunalımlı dönemlerde, demokratik özgürlüklerin rafa kaldırıldığı dönemlerde, özgürlüğü boğan nesnel zorunlulukların temelinde cinsel özgürlüğün yattığı savının ortaya atılması, özgürlük kavramının sapıtılmasından başka bir şey değildir. Siyasal, sanatsal, ekonomik, cinsel özgürlükler gibi özgürlük şubeleri olamaz. Özgürlüktektir ve cinsel özgürlük de yerini bu tek ve nesnel özgürlük içinde alacaktır..." (1)

(1) YARIN, Sayı 36, s.17

Karikatür: İBRAHİM KELES

YARIN □ *Önce Brecht ve Brecht'in estetik kuramından söz edelim isterseniz.*

MUTLU PARKAN ■ Brecht'in estetik kuramı öncelikle olarak tiyatrodan ortaya çıktı. Bunun bir anlamı var. Yani neden şiirde, edebiyatta, değilde tiyatrodan ortaya çıkıyor? Bunun başlıca nedeni tiyatroya kolektif bir sanat olmasıdır. Modern dünyada üretim sürecinin varmış olduğu kolektifleşme boyutları, bütün alanlarda kolektif bir çalışmayı zorunlu kılmaktadır. Karakterleri kolektif çalışmanın belirlediği anın estetik kuramı da kolektif bir sanat olan tiyatrodan ortaya çıkmak zorundaydı. Öte yandan Brecht'in estetik kuramının oluşumu uzun yılları kapıyor, 3 - 5 yıllık değil 16 - 20 yıllık bir süreç içinde gelişiyor. Önceleri Brecht kafası oldukça kışkık, disiplinli, kolay etkilenecek, herşeye açık bir yapıya sahip. İlk zamanlar, o yıllarda Avrupa'yı sanat alanında tahakkümü altına almış olan ekspresyonizmin etkisinde kalıyor, fakat hiçbir zaman akımın içinde yer almıyor. Şiirlerinden de görüyoruz ki oldukça uyumsuz bir yapıya var. Son derece zeki-yum sağlıklıbilecek denli zeki-olmasına karşın uyum sağlamamak yönünde adeta özel bir çaba var. Şiirlerinden de anladığımız gibi 1910'lu yıllarda nihilist, anarşizan bir yaklaşım içinde. İlk oyunlarından da bu yaklaşım söz konusu. "Bafl" da, "Gecede Davul Sesleri"nde "Küçük Burjuva Dünyası"nda toplumsal olayları bireysel olaylarla birlikte lukarci-nihilist bir yaklaşımla ele alıyor.

Bu arada ilk evliliği sallanmaya başlar ve o yıllarda (1920'lere gelirken) Brecht ölüncüye dek birlikte olacağı Helena Weigl ile tanışıyor. Onunla tanışmaya dek kışkık bir kafa yapısına sahip olan Brecht'in kendisini disipline edebileceği bir düşünce sistemi olarak Marksizmle gerçek anlamda tanışması bir parvili olan Helena Weigl sayesinde oluyor. İlk kez o darmadağın, kışkık kafası yavaş yavaş düzene girmeğe başlıyor. Sonradan, bilirsiniz "Marks'in yapıtlarını okuyunca benim oyunlarımı tek izleyicisinin Marks olduğunu farkettilim" demiştir. "Bu benim farkında olmadan Marksist oyunlar yazdığım anlamına gelmez, ama Marks'in dahiysane sezgi gücünü anlatır" der.

□ *Hangi oyundaydık Bir oyunu üzerinde çalışırken borsanın oyunlarını çıkartmak için özellikle Marks'i araştırıyor...*

■ Yine o konuyla ilgili olarak "oe zaman ki ben borsanın meseleleriyle ilgilenmeye başladım-bir çalışmam dolayısıyla-ışın içinden çıkmadım; Başvurduğum bir şiiri uzman bana bilgi veremedi, onun üzerine derinlemesine bir takım ekonomi-politik bilgileri elde edebileceğim kaynaklara yöneldim" diyor. Yani markizme geçişi oldukça değişik bir yol arz ediyor. Ama gelişmeler onu doğal olarak oraya götürecekti. Çünkü ta başından beri toplumsal olaylara yaklaşımında. "Belki de tip eğitimimden kaynaklanarak" diyor kendisi-maddeciymi, Diyalektik düşünce sistematiğini de kavradığı andan itibaren kafasının kışkırlığı ve düzensizliği ortadan kalkıyor. Elbette ideolojik, politik olarak bir yere varmak yetmiyor, bilimsel olarak da bir yere varmak gerekiyor. Çünkü söz konusu olan sanat alanıdır. İşte Brecht bunu başarıyor. Tarihte ilk kez bilimsel bir

estetik kuramı sistematize ediyor. Brecht'in estetik kuramı çağımızın en yetkin estetik kuramıdır ve bir sentezdir. Marks'in öğretisi gibi üç değilse de dört ayak üzerinde durur. (Marks'in öğretisi üç ayak üzerinde durur: İngiliz ekonomi-politigi, Alman felsefesi, Fransız materyalizmi.) Bunlar: Başta Uzakdoğu tiyatrosu, Çin ve Japon oyunculuk teknikleri. İkincisi, Meyerhold'un biomekanik oyunculuğa dayalı konstruktivist tiyatrosu. Üçüncüsü, Placator'un politik tiyatrosu. Ve dördüncüsü, Stanislavski'de doruklaşan dramatik sahne anlayışı. Brecht'in estetik kuramının Stanislavski'nin tam karşısı olduğu söylenemez. Onun estetik kuramı Stanislavski'de doruklaşan sahne anlayışını da içeren yükeek bir sentezdir.

□ *Brecht'teki gelişimden söz etmek. Olgunluk dönemi oyunları söz konusu... Kurominin bu oyunlar çerçevesinde ondan öteye gidip olgunlaşması söz konusu... Epik tiyatroya dönüşüm söz konusu... Bundan kısaca söz etmek.*

■ Aslında epik tiyatrodan diyalektik tiyatroya dönüşümü felan söz konusu değil. Brecht'in estetik kuramından söz ederken epik kavramından da, diyalektik kavramından da vazgeçmenin olanağı yoktur. Eğer Brecht'in estetik kuramının bedenini epik kavramı oluşturuyorsa, diyalektik kavramda ruhunu oluşturuyor. Epik, üçbin yıldır varolan bir tür. Brecht'le birlikte diyalektik özüyle, bir söz haline geliyor. Epik tiyatro kavramının yeter-siz olduğunu, diyalektik tiyatro kavramının daha uygun olduğunu söylüyor Brecht.

□ *Yani epik olayı Brecht'in tiyatrodan diyalektik mantığın otur-*

dan hareketle onun zihinsel etkinlik gösterme olanaklarını elinden alması... Buradan yola çıkarak, var olan toplumsal yapıların var olanı meta üretimine dayalı ve her geçen gün karmaşılaşan toplumsal örgütlenmenin izleyici tarafından gözetilmesinde algalı bilgilerle bilince çıkarılmadığını, bu algalı bilgilerin ne kadar biriktirse biriktirse hiçbir zaman izleyicinin bu toplumsal örgütlenmenin işleyiş mekanizmalarını kavrayabilir konuma gelemediğini gözliyor. Dolayısıyla varolan, meta üretimine dayalı toplumsal örgütlenmenin işleyiş mekanizmalarının izleyici tarafından bilince çıkarılması Brecht'in asıl amacı oluyor. Amaç bu olunca, Kataris'in de bu amacı engelleyen bir işlev gördüğü saptanınca Brecht için yeni bir estetik kavrama gereksinme doğuyor. Bu estetik kavramı da Brecht, Marks'in öğretisinden çıkarıyor. Aslında bildiğimiz yabancılaşma kavramı... Meta üretimine bağlı toplumsal örgütlenme, bireyi, metanın fetiş karakteri olgusu nedeniyle yabancılaşma içine sokuyor. Brecht'in ortaya attığı "Yabancılaştırma" kavramı, Marks'in ilk döneminde kullandığı, sonradan bilimsel temelleri üzerine oturarak metanın fetiş karakteri olarak tanımladığı yabancılaşma kavramının karşısı olarak gelişiyor. Brecht Marks'in yabancılaşma kavramından hareketle yabancılaşma efektleri dediğimiz estetik etkileri geliştiriyor. Bunlar izleyicinin yaşamı boyunca meta üretimine dayalı toplumsal örgütlenme ve metanın fetiş karakteri nedeniyle içine düştüğü ideolojik parçalanma sonucu yaşadığı yabancılaşmayı sahne üzerinde kırmaya yönelik etkiler. İzleyici yaşamdaki olayları son derece doğal, olağan olaylar olduğunu algılayarak, Brecht sahne üzerinde öyle etkiler

politikalarında temelli bir kopma getirir. Fransızların rüphre dediği kopma. Ama bu kopma mevcut miras alabildiğine kullanarak gerçekleştiriliyor. Yani kendinden önceki mevcut birikimi ve miras (K-pital'i düşünmek, onbinlerce yapıla gönderme vardır) alabildiğine ve son noktasına kadar kullanmaya mümkün olabilir ancak. Bu bakımdan gerçek anlamda miras sahip çıkmaklar da o kopmayı gerçekleştirenlerdir. İşte aynı şey Brecht için de geçerlidir ki bu noktada Brecht'e eleştiriler getirilmiştir (esas olarak Lukacs tarafından). "Brecht üçbin yıllık katars'a kavramını inkar ederek insanlığın biriktirmiş olduğu en yükeek sanatsal değeri hiçe sayıyor" şeklinde bir eleştiri getirilmiştir. Oysa Brecht insanlığın biriktirdiği en yükeek sanatsal değerleri sonuna kadar değerlendirebildiği için bir senteze varabilmiş ve bu sayede ancak o büyük kopmayı, katarsis denilen şu kavramdan insanlığı sanat alanında kurtarmayı başarabil-

brecht üzerine... mutlu parkan ile konuşma

mas için kullandığı önemli, temel bir yöntem, öyle mi?

■ Değil. Yöntem demek olan değil. Yöntem tektir. Diyalektik maddeci yöntem. Epikse bir tür, bir biçim. Yani estetik kuramın bedenini epik tür, epik biçim oluşturuyor, ruhunu yani öünü de diyalektik maddeci yöntem oluşturuyor. Şeklindeki biraz önce söylediğimiz formül en doğrusu. İkisini birbirinden ayırmak olanaksız. Yoksa ikisi de aynı şeyler elbette. Brecht'e kadar bunların birbirleriyle bağlantısı kurulamamış. Brecht ile kavuşuyor bunlar birbirine ve bir sistem oluşturuyorlar.

□ *Peki Brecht bu sistemle hangi amaçlara yöneliyor?*

■ Brecht kendisini "Kataris" kavramını temel alıyor, ama karşıt bir şekilde. İzleyicinin, içeriği ne olursa olsun, mesajı ne olursa olsun, bir oyundan çıktığı zaman zihinsel olarak boşalmış ve yaşamdaki aktivite olanaklarını bir buçuk saat süreyle yitirmiş olduğunu gözleyerek gösteri sonunda izleyicinin yaşamında herhangi bir değişiklik beklenmeyecek konumda olduğunu saptıyor. Şimdi bu kavram, üçbin yıldır izleyicinin özde bir değişiklik geçirmemesine neden olmuş. İzleyicinin korku ve merhamet duygularını öne çıkararak, bu duyguların

oluşturuyor ki bu olayların aslında toplumsal olduğunu, doğal ve olağan olmadığını açığa çıkararak estetik uygulamalar getiriyor... İzleyicinin bilinçlenmesini istiyor. Neye karşı? Yaşadığı yabancılaşma olayına karşı. Doğal olarak gördüğü, yaşadığı ilişkilerin aslında sosyo-ekonomik olduğunu ve bu toplumsal oluşumun, aslında yine, zihinsel olduğunu, mutlak olmadığını, bu gün böyleyse yarın böyle kalmayacağını, yine bu gün böyleyse dün böyle olmadığını gösteren bir estetik sistematiği getiriyor.

□ *Brecht'in sanat kuramının Brecht ve sonrası döneminde gelişimi, yanımları, etkileri neler olmuştur?*

■ Öncelikle şunu söylemek istiyorum. Aslında Marks'in tarih bilimi için yaptığını (tarih ve ekonomi bilimi için), Brecht estetik alanı için gerçekleştiriyor. Yani nasıl ki ekonomi-politik Marks öncesi ve Marks sonrası diye ikiye ayrılır, tarih bilimi (bugün artık Marks'tan sonra bir tarih bilim sözkonusudur. Daha önce tarih bilimi diye birşey yoktu. Tarih isyeyenistediği şekilde yazdığı bir şeydi de aynı şekilde ikiye ayrılır. İşte estetik alanı içinde Brecht öncesi ve sonrası diye bir tespit yapabiliriz. Bu şuradan kaynaklanır. Yani temelli bir kopma sözkonusudur. Marks ekonomisi

miştir. Brecht'teki kopma sadece katarsis noktasındadır. Dolayısıyla Brecht'i artık görmezlikten gelecek sanat alanında herhangi birşey yapabilmek mümkün değildir.

Ama Brecht'e karşı direniş sürüyor. Bu anlaşılmaz birşey değil. Üçbin yıllık bir geçmişi düşünürsek, insanlığın içi'n yıllık yaşam kesitinde bir estetik kategorinin ne kadar oturarak, gelişerek, yaygınlaşarak varlığını sürdürdüğünü düşünürsek, Brecht'in kuramının otuz-kırk yıllık geçmişinin ne kadar kus olduğu görülür. Brecht ilk kez Aristoteles'ten beri süregelen bir estetik kategoriyi ortadan kaldırarak yeni bir estetik kuram getiriyor ve bunun hemen yerleşip yaygınlaşmasını bekliyoruz... Buna baktımız yok. Herkesi aldatan bu oluyor. Yani Brecht bir estetik kuram getirirdi, ama sanki bir ekolün temsilcisiymiş gibi görülüyor. Otuz yılda ne var ortada? Hiçbir şey yok. 5 tane oyun, 20 tane şiir...(1) İşte bu yaklaşım bir estetik kuramının son derece ağır bir gelişme gösterdiğini hesaba katmıyor. Meseleye bu açıdan, geniş bir perspektiften bakmak gerekiyor. Yani burdan ben şunu çıkarıyorum: Önümüzdeki yüzlerce yıl giderek, çok ağır bir şey izlese de Brecht'in estetik kuramı yaygınlaşacak ve değişik sanat dallarında uygulamaya geçirecek.

Barış Görüşmelerinden

Nesrin Hocaoglu

1986'nın Barış Yılı ilan edilmesinin anlamı dünya barışının bu yıl yoğun biçimde tartışılmasıyla ortaya çıkacak. Bu yıl sözgelimi, silahlanma gibi, nükleer denemeler gibi, kalıcı bir barışın önündeki engellerin saptanması, bunların giderilmesine yönelik programların oluşturulması ve tüm bu sonuçların nasıl yaşama geçirileceğinin belirlenmesi gerekiyor. Bu arada elbetteki uzun süreçler üzerinde tartışılan ve yukarıda sözü edilen aşamaları çoktan geçmiş belirli konularda somut adımların atılması da barış yılında bir zorunluluk.

Tek bir ülkenin barış içinde yaşaması, ilişkilerin oldukça karmaşıklaştığı günümüzde pek olanaklı değil. Barış yılı etkinliklerinin uluslararası niteliğinin ağırlığı, çözüm önerilerinin kalıcılığını da belirleyecektir. Bu yüzden de barış görüşmelerinin yoğunlaşması önemli.

Kuşkusuz barış görüşmeleri içinde en önemlileri, ilki geçen yıl sonlarında Cenevre'de gerçekleştirilen Reagan ve Gorbacov görüşmeleri. Daha ilk görüşmenin ardından değişik çevreler, değişik amaçlarla görüşmenin tüm ayrıntılarını izlemeye ve yorumlamaya çalıştılar. Üzerinde genel olarak birleşilen belki de tek yorum, alınan sonuçlar ne olursa olsun görüşmenin olumlu olduğuydu. Alınan sonuçlar ne olursa olsun diyoruz, çünkü zirveden elle tutulur pek bir sonuç alınmadı. Reagan ve Gorbacov tarafından yayınlanan ortak bildiriye, ele alınması gereken 26 konunun çok az bir bölümü hakkında görüş bildirirken bunlardan bir kısmında anlaşılabilir bir kıvrımda anlaşılmadığı, uyarılı bir dille açıklandı. Alınan sonuç şaşırtıcı değildi. Değildi çünkü kimse zirveden daha fazla bir şey beklemiyordu. Özellikle ülkemiz basını olaya daha çok bu açıdan yaklaştı. Silahların azaltılıp azaltılmayacağı tartışıldı, ülkelerin ekonomileri incelendi. ABD ekonomisinin temelde silah sanayiine dayandığı, Sovyetler Birliği'nin gelişme hızını artırmak için silahlanmayı azaltmaya gereksinimi olduğu vurgulandı. Bu öngörülerin hemen tamamı gerçekleşti. Fakat tüm bunlara karşın görüşmeler olumlu olarak değerlendirildi. Bu değerlendirmenin temelinde yatan iki liderin bir araya gelebilmiş olmalarıydı. Daha açık bir deyişle Reagan'ın bunu kabul etmiş olmasının.

Yıldız Savaşları projesi için "lahayitinin düşü" diyen Reagan'ın, Sovyetler Birliği'ni tüm kötülüklerin kaynağı olarak nitelmesi henüz belkilerdenken Cenevre'ye barış için gittiğini, Gorbacov ile barışı arayacağını söylemesi ilk bakışta şerip görünebilir. Ancak son bir yıllık gelişmeler gözden geçirildiğinde doğal olan gelişmenin bu olduğu ortaya çıkar.

Reagan'ın once olumsuz tavırdan sonra masaya oturmasını sağlayan önemli nedenlerden biri prestij kaygıları. Gorbacov'un birbiri ardına sıraladığı, silahların yüzde eli azaltılması, nükleer denemelerin belli bir süre durdurulması, silahsızlanma için masa başına oturulması gibi önerileri dünya kamuoyu önünde reddetmek, özellikle de Sovyetler Birliği'ni savaş kışkırtıcısı olarak suçlarken pek kolay değildi.

Reagan'ın masaya oturmasını sağlayan bir başka neden de ABD ekonomisinin durumu ve silah tükellerinde dışında kalan sanayinin bu yöndeki talepleriydi. Silahlanma için ayrılan fonlardan dolayı dola-

rın değerinin yükselmesi AED dış ticaretinin gelişmesine engel olarak görülüyor. Bu nedenle de silah tükelleri dışında kalan sanayi kesimi silahlanmaya ayrılan fonların azaltılmasını ve sosyalist blok ile ticari ilişkilerin geliştirilebilmesi için yu-muşamanın sağlanmasını istiyorlar. Cenevre zirvesinden sonra Sovyetler Birliği'ni ziyaret eden iş adamları topluluğu özellikle doğu bloku ile ve SSCB ile ticari ilişkileri geliştirmek istediklerini belirttiler.

Bu arada Avrupa'da süren barış gösterilerinin payını da unutmamak gerekir. Barış gösterileri pek çok hükümeti zor durumda bıraktı. Hollanda'da insanların ülkelerine fiziksel yerleştirilmemesi için yaptıkları gösteriler arasında yapılan kamuoyu yoklamalarında muhalefetteki İşçi Partisi'nin silahlanmaya karşı tavrından dolayı yapılacak bir seçimle iktidardaki koalisyon hükümetini düşürecek ve tek başına iktidar olacağı ortaya çıkıyor. Almanya Başbakanı kendi halkına karşı ülkesine fiziksel yerleştirilmesine karar verebiliyor. Ancak böyle bir karar pek çok hükümetin dayanamayacağı açık. Bugün Avrupa'da yalnızca savaşa, nükleer silahlanmaya karşı değil, barıştan yana girişimler de kitlelerin desteğini kazanabiliyor. Sendikalar, dernekler, çeşitli birlikler barışa sahipleniyorlar.

Görüşmelerin etkileri sürüyor. Dünya kamuoyu iki liderin zirve

sonrası tavırlarını dikkatle izliyor. Son olarak 17 Ocak'ta Gorbacov'un yaptığı açıklamalar yankılandı. Gorbacov SSCB olarak nükleer denemeleri yeniden bir süre için durdurduklarını, ve 2000 yılında tüm nükleer silahlardan arınmış bir dünya için beryıl belli ölçülerde nükleer silahı kaldırabileceklerini açıkladı. Siyasal gözlemler bu önerilerin dünya barışı için çok önemli olduğunu vurguluyorlar ve artık "SSCB'nin kamuoyunu oyalamak için yapabileceği bir taktikten öte bir değerlendirmeyi gerektirdiğini belirtiyorlar. Reagan benzer önerileri daha önce kendilerinin de yaptığını, bu konuda iyi düşünmek gerektiğini söylüyor, ancak bunun ötesinde somut öneriler de getirmiyor.

Dünya'da olaylar bu denli sıcak yaşanırken, kitlelerin talepleri uzun erimde de olsa karşılığını bulurken biz ne yapıyoruz? Biz daha çok zirveyi basınımdan izlemekle yetindik. Burada basınının silahlanmaya karşı kamuoyu yaratmak işlevini yerine getirip getirmediğini de tartışmak gerekir. Önemli bir olayın baş sayfalarda yer alması, zirvenin "fiert leydi"lerin giysilerine kadar ayrıntılandırılması zirvenin tartışılması ya da doğru zamanda tartışılması için yeterli mi? Liderlerin aralarında fiziksel sakinleşmelerine karşılık birbirlerine çiçek sunduklarını gösteren karikatürlerle nereye gidi-

lebilir. Olsa olsa zirve sonunda "ben söylemiştim" denilebilir. Ancak ülkemizde daha uzun bir süre nükleer silahlanmaya karşı, savaşa karşı, barış için insanlar harekete geçemezler ya da geçmezler. Buralarda hareket geçmeyi, bu konuda somut talepler geliştirilebilecek tartışma ortamı bile yaratılamaz.

Varolan ortamda ise hükümet barış karşıtı tavrını çok rahat somutlayabilmektedir. BM'de silahlanma konusunda yapılan görüşmelerde 9 oylamadan 7'sinde olumsuz oy kullanan hükümet aynı mashtkla Balkanlarda silahlardan arınmış bölge oluşturma girişimlerinde çekince koyan tek ülke olabilmekte.

Oysa ülkemiz ola bir nükleer masvışta en tehlikeli konumda olan ülkelerden biri. Ülkemizdeki "bizimkimden" dolayı, Sovyetler Birliği'ne herhangi bir yerden atılacak bir füzein ilk hedeflerinden biri Türkiye. Buna karşın Yıldız Savaşları'nda Türkiye'nin konumunun ne olacağı, Türkiye'de kurulacak üzler ve yerleştirilecek füzelere ilişkin zirvede neler konuşulduğu kamuoyu önünde tartışılmaktan kaçınılıyor.

Savunma Bakanı Zeki Yavuztürk yıldızlar savaşına katılmayı kabul etmediklerinde gelecek kuşakların kendilerinden hesap soracaklarını söylüyor. Bugün yıldızlar savaş konusunda alınacak bir karar, hükümetin tek başına aldığı pek çok kararda olduğu gibi, halkın istediği gibi göstermek boşuna bir çaba olacaktır. Bu konuda üzücü olan Bakanın söylediklerinden çok bu söylenenlere tepki gösterilmesini olmalıdır. Örneğin tepki gösteren bilim adamlarımızın sayısı çok sınırlı ve ilginçtir ki bunların önemli bir bölümü sosyal bilimler alanında çalışsan bilim adamları.

Önümüzdeki günlerde barış görüşmeleri sürecektir. Barış görüşmelerinin oluşmasında ve silahsızlanma konusunda alınacak kararlarda halkların etkinliklerinin belirleyici olduğunu söylemiştik. Dileğimiz barış için oluşturulan insan zincirlerinin halikalanından birisinin de ülkemiz insanlarından oluşması.

Demokrasinin Ölçütleri ve DİSK Deneyi

Evrinsel/tarihsel evrim sürecinde, belirli toplumların ulaştığı belirli aşamalarda aynmırl özellikler gösteren bir "devlet biçimi" olarak demokrasi, günümüz emsalsiz toplumlarında yaşanan tekelleşmeye koşut olarak artık kurucusu olan burjuvazinin değil, emekçi kitlelerin sahiplendiği bir rejimdir. Burjuvazi artık "burjuve demokrasi"ne sahip çıkma gereğini duymazken, demokratik düzenin hak ve özgürlüklerinin yaşama geçirilmesi için mücadele vermesi ve bunları savunma görevini işçi sınıfı üstlenmiştir.

İşte bu temel/güncel gerçeklikten hareketle, işçi sınıfının te el hak ve özgürlüklerinin gerçekleştirilmesinin bir toplum için demokrasinin en önemli ölçütlerinden biri olduğunu söyleyebiliriz. Bugün Türkiye'de yaşananı belirtilen "demokratikleşme süreci"nin irdelenmesinde, sendikalar hakları ne ölçüde kullanıldığını, ne haklara getirilen kısıtlamalara ne ölçüde kalktığı, gene bu nedenle araştırılması/tartışılması gereken bir olgudur. Faaliyetleri 12 Eylül 1980'den sonra durdurulan Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK)'in durumu bu tartışmanın öğretici bir odak noktasını oluşturacaktır.

DİSK Davası

1986 Dünya Barış Yılı'nın ilk ayında, "demokratikleşme sürecindeki" Türkiye'de yaşanan önemli olaylardan biri de, 1477 sayılı DİSK ve bağlı sendikalar davasına, savcı iddiasına esinde yer alan suçlamaların içeriğini yansıtan esas haklıdaki görüşün okunmasıyla devam ediliyordu. 8. Askeri Savcı yurtdışında tarafından hazırlanan esas hakkındaki görüşte, DİSK'in "kuruluşundan bu yana, illegal bir kuruluş niteliği kazandığı, (...) genel grev ve dayanışma grevi istediği, ancak bu tür grevlerin Marxist-Leninist ideolojinin bir unsuru olduğu, (...) " şeklinde iddialara yer verildi.

Okunması, 15 Ocak'tan 20 Ocak'a dek süren 809 sayılı iddianamede ayrıca, 881 sayılı için 6 ila 20 yıl arasında değişen bapis cezaları, 674 sayılı için ise beraat istemi dile getirildi. Hakkında TCK 141/16 uyarınca 10 yıl 8 ay ila 20 yıl arasında ağır bapis cezası istenenler arasında, DİSK Genel Başkanı Abdullah Bağtürk, Genel Sekreteri Fehmi İşıklar ile yürütme ve yönetim kurulu üyeleri de yer alıyordu. Askeri Savcı ayrıca, 1402 sayılı Sıkıyönetim Yasası'nın 15/1 maddesi delaletiyle 274 sayılı Sendikalar Yasası'nın 30/4 maddesi gereğince DİSK ve bağlı sendikaların kapatılmasını da istedi. Daha sonra duruşma, savunmalar için 25 Şubat 1986 tarihine ertelendi. 25 Şubat 1986 tarihinde, Barış Yılı'nın ikinci ayında; yıllardır tutuklu bulunan sendika yöneticileri ve uzmanların haklarında ağır hapis cezası isteyen bir mahkeme önünde, kendilerini savunacakları bir ülke, Türkiye.

DİSK Niçin Etkinlikte Bulunmuyor?

DİSK ve bağlı sendikaların yöneticilerinin yargılanmasının "demokrasi açısından anlamlı" bir yana, demokratikleşme açısından önemli bir ölçüt oluşturan sendikalar hakları uygulanması konusunda da gene DİSK'i gündeme getirmek gerekiyor. DİSK bugün etkinlikleri durdurulmuş, malvarlığı kayıtlara devredilmiş bir sendikadır. Kendisine bağlı 30 sendika ve 600-650 bin işçi üyesi olan bir konfederasyondur. 12 Eylül 1980'den sonra Milli Güvenlik Konseyi'nin 7 no.lu bildirisi ile etkinlikleri durdurulan sendika ve konfederasyonlar, bu bildirinin yürürlükten kalkması, yani 1982 Anayasası'nı yürürlüğe girmesiyle, yasal olarak etkinlikte bulunma hakkına kavuşmuşlardır. Bu durum, Türkiye'yi İnsan Hakları Komisyonu'na şikayet eden ve sonra bu şikayetlerini geri alan 6 Batılı ülkeye de "sendikalar hakları kalk-

tığı" şeklinde bildirilmiştir. Sonuçta, DİSK'in etkinliklerini sürdürmesi için yasal bir engel yoktur. DİSK kapatılmış bir konfederasyon değildir, yukarıda da belirttiğimiz gibi Askeri Savcı tarafından kapatılması istenmektedir, ancak verilmemiş bir karar yoktur, dava sümektedir. Bu durumda, DİSK'in mal varlığının kayıtlara değil, serbest durumda ki yöneticilere bırakılması ve sendikal etkinliklerinin başlatılması gerekmektedir. Ancak bu gerçekleşmiyor, niçin?

DİSK'in etkinliklerini engelleyen bir unsur olarak, Sendikalar Yasası'nın geçici beşinci maddesi gösterilebilir. Bu maddede özetle, "Devletin şahsiyetine karşı işlenmiş suçlardan herhangi biri ile ilgili olarak kamu davası açılmış bulunanlar hakkında beraat kararı alınuncaya kadar, bu kanundaki sendikal hakları kullanamazlar ve sendikal faaliyette bulunamazlar." denmektedir. Önceikle bu yasanın, üniversitenin birinci sınıflarında okutulan "Hukuka Giriş" kitaplarında temel ilkelardan biri olarak yer alan kurala aykırı olduğunu belirtmemiz gerek. Söz konusu kural, sanık durumunda olan, suçluluğu henüz kanıtlanmamış ve hüküm öymemiş insanların cezalandırılmasını bu şekilde olmediğini vurgular. DİSK yöneticilerinin henüz suçlu bulunmadan cezalandırılmaları, her şeyden önce, bu temel hukuksal kuralın yoksayılması anlamına gelen anti-demokratik bir tutumdur.

Ancak tüm "anti-demokratikliği" karşın Sendikalar Yasası'nın geçici beşinci maddesinin yürürlükte olması da, DİSK'in etkinliklerini başlatılamaması için bir gerekçe oluşturmuyor. Çünkü madde, tüm açıklığıyla, kişileri sendikal etkinlikten men etmektedir, sendikal örgütleri değil. Bugün DİSK'in yargılanmayan yöneticileri de vardır. Konfederasyona üye olan yarım milyondan fazla işçi gerekirse olağanüstü genel kurullara gidip yeni yönetici-

ler de seçebilirler. Bu yarım milyondan fazla işçinin aileleriyle birlikte en az 2-3 milyon Türkiye yurttaşını oluşturdugu unutulmamalı, bu insanların demokratik haklarından yoksun bırakılmaları; yargılanır, hatta hüküm giy eden cezalandırılma durumuna düşürülmelerinin Uluslararası Barış Yılı'nda yalnızca savaşın yokluğu değil, her şeyden önce insan haklarına saygı ve sosyal adalet demek olan, barış yaptığı katkılar tartışılmalıdır.

Özellikle, genç insanlar olarak bizler, DİSK deneyini öğretilmeli, demokrasinin tüm koşullarıyla yaşama geçirilmesi mücadelemizin içinde bu tartışmaya yer vermeliyiz. Çünkü eğer öğrenmiysek, yarın çalışma yaşamına atılacak kişiler bizleriz. Eğer işçiysek, sendikal hakların yaşamışlığımızı günlük deneylerimizde kavrayan bizleriz. Ve eğer bir yandan çalışıp bir yandan okuyarak, sözünü ettiğimiz Sendikalar Yasası ile sendikalaşma hakkı elinden alınmış olan bizleriz. Öğretim kurumlarında skolastik bilgilenme süreci ile fabrikalarda, işyerlerinde pratik bilinçlenme sürecini bir arada yaşayan insanların sendikalaşmasının istenmemesi hangi amaçlara karşılık gelmektedir? Demokrasinin ölçütlerinde nasıl bir yeri vardır bu engellenmenin? DİSK deneyi nasıl bir örnektir?

Sözlerimizi İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nin iki maddesiyle tamamlamak istiyoruz. Bilindiği gibi bu bildiri 10 Aralık 1948 tarihini taşımaktadır:

"Madde 23/4- Herkesin çıkarlarını koruması için sendikalar kurması ve bunlara üye olmaya hakkı vardır.

Madde 30 - İşbu Bildirinin hiçbir hükmü, içinde ilan olunan hak ve hürriyetlerin bir Devlet, zümre ya da birey tarafından yok edilemediğini güden bir etkinliğe girmeye ya da bilfiil bunu işlemeye herhangi bir hak getirir şekilde yorumlanmaz."

FOTOGRAF

BİR DÜNYA DİLİDİR VAHİT ARAS

Tüm dünyada, özellikle de Türkiye ve benzeri ülkelerde görsel iletişimin önemi her geçen gün artmaktadır. Kitle iletişim araçları içinde görsellik niteliğiyle fotoğrafın önemi büyüktür. Günümüz Türkiye'sinde basın bol ve renkli fotoğraflarla doludur. Yaşamın her alanında fotoğraf vazgeçilmez bir öğe durumundadır. Fotoğrafın yaygınlığı, dünyada fotoğraf sanatı ile orantılıdır. Ülkemizde fotoğraf sayısının bulunmaması fotoğraf anlamında dışa bağımlılığı artırmaktadır.

Bir iletişim, anlatım aracı olarak fotoğrafın gücü, kendinden getirdiği bir gerçeklikle çok etkili olabilmektedir. Bir fotoğraf, yerine göre bir silah olarak kullanılabilirken, gerektiğinde bir kitap kadar etkili olabilmektedir. Günümüz Türkiye'sinde fotoğrafın önemi, bu gücü nedeniyle daha da artmaktadır.

Son yıllarda niceliksel bir atılım yapan fotoğraf dünyamızın niteliksel bir sıçrama yapamamasının nedenleri fotoğraf çevrelerinde sürekli tartışılmaktadır. Zaman zaman bir kaosa yönelen bu tartışmaların nitelikli bir platformda daha olumlu boyutlara kayacağı bir gerçektir.

Fotoğrafın Türkiye'de örgütlenmesi çeyrek yüzyıl öncelere dayanıyor. Sonraki yıllarda ülkenin çeşitli kentlerinde yeni örgütlenmeler görülmüştür. Üniversitelerde kurulan fotoğraf kulüpleri de bu örgütlenmenin önemli parçalarını oluşturmaktadır. Bunların yanı sıra aynı fotoğraf görüşünü paylaşan fotoğrafçıların bir arada çalışmak için kurdukları gruplar da gündeme gelmektedir. Bu örgütlenme yapısı ve potansiyeli diğer ülkelere göre oldukça küçükken, ülkemiz içinde diğer sanat dallarının örgütlenmesine göre bir hayli ileri düzeydedir. Sanatın örgütlü gücü tartışılmaz bir gerçektir. Örgütlü bir fotoğraf sanatının gücü ve etkisi de o derece önemlidir. Ülkemiz fotoğraf sanatının örgütlenmesinin öne sorunlarla doludur. Öncelikle, yeni bir dernek kurmak çok zorlaştırılmıştır. Derneklerin ulusal düzeyde federasyonlaşmalarının, uluslararası platformda ilişki kurlmalarının önü tıkanmıştır. Bunlar, Türkiye fotoğrafının ulusal ve uluslararası düzeyde gelişimini önleyen sorunlardır. Üniversitelerde yeni kulüpler kurmanın önünde yasal bürokratik engeller bulunmaktadır. Varolan kulüpler çalışmalarını atlatımlı olamamakta, çok sınırlı kalmaktadır. Kulüp çalışmalarının daha bagimsiz olması ve tüm üniversite ve fakültelerde bu tür yapılanmaların yaygınlaşması, fotoğraf sanatına çok şey katacaktır.

Türkiye'de fotoğraf kuramsal yönden ciddi bir eksiklik içindedir. Yayın alanında ise tek bir deği ile sınırlıdır. Doğal olarak bu deği tüm potansiyeli kucaklayamamaktadır. Yabancı dillerden kuramsal kitapların dilimize kazandırılması, yapılması gereken işlerden biridir. Diğer ülkelerle kültür anlaşmaları çerçevesinde diğ gösterileri, sergi alış-verişinin sağlanması gereklidir.

Niceliksel büyümenin sonucu olarak fotoğraf yarışmaları sayısal olarak giderek artmaktadır. Ancak bu yarışmaların tümünde nitelik düşmesi ve anlayış farklarının keskinleşmesi kendilerini hissettirmektedir. Varolan örgütsel yapılanmaların birlikte hareket ederek yarışmalar sorununa bir çözüm getirmesi gerekmektedir.

Son yıllarda çeşitli üniversitelerde fotoğraf eğitimine başlanmıştır. Akademik eğitim alanlarının ilk ürünleri de tartışılmalara yeni boyutlar eklemektedir. Ulusal fotoğraf gündeme gelmiştir. Biçim ve teknik çok başarılı olması, bir fotoğrafın 'iyi' olması için yeterli değildir. Fotoğraf her yönüyle bir bütündür. Biçim ağırlıklı bir fotoğraf ne kadar mekanikse, yalnızca öze önem veren bir fotoğraf da o kadar kabardır. 'Kaba saptamacı' temelli suçlamalar çok yaygınken, gerçekten belgesel etkili fotoğrafların tam anlamıyla çekildiğini söyleyebilmek de oldukça zor. Ülkemiz gerçekliğini tüm yönlerini saptamak fotoğraf sanatçısının önde gelen görevidir. Ayakları havada, ülke gerçeklerinden soyutlanmış bireyin bilinç akışı ile uğraşır, ona uç verdimen bir sapma olarak gündemdedir. Bu sapmanın 'doğru olan' olduğu empoze edilmeye çalışılmaktadır. Diğer sanat dallarında ortaya çıkan yol ayrımının fotoğraf sanatına da yansması doğaldır. Sorun sanat anlayışından, dolayısıyla da dünyaya bakış açısından kaynaklanmaktadır. Özü ve biçimi ile güçlü bir fotoğrafın etkisi de güçlü olmaktadır. Öz, ülke insanının gerçeklerinden beslenmek zorundadır. Fotoğraf bir dünya dilidir. Her fotoğraf ise, kendi ülke insanının gerçeğini konuşur. Ulusallıktan evrenselliğe varan yol da budur. Ülkemiz insanının belgelenmesi, anlatılması, dünya gerçekleriyle etkileşimin sonuçlarının verilmesi Türkiye'de fotoğrafçıların önünde duran bir görevidir.

En geniş kitle içinde en iyi fotoğraf çekenlerin çıkacağına inanıyoruz.

Ülkemizde fotoğraf sanatının temekni oluşturan amatör sanatçılar, yerel fotoğraf dernekleri içinde ya da bireysel çabalarla etkinliklerini sürdürüyorlar. Sanatın çeşitli dallarıyla birlikte fotoğrafda gençlerin yakın ilgisiyle korşılğan bir çalışma alanı. Ankara'lı dört genç amatör fotoğraf sanatçısıyla fotoğrafı seçme nedenleri, fotoğraftan bekladıkları ve korşılğanlıkları sorunlar üzerine bir söyleşi gerçekleştirdik.

□ YARIN: Öncelikle fotoğraf geçmişinizi anlatır mısınız? Fotoğraf çekmeye neden, nasıl başladınız?

■ MEHMET BAYAR: Ben fotoğrafa başlayalı üç yıl oldu. Başlangıçtaki amaçlarım şimdiki amaçların çok farklı. Önceleri zaman öldürmek, yeni bir çevre edinmek gibi amaçlarım vardı. Bu çok kısa bir süre.

Toplum çok sorunlu. Bu sorunlar bana da aksediyor tabii ki. Bireysel, psiko-sosyolojik sorunları arasında birey bir çıkış arıyor. Kendini anlatmak istiyor. Bu durumda fotoğraf da bir çıkış noktası olabiliyor. Ancak bunun bir kendi kendini tatmin olayı olduğu sanılmıyor. Çünkü kendi kendini tatminde içe kapanıklık vardır. Dışarıyla hiç bir ilişki yoktur. Ben fotoğraf çekip kendi odamın duvarlarına asaydım ya da yalnız bir kaç arkadaşına göstermeydim bu kendini tatmin olabiliirdi. Oysa ben, fotoğraflarımı sergilere vermeye, dergilerde yayımlatmaya çalışıyorum. Başlangıç amaçları sonradan çok değişiyor demiyim. Şu anda daha iyi fotoğraflar yapabilmek için uğraşıyorum.

■ ENDER ÖZSARIKAYA: Fotoğrafa ben 1982'de başlamıştım. 3 yıl kadar uyar. Fotoğrafın iletişim ütinliğini olmasa oldukça önemliydi benim için. Fotoğrafta, izlemek dışında pek fazla ilgin yoktu o sıralar. İlk önceleri özellikle fotoğrafın o yaratıcı yanı çok çekici gelmişti. Foto-

ğraf benim en iyi ulaşabildiğim, bana en yakın sanat dalıydı. Okulda bir fotoğrafçılık kolu kurulmuş olmasa da oldukça etkiliydi. Anı fotoğraflarından daha başka şeyler çekmeye başladığım anda AFSAD'ı tanıdım. Fotoğrafı da burada öğrendim. Başlangıç dönemi Mehmet'in de söylediği gibi kısa bir süreyi kapıyor. Fotoğrafı çat-pat öğrenmeye başladık-tan, bir sanat olarak tanıdık-tan sonra toplumcu gerçekçilik belirdi. Yalnızca kendim için üretmiyordum artık. Bir takım insanlara ulaşabilme olanağım da vardı. Dernek içindeki ortamın bir destekleyiciliği vardı. Hem bilgilenme anlamında bir alış veriş söz konusuydu, hem de bir sosyal çevre olarak. Bu dönemde benim için fotoğrafı teknik yönden öğrenmeye çalışmanın yanında, bir sanat olarak özümlemeye çabalamak söz konusuydu. Ben biçimi bir kenara atmadan, özün biçimi belirleyeceği kanımdayım. Bu anlamda belgesel fotoğrafa ağırlık verdim. Bir sandalyenin gölgeleriyle, ışığıyla grafik bir şekil almak yerine bir insanın fotoğrafını çekmeyi her zaman yeğledim. Bu noktada, sanıyorum fotoğrafa bekış açısı söz konusu. Behriyezi olan da hayata bakış açısı. Bunların tümünü birleştirip insanlara ulaşabilmek bugünkü amacım.

■ GÜLUMSER İŞÇELEBİ: Sanat, en önemli etkileşim araçlarından bir tanesidir.

Sanatın her dalı güzeldir bence. Ama fotoğrafın ayrı bir yeri var. Fotoğraf, bir çok şeyi anlatırken, insanlara çok çabuk bir şekilde "gösterbiliyor". Fotoğraf sanatçısı, olaylardan, toplumdaki etkileşimi fotoğraf aracılığıyla insanlara yansıtabilir.

AFSAD'ın kurslarıyla fotoğrafa başladım. Anı fotoğraflarını daha iyi çekebilme-yi amaçlıyordum. Ancak burada geldikten sonra olay çok değişti. Sanatla uğraşmak istiyordum, Fotoğraf benim için bir çıkış noktası oldu. Fotoğraf çekerken insanlara faydalı olmak en büyük isteğim. Bunu ne kadar başarabilirim bilmiyo-

ENDER ÖZSARIKAYA
MEHMET BAYAR
GÜLÜMSER İŞÇELEBİ
SABAHATTİN ALAÇAM

"DAHA İYİYE DOĞRU"

rum. Bazı durumları ortaya çıkarıp anlatarak, bazen de istediğim gibi kurgulayarak fotoğraf çekiyorum. Fotoğrafı çekmeden önce, çekeceğim konuyu belirliyorum. Daha sonra da anlatım biçimini arıyorum. Konuyu, modeli, uygun ışık koşullarını bir araya getirip çalışıyorum.

■ **SABAHATTİN ALAÇAM:** Ben AFSAD'a gelmeden önce de fotoğraf çekiyordum. Bunlar amatörce anı fotoğraflarıydı. Anı fotoğraflarını daha iyi çekebilmek gibi bir amacım vardı. Elimdeki makine, çok basit, amatör bir makineydi. Diyafizmin, enstantanenin ne olduğunu öğrenmek için fotoğraf kursuna başladım. Ve burda fotoğrafın bunlar-

dan ibaret olmadığını öğrendim. Fotoğrafın çok farklı boyutları olduğunu gördüm. Fotoğrafın topluma bir şeyler anlatan, bazı mesajlar verebilen bir sanat dalı olduğunu kavradım.

Sanatla uğraşmaya başlarken temel amacım, elimden geldiği kadar topluma bir şeyler verebilmek. Daha önce müzikle uğraşıyordum. Halk müziğiyle, Ama bununla sadece kendi çevreme faydalı olabiliyordum. Genç bir kitleye ulaşamıyordum. Fotoğrafa çok daha geniş bir kesime ulaşabileceğimi kavrayınca bu alanda çalışmayı seçtim. Burda arkadaşlarımızla kolektif bir çalışma içine girdik. Çıkardığımız ürünleri tartıştık. Fotoğraf da belli bir biriki-

mi gerektiriyor, her sanatta olduğu gibi. Başka sanat dallarından da bir şeyler alması gerekli fotoğrafçının. Fotoğrafçı, kitap okuyarak, resim izleyerek, müzik dinleyerek belirli bir düzeye erişebilir. Uzun bir evreden sonra bazı ürünler ortaya konabiliyor. Benim amacım anlatmak istediklerimi fotoğrafa insanlara göstermek. Bunu başarmak için çalışıyorum.

□ **YARIN:** İsterseniz bugünkü fotoğraf anlayışınızdan, fotoğraftan neler beklediğinizden daha ayrıntılı olarak söz edelim.

■ **MEHMET BAYAR:** Şu anda benim ne tür fotoğraf çektiğim pek de belli değil.

Şöyle bir açıp yaydığım zaman "kurgu" denilen tirden tut da, "belgesel" denen fotoğraflar da var. Aslında bu çok normal. Çünkü belirli bir yöne kanallanmış, tam olarak kendimi bulmuş değilim. Bu da benim toplumdaki konumuma bağlı. Gençlik de böyle. Yani belirsiz. Çok değişken bir ülkede yaşıyoruz. İnsanların konumu yeterince açık değil.

Bir de şu ana kadar gördüğüm şey, fotoğrafın normal yaşamdan biraz soyutlanmış olması. Ben bir fakültesinde öğrenciyim. Hayatım ikiye bölünmüş durumda. Sabah okula gidiyorum. Fotoğrafa ilgili olmayan bir dünyaya. Sonra akşam derneğe gelince tamamen fotoğrafa ilgili bir ortam. Biliyorum bir bölünme var. Bu fotoğraflara da yansıyor. Oysa ki, güzel sanatlar öğrenimi gören bir kişi için bu çok farklı. Fotoğraf bizim yaşamımızın yalnızca bir parçası. Ancak bunu hobiden ayırmak gerekir. Bizim yaptığımız kesinlikle hobi değil. Hobide zaman öldürmek önde gelir. Ve uğraş gelişmez. Bizde gelişmeye yönelik büyük bir emek var. Bizim fotoğraflarımız günlük yaşamımızı çok etkiler. Şehirde olup üniversitede okuyanların fotoğraflarında genç olmalarından, konularının belirsiz olmasından, sorunlarının yokluğundan kaynaklanan bir belirsizlik, bireysellik, yalnızlık ve diğer duygusalıklar görülüyor.

■ **GÜLÜMSER İŞÇELEBİ:** Ben de fotoğrafta kendime tam bir yön çizdim diyemem. Ama kurgu fotoğrafı kendime daha yakın buluyorum. Çünkü insanların yaşadıkları olayları, bu olaylardan etkilenişini zaman zaman objektif olarak, bazen de bunlardan kendim de etkilenecek, fotoğrafa anlatmak istiyorum. Amacım yine insanlara faydalı bir şeyler yapabilmek. Fotoğrafı çekerken estetik unsurları ön plana çıkarmak istiyorum ama özden ayrılmadan. Teknik için bir şey söyleyemeyeceğim.

Fotoğraf için bol zaman ve paraya ihtiyacımız var. Diğer ibtiyacılarımızdan kıarak, daha çok çalışarak bunu karşılamaya çalışıyoruz. Ama yeterli olmuyor. Hem çalışan, hem okuyan hem de fotoğrafta uğraşan bizi olarak, benim için de çok ağır bu koşullar. Fotoğrafta teknik zaten olmak zorunda.

■ **ENDER ÖZSARIKAYA:** Fotoğrafta sürekli bir öğrenme süreci içindeyim ve bu kaçınılmaz olarak bir değişimi getiriyor. Ve bu öğrenme sürecinde şartları zorlayarak ilerleme amacındayım. Fotoğrafta yöneldiğim bir yer var. Teknik olarak oldukça ağırlığı olan bir sanat fotoğraf. Bu anlamda tekniği kesinlikle bir yana bırakmıyoruz. Öze ne kadar önem versek de, insana topluma ne kadar yönelsek de tekniği bilmek zorunda fotoğrafçı. Amacım fotoğrafta hayata bakış açımı yansıtabilmek. Bunu gerçekleştirdiğim sürece olumlayorum kendimi. Yöneldiğim alan, öncelikle belgesel fotoğraf.

Fotoğraf sanatının Türkiye'deki durumu, geçmişi ve bugünü beni de etkiliyor. Bunun bir yönü, mevcut ideolojik yapılanmanın etkisi. Tüm sanata olduğu gibi, tüm insanlara etkisi. İkinci ise maddi koşullar. Özellikle teknik açıdan iyi bir yere gelebilmek için iyi bir maki-

neye, iyi cins malzemeye ihtiyacımız var. İnsanın bu koşulları tek başına aşması çok zor. Bu da ortaklaşa bir çabaya gerektiriyor.

■ **SABAHATTİN ALAÇAM:** Benim çalışmamın da belgesel ağırlıklı. Bunun nedeni, ben fotoğrafa bireysel olarak eğitirken, benimle bunları paylaşacak kişiler olduğunu düşünmem. Belgesel çalışma yaparken mutlaka toplumun içine girmek gerekiyor. İnsanlarla tanışmak, konuşmak gerekiyor. Fotoğraf çekmek için bir yere gittiğimizde insanların görüşürken, çekeceğim fotoğraflar ortaya çıkıyor. Fotoğrafı çeken kişiyle ilişkii kurmanın, onu daha iyi tanıma olanağı vermesinden bu sanırım. Gerçekçiliğe daha çok yaklaşıldıkça fotoğraf da zenginleşiyor böylece. Biz de aynı toplumun içinde olduğumuzdan bir takım olayları biz de aynı biçimde yaşıyoruz. Biz de aynı sıkıntılara duyuyoruz. Bu yüzden çok zor olmuyor fotoğrafı çekmek. Toplumun hangi kesiminin görüntülerinin verileceğinde de kendi görüşüm, felsefem belirleyici oluyor. Genelde çalışan kesimi, halk kesimini yarıdan fotoğraflar çekiyorum. Kuşkusuz başka şeyler de çekilmeli. Çakılmez diye bir şey yok. Benim vermek istediğim çalışan insanlar, onlara sıkıntıları. Günümüzde bunlar son derece artmış durumda.

BELGESELLİK VE FOTOĞRAF

Rıza Arat

Gelişme ve değişme kavramları olmazsa, küçük insanın ve toplumsal yaşamın varlığını kuşkuyla karşılamak gerekirdi. Her gün bir önceki gibi düşünen ve davranan insanlar, geçen yıllara katılmayan görünümü hiç değişmeyen köyler, kasabalar, kentler... Tüm bunlar gerçek olsaydı, belge sözcüğü de işlevini yitirdi. Çünkü nesnelerin tümü sonsuza dek değişmeyecek birer belge olmuş olurlardı. Oysa ne doğanın, ne de insanın toplumsal yaşamının gerçekleri değişmez bir görünüm sunmaktadır. Doğa, insanın gözle izleyebileceği değişiklikler dışında, insan yaşamıyla ölçülemeyecek uzun sürelerde de olağanüstü gelişmeleri hazırlamaktadır. Kışın karlarla kaplanan bozkırların baharda renk renk çiçeklerle bezlenmesi, canlılığın ve yaşamın bir simgesi değil midir? Sulfardaki birkaç hücreden, milyonlarca yılda, hınca çeşitli ve gelişkin canlı türünün ortaya çıkması, elleri ve aklıyla doğayı kendi istekleri doğrultusunda kullanabilecek kadar güçlü insanın varlığı, değişimin açık bir kanıtı değil midir? Kısa ve uzun dönemli değişim süreçleri, insanın toplumsal yaşamında da gözlenebilmektedir. Kentleri simgeleyen yapıların birkaç ayda yerle bir olup yerlerine bambaşka bir görünümde yenilerinin yapıldığını görmek; ya da bazı kurumlar, insanların günün birinde değişimlerinde, ürettiklerinde, tükettiklerinde değişiklikler olduğunu gözlemek hiç de yeni yapılmamaktadır. İşte belgesel çalışmaların önemi bu temel düzeyinde kavranabiliyor. Dünyanın ve insanın gelişim süreçlerinin ortaya çıkarılması için yapılmış çalışmalar düşünülmüş, belgelerin değeri daha iyi anlaşılıyor. Geçmişe ilişkin bilgiler, çoğu kez, ancak dolaylı yollardan ve çok zor elde edilebiliyor. Oysa dünyada henüz hiçbir canlı yokken, gelişmiş tekniğin olanakları bir foto muhabiri olabilse, başlangıcından bugüne dünya tarihini görüntülese, kuşkusuz ortaya çok değerli bir yapıt çıkarmış olur, birçok tartışmayı da fotoğrafların açıklığı ve inandırıcılığıyla noktalardı. Hiç canlı barındırmayan bir doğa, sonra küçük yaşam izleri, daha gelişkin canlılar ve in-

"... tarihi ne televizyon şirketleri, ne de ajanslar belirlemektedir. Yaşamın içinde yer alan başarılı bir amatör fotoğrafçının yapısı, çok daha gerçek ve somut olabilir."

san; önce varlık, sonra egemenlik savaşı, toplumsallaşma, üretimin gelişmeye yön vermesi, olaylar, çatışmalar, savaşlar... İlk kez ateşi gören insanların şaşkınlığı, ilk kez yazı yazarların duyguları, daha neler neler... Toplumsal gelişimin sürecinde mucizelere yer olmadı için, her dönemde belgeleme alanında yapılan çalışmalar, o dönemin koşullarıyla sınırlı kalmıştır. Mağara duvarlarında bulunan av resimleri, hem insanlar arasında işlevsel bir iletişimi, hem de onların yaşadıkları kalıcılaştırma isteklerinin bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Yazının bulunmasından sonra da görsel anlatım, dolaysız, açık ve değişik etkiler yaratabilen bir alan olarak gelişmiş; resim, doğayı ve insanı anlatmayı temel yaklaşım biçimi olarak benimsemiştir. Leonardo da Vinci'nin geliştirdiği "Camera Obscura", görüntüleri aynen saklayabilmek için duyulan bir gereksinimi gösteriyordu. Sonraki yüzyıllarda, fizik ve kimya alanlarında yürütülen çalışmalarla, görüntüleri saptayabilmeyi sağlayan yöntemler geliştirilmiş, 1839'da fotoğraf dünyaya tanıtılmış ve hızla yaygınlaşmaya başlamıştır.

Fotoğraf, daha başlangıçta ilginç tartışmalar gündeme getirmiştir. Poz sürelerinin uzunluğuna ve yöntemlerin zorluğuna karşın,

görüntüleri olduğu gibi saptamadaki kolaylığı, daha önce resimle ilgilenen pek çok kişinin fotoğrafa yönelmesiyle yol açmıştır. Öte yandan, yaratıcılığa pek yer vermediği düşüncesiyle fotoğrafın küçümsenmesi, bazı fotoğrafçıların resim etkisi yapan fotoğraflar çekmeye çalışmasıyla sonuçlanmıştır. Bu yaklaşımlar, sonraki yıllarda da etkisini sürdürmüş, fotoğrafta resme öykünenler, fotoğrafın özgün olanaklarıyla sanatı yaratımı benimseyenler, fotoğrafı yalnızca teknik bir kayıt aracı olarak görenler ve fotoğrafı değişimsel bir etkinlik olarak değerlendiren belgelenmeyi etkili bir görsel anlatımla birleştirilenler ortaya çıkmıştır.

Fotoğrafın ilk yıllarında ki belgesel çalışmalar daha çok olayları ve insanların çoğunluğunun günlük yaşamlarında uzak olduğu konuların görüntülenmesine yöneliyordu. Fotoğraflan ilk olaylardan biri, 1842'de Hermann Biow ve C.F. Stelzner tarafından görüntülenen, Hamburg'daki büyük bir yangındır. Sonraki yıllarda, Roger Fenton ve Mathew Brady gibi fotoğrafçılar savaşı konu alan çalışmalar yaptılar. 1877'de John Thomson'un Londra'daki yaşamla ilgili, 1887'de Jacob Riis'in New York kenar mahalleleriyle ilgili çalışmaları, fotoğrafın toplumsal yaşama yönelen ilk belgele-

me çalışmalarını oluşturuyordu. 20. yüzyıl başında Lewis Hine, çocuk işçilerin sorunlarına çözümler üretmek için çalışmalar yaptı. 1925'te Erich Salomon, Felix Man ve Wolfgang Weber gibi isimler, küçük boyutlu film ve makinelerin sağladığı olanaklarla, fotoğrafın yaşamın canlılığını daha iyi yansıtmayı sağladılar, 1932'de küçük boy bir makinayla fotoğrafa başlayan Henry Cartier-Bresson, hızlı değişimler içinde çok özel anları başarıyla seçerek, bu anların çeşitliliğini insanları olana derinliği ve çok yönlülüğüyle anlatmanın sağladığı basının fotoğrafa geniş yer vermesiyle, haber fotoğraflarının önemi arttı. Fotoğrafçılar daha gelişmiş ve etkili anlatım biçimlerini geliştirdiler. Savaş, fotoğrafçılar için her zaman önemli bir çalışma alanı oldu. 20. yüzyılda ki hemen bütün çatışmalarda fotoğrafçılar da cephe dediler. Robert Capa, Eugene Smith, Margaret Bourke-White, Bert Hardy ve David Douglas gibi isimler, II. Dünya Savaşı sırasında önemli işlevler üstlendiler. Savaş fotoğraflarıyla tanınan Robert Capa, 1936'daki İspanya İç Savaşı ve 1938'deki Çin-Japon Savaşı'nda da yer alarak, 1954'de Çin-Hind Savaşı sırasında bir mayın patlaması sonucu öldü.

Televizyonun gelişmesi ve yaygınlaşması, haber fotoğrafçılığını olduğu kadar, belge çalışmalarını da önem-

li ölçüde etkiledi. Belirli bir dönemde, fotoğrafçıların getirdikleri görüntüler insanlara ilk kez ulaşırı olabiliyorlardı. Oysa bugün milyonlarca insan, yaşanan tüm olaylarla ilgili bilgileri yalnızca televizyon aracılığıyla, haber ajanslarından almaktadırlar. Gazete ve dergilerdeki fotoğraflar eski işlevlerini yitirmişlerdir. Eğer istenen habere, dünyanın öbür ucundaki çatışmalarla ilgili filmler, aynı akşam televizyonda gösterilebilmektedir. Belgesellik isteniyorsa, okuyucuların dibinden uzayın derinliklerine, Asya'daki yaşamdan Afrika'daki gelişmelere dek belgesel filmler televizyon programlarında yer alabilmektedir. Bu koşullarda fotoğrafın iletişim pazarında eski önemine yeniden ulaşması beklenemez. Öte yandan fotoğrafın; olaylara, gelişmelere, giderek kendi geleceklerine yabancılaşan insanların yalnızca ölü gözlerle izledikleri görüntülere bir seçenek oluşturması olumlu bir gelişme olamaz. Tüm bunlara karşın fotoğrafın özgün gücü sürmektedir. Fotoğraf resim değildir, konuyu her türlü süslemenin ve çarpıtmadan dışımda kalarak, son derece etkili, anlamlı ve güçlü bir biçimde sunabilir. Bu görüntü tek başına, tüm iletişim ağının, büyük yatırımların, görkemli tekniklerin yapmadığını yapabilir. Fotoğraf bir diğer önemli yanı da, televizyon şirketleri ve ajanslar dışında milyonlarca kişinin uğraştığı bir alan olmasıdır. Sonuçta tarihi ne şirketler, ne de ajanslar belirlemektedir. Yaşamın, insanların içinde ordandan biri olarak yer alan başarılı bir amatör fotoğrafçının yapısı, çok daha gerçek ve somut olabilir. Bu tür fotoğraflar, büyük etkiler yaratacak gelecek için çok değerli kaynaklar oluşturabilirler.

Tüm gelişmelerin sonunda, dünya hızlı ve önemli bir değişim sürecinin içindedir. Çağımızın temel bir özelliği, bir yandan bireysellik öne çıkarak bireysel değerler yüceltilirken, diğer yandan bireyin etkinliğinin sürekli daraltılması, bireyin yalnızca ekonomik olarak üretken olup, toplumsal ve kültürel olarak hep tüketici kalmasıdır. Bu koşullarda, fotoğrafı ciddi bir uğraş olarak ilgililenlerin sayısının artması gerçekten sevindiricidir. Yaşamın, belgesel yoğunluk taşıyan, sanatsal derinliği olan fotoğraflarda kalıcı bir anlatım bulması; böyle yaygın bir katılımı, uzun süreli, sabırlı ve özveri- li çalışmaları gerektirmektedir.

FOTOGRAFI

SAHİ: 20 / EKİM 1984 / 20 TL

"FOTOGRAFI DERGİSİ"
YAZIŞLARI MÜDÜRÜ
ABDULLAH ERSOY İLE KONUSMA

YARIN: Fotoğraf dergisi uzunca bir aradan sonra iki yıl kadar önce yeniden yayınlanmaya başladı. Dergi yeniden çıkartırken amaçlarınız nelerdi?

Abdullah Ersoy: Fotoğraf Dergisi'nin ilk sayısı 1978 Kasım ayında Ankara Fotoğrafçılar Derneği (AF-SAD) tarafından yayınlanmıştı. Dergi 1979 Kasım ayına kadar 13 sayı çıktıktan sonra yayınını, yeniden çıkmaya başladığı 1983 Ocak ayına kadar ara vermişti. Bu tarihten başlayarak yeni biçimiyle yayınını iki yıl sürdüren "Fotoğraf", Ocak 1986 sayısı ile birlikte 34. sayısına ulaşmış bulunuyor. Bu yeni dönemde bir yandan derginin sayfa sayısında önemli bir artış olurken, baskı ve kağıt kalitesi de iyileşti. Dergide Aralık 1984'ten buyana renkli fotoğraflara da yer veriliyor.

Türkiye'de fotoğraf konusundaki yayınların azlığı ve fotoğrafın ancak tüketiciye ulaşmakla işlevini yerine getireceği düşüncesi, derginin ilk yayınlanmaya başlamasındaki ve yayınını üç yıl aradan sonra sürdürmesindeki temel dayanağı oluşturuyor.

Türkiye'de yayınlanan tek fotoğraf dergisi olarak nasıl bir yayın anlayışı içinde değiniz?

Türkiye'nin tek dergisi olması, "Fotoğraf"ta büyük sorumluluklar yüküyor. Derginin politikasındaki en önemli etken, dünya ve Türkiye fotoğrafındaki değişik yaklaşım ve anlayışların, yeni gelişmelerin sergilenmesidir.

Fotoğraf, yaşananı belgeliyerek geleceğe aktarmayı yanı sıra, bir usta fotoğrafçının dediği gibi "insana insanı anlatmakla etkin bir dil" olma özelliğini de ta-

şımaktadır. İnsanı, doğa ve insanla ilişkisi içinde anlatan fotoğraf sanatçısı, nesnel gerçekliğin bilgisini, buna duygu ve düşüncelerini de katarak yapıtı yaratır. Fotoğrafçıların bu ürünlerinin yayınlanması, fotoğraf alanındaki teknik gelişmelerin aktarılması, fotoğraf konusundaki kuramsal yazılara yer verilmesi de derginin başlıca amaçlarıdır. Ayrıca fotoğraf sanatının daha geniş bir kitleye yaygınlaştırılması ve bunun için temel bilgilerin sunulması da derginin bir diğer amacıdır.

Önümüzdeki dönemlerde yapmayı planladığınız değişiklikler var mı? Fotoğraf'ın yayın politikası nasıl sürecektir?

Fotoğraf alanında bugün çeşitli yaklaşımların ve sanat anlayışlarının varlığı söz konusudur. Bu anlayışlardaki farklılık, dünyaya bakıştaki farklılıkları, değişik dünya görüşlerinin yansımasıdır. Fotoğraf sanatçısı ancak doğru ve tutarlı bir dünya görüşüyle, insan sevgisiyle dünyayı anlayabilir ve yapıtlarıyla insanları ortak duygu ve düşüncede birleştirebilir. Bunun sorumluluğunu taşıyan sanatçı, çevresindeki acılara, sevinçlere, umutlara ve değişime duyarız kalmaz. Fotoğraf Dergisi, geçmişte olduğu gibi gelecekte de bu sorumluluğu duyan fotoğrafçıların yapıtlarına yer verecektir. Ayrıca Türkiye'de fotoğraf sanatının niteliksel açıdan gelişmesine katkıda bulunmaya çalışacaktır. Aslında fotoğrafın yaygınlaşması ve geniş kimselere ulaşması ile birarada gerçekleşecek olan bu düzey yükseltme, deği politikasının temel amacını oluşturmaktadır.

FOTOGRAFI YARIŞMALARI ÜZERİNE

Ibrahim Akyürek

Fotoğraf, son on yılın en canlı, amatör düzeyde örgütlenmiş sarsaal dallarından biri ülkemizde. Amatör fotoğraf deneklerinin Eylül '80 sonrasında da çalışmalarını sürdürebilmelerinin önemli payı var bu canlılıkta. Fotoğraf yarışmaları, bu canlılığın önemli göstergelerinden biri olarak göze çarpıyor. Belediyeler, şirketler, kurum ve dergiler düzenledikleri yarışmalar arasında fotoğrafı öncelikle alıyor. Öte yandan, sergi ve gösterilerin peşpeşe geldiğini, aklı insan ilişkisine dayalı fotoğraf gruplarının oluştuğunu göz-
luyoruz.

Yarışmalar, fotoğraf, sergisi açmanın, ürünleri yanyana getirmenin, düzenleyen kurumun da bu arada tanıtımının en kestirme yolu oluyor. Amatörler artık yarışma formları toplamam heycanı içinde. Ki bu yarışmalarda küçümsenmeyecek maddi ödüller var. Amatörlerimiz, bir yandan seçici kurulların kimlerden oluştuğunu, hangi tür seçici kurula hangi tür fotoğrafın gideceğini düşünceler, uluslararası yarışma listelerinden seçmeler bile yapıyorlar.

Ne varki, yarışmadan yarışmaya koşuşturma kargaşası içinde, fotoğrafa kuramsal yaklaşım, öteki sanatlarla olan ilişkisini çok yönlü vurgulamaya, fotoğrafın evrensel dünyasında "kimler ne yapmış" öğrenme kaygısı bir avuç çabayla sınırlı. Bir fotoğraf makinesi sahibi olmak, yarışmalara katılmak berşey obnaya yetiyor sanki.

Yarışmalarda ilk akla gelen, seçici kurullar oluyor. Kurullara seçilenler genellikle işleri ve ilişkileri çok insanlar olduğu için fotoğ-

raf eleştirisine yeterli zamanı ayıramıyorlar. Toplanan kurulu bir ya da iki kişi sürklüyor. Ne yapmalı? Yapı-
tış işi önemsiyen, fotoğraf dünyasının tam içinde, alışkanlıklarıyla kalıplaşmamış üretken kişilere yer verilme-
li bu kurullarda. Kurum yöneticileri, görevleri gereği bu kurullarda yer almamalı. Seçici kurullar, seçme işinde neyi ölçü aldıklarını, seçim gerekçelerini yazılı olarak açıklamalı. Seçici kurulun çalışma yöntemini belirleyen yarışma yazmanlığı bile oluşturulabilir. Fotoğraf deneeklerinin gözlemci temsilcilerine kurul çalışmalarında yer verilebilir.

Konulu yarışmalara gelince... AFSAD'ın Ulusal yarışmaları konulu olarak düzenlenirken, İFSAK yarışmalarında belli dallarda konulu bölümler yer alıyor. Konulu yarışmalar düzenlenirken, o konuda çekim alanları ve çekim kolaylıkları yaratılabilir. Örneğin, fotoğraf çekiminde karşılaşılabilecek sorunları bir ölçüde aşmak için, yarışmayı düzenleyen kurumun açıklama ve onayını taşıyan "Fotoğraf Çekim Kartları" düzenlenebilir.

Konulu yarışmaların sonuçlarına bakıp (Örneğin 2. Devlet Fotoğraf Yarışması) umutsuzluğa kapılmamalı. Anlatım dili daha oluşmamış fotoğrafımız için konulu yarışmalar ilk çalışma alanları olabilir. Konulu yarışmalarda gözlenen bir tehlike var. Yarışmanın konusu ile fotoğraf yarışabiliyor. Alışılmış bir konu, nitelikli fotoğrafa ağır basabiliyor. Seçici kurulun çalışma öncesi konu üzerinde tartışması gerekiyor.

Fotoğraf yarışmalarında şu sorunların tartışılması güncelliğini koruyor: Ödül almak zorunluluk mu, ödül fotoğrafçıya mı yapıtlarına mı verilmeli, ödül almaya değer yapıt çıkmazsa yarışma nasıl sonuçlandırılmalı, ödül alan yapıtlar başka bir yarışmaya katılmasını mı, ödül alan fotoğraflar gibi çekmek yaygınlaşıyor mu, yarışmaların başarısız yanlarına birayse tepki göstermek doğru mu, deneyimli kuruluşlar olarak AFSAD ve İFSAK ortak yarışma koşulları: saptayabilirler mi, yarışmaya katılmak seçici kurulun verdiği sonucu kabul etmek sayılmaz mı, önerilmiş seçici kurul listesi değiştirilebilir mi, rumuz gerekliliği mi, ödül araç olmaktan çıkıp amaç olmaya dönüşebilir mi, yaşamın içinde fotoğrafla içli dışlı olmanın bövinci, ödülleri getirdiklerinin yerini dolduramaz mı?

Bireysel çabanın içinden geçerek toplumsal sorumluluk yüklenme sürecini yaşayan (ya da yaşamayan, kendisi için fotoğraf çeken) amatör fotoğrafçıları yarışmadan yarışmaya koşturmak yerine; baskı tekiği, içeriği ve kompozisyonu ile bütünlük oluşturan, anırlı sayıda fotoğrafın yer alacağı "sergiler" düzenlenemez mi? Örneğin, 40, 50, 60 fotoğrafı sergiler... Süreci içinde bu tür sergilerin, bol ödüllü yarışmalardan daha çok yakınlık görecekine inanıyorum.

Bireylerin ödülleriyle arka arkaya dizilmesi yerine, esnek bir değerlendirmenin sonucu olan sergilerde yan yana gelmesi olumlu bir adım sayılmaz mı?

Bu Nehir Taşıyor

herşey ne kadar uzak flütüm ses vermiyor
kitaplar arasında kurutulmuş çiçekler
her biri bir günün anısı

sen ey adı saklı dost
adım başı ölüm ve sevgiye
yakınken hayatımız
taç yapraklarıyla örüldü
dostluğun yeşil sevinci

şimdi bu nehir taşıyor durmadan
buluştuğumuz kaçak ülkelerde
kalkıp seni yazıyorum
acının anılar defterine.

Esma Bilikvar

okuma notları...

Anne Frank'in Hatıra Defteri
Türkçesi: Can Yücel
Anı.
Adam Yayınları
Eylül 1985, 242 s.

Anne Frank Nazi işgali altındaki Hollanda-Amsterdam'da bir mağazanın arkasındaki bölmede, gizlenerek yaşamak zorunda kalan yahudi grubundan biri. Gençlikte geçiş aşamasında ve o çağın tüm duygu ve düşünce renkliliği içinde bunalımlarını, diğer insanlarla ilişkilerini, yaşantısını anlatmış anılarında. Güç yaşam koşulları Anne Frank'ın arayışlarını durdurmamış. Kişiliğini oluşturma ve geliştirme uğraşısı içindeki Anne Frank değerlendiriyor, sorguluyor, çıkarımlar yapıyor. Bu sıradaki duygu ve düşünceleri diğer insanlardan pek de farklı değil ve "üstün ırk" savının anlamsızlığını ortaya koyar nitelikte.

Psikolojik içeriği yanında kitap savaşın insana düşman özine baştan sona bir vurgu.

Savaşın kurbanlarından biri olan Anne Frank'ın yaşamış, elle tutulabilir, yakın bir tip olması savaşın kişi özelinde somutlaşmasını, savaşın korkunçluğunun anlaşılmasını açıklıyor.

Büşeyler yaratabilme, birşeylere yarayabilme çabası içindeki Anne Frank'ın bu onurlu uğraşısına ket vurulması insanlığın aerüveninde de eksik bir parça bırakma anlamında.

"Neden savaş kaçınılmaz", "Nereye kadar barış savunusu" sorularına cevap niteliğinde "Anne Frank'ın Hatıra Defteri" ve açık bir barış çağrısı. □ Hatice HACAOĞLU

BARİŞ İÇİN YAZDILAR ÇİZDİLER
Barış Seçkisi
Derleyen: Haluk Gerger
Bilim ve Sanat Yayınları,
Aralık 1985, 189 s.

"Barış İçin Yazdılar, Çizdiler" Barış Yılında yayınlanan ilk seçki. Ülkemizde barış yılını resmî olarak sahiplenilen hiçbir kuruluş yok. Barış için savaşın da daha çok resmî kuruluşlar dışında gerçekleşecek. Belki en çok Barış üzerine kitaplar yazılar yazılacak. Pano lar düzenlenecek, resmî kuruluşlar birşeyler yapmaları için etkilenmeye çalışacak.

Avrupa ülkelerine nükleer silahların yerleştirilmesiyle ve barış gösterilerinin arbnasıyla barış daha çok savaşın olmadığı durum olarak tanımlanmaya başladı. Barış yılının ilk seçkisi bu yüzden oldukça önemli. Kitap iki temel konu üzerine kurulmuş: Barış savaşın olmadığı durum değildir, ve ülkemizde barış yılında barış için somut adımlar atılmalıdır, bunun nesnel temelleri vardır.

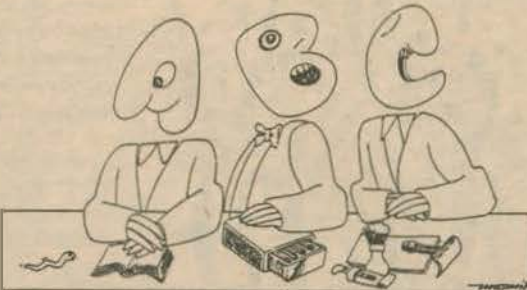
29 değişik'ınza yer alıyor kitapta. (Sadun Aren, Aziz Çalışlar, Demirtaş Ceyhan, Bilgesu Erenus, Hüsni Göksel, Gencay Gürsoy, Hasan Esat Işık, Alpaslan Işık, Yalcın Küçük,

Aziz Nesin, Yılmaz Onay, M. Tali Ongören, Tahsin Saraç, Bahri Savcı, Kemal Silker, Cahit Talas, İlhan Tekeli, Taner Timur, Vedat Türkali, Gündüz Vassa, Fehmi Yavuz, Oğuz Aral, Nezih Danyal, Feri ruh Doğan, Hatay Dumlupınar, Kuvvet Mesaracı, Tan Oral, Behiç Pek, ve Gıyır Çizerleri. Barış sorununa 29 değişik bakış açısı. Şiirlerle, karikatürlerle, kısa tiyatro metinleriyle, anılarla 29 imzanın, kendine özgü uğraş alanı ve bakış açısıyla özdeş çeşitli anlatım biçimleriyle barış.

Bilim ve Sanat Yayınları'nın kitabın önemini şöyle açıklıyor: "Dünya halklarına, halkımızdan bir barış selamı göndermesi, Türkiye'nin içinde yer aldığı bölgenin tüm karışıklığına karşın, halkımızın da barışçı bir halk olduğuna dünyaya duyurması, "barış" kelimesinin yeterince korkutucu olduğu günlerde bile barış inancının bu topraklarda bitmediğini ilan etmesi.. " Haluk Gerger "Mayınları Tarlada Dış Politika", "Yıldız Savasları" ve "Nükleer Tehlike"den sonra barış için kamuoyu yaratmada yeni bir adına daha bu kez 29 imzayla birlikte atıyor ve barışı "Gerçek barış her iki tür şiddetin de yaşamadan alındığı, özgür bireyle toplumsal adaletin bütünlüğüyle düzenlenmiş ancak gerçekleşebilir. Hem bireye, hem de topluma yönelik kapsamlı, bütüncül bir barış arayışı Anadolu'da mevcuttur." Bu seçki, işte böyle bir anlayışın ürünüdür, "hazret" ve "davet" in sonucudur. Bu seçki, 20. yüzyılın son çeyreğinde Türk yazar ve çizirlerinin barışçı yaşam çağrısının belgelenmesidir:

"Yaşamak bir ağaç gibi tek ve hür ve bir orman gibi kardeşçesine" diye tanınan. □ Filiz SUNAY

Karikatür : MEHMET ASLAN

FOTOGRAF NOTLARI/Rıza Arat

Atif Yılmaz'ın Senaryosunu yazıp yönettiği, sinemalarda "Bir Atif Yılmaz Filmi" diye gösterilen, Antalya Şenliği dolayısıyla adından öpeyce söz ettiren "Dul Bir Kadın", fotoğrafın senaryo içinde belki de ana konuyu besleyecek bir araç olarak kullanılmış olmasına karşın, bu yönüyle incelemeye değer bir yapıt oluşturmuyor.

Müjde Ar, Nur Sürer, Yılmaz Zafer ve Deniz Türkali'nin yer aldığı filmin müziğini Atilla Özdemiroğlu, görüntü yönetmenliğini de Orhan Ögür yapmış. Kuşkusuz filmi fotoğrafa yer vermesi nedeniyle tartışılmayadeğer kulanılan sanat yönetmenliğini Şahin Kaygun'un yapması ve Kaygun'un bazı çalışmalarında filmde yer alması.

Filmi üç kişi temeline kuruyor, dul kadın, evli bir adamla ilişkisi olan arkadaş ve fotoğrafçı. Fotoğrafçının sergisi sırasında başlayan yakınlık, aramışan edilen bir fotoğrafa sürüyor ve bir Bodrum birikteliğinin temeli atıyor. Evli adamla ilişkisi yıldızen bunalan arkadaşın da gelmesiyle, üçü birlikte Bodrum'da olurlar. Kişiler nümü, ekonomik sorunu olmayan, toplumla ilişkileri dar çevrelerle sınırlı tipler. Dul kadının sorunu; aramışan abnak, aramışan vennek, toplanmaya gitmek gibi toplumsal hayatına karşın yalnızlık duygusunu atamamasıdır. Arkadaşının sorunu, bir türlü ilişki kurduğu adamla evlenememesidir. Fotoğrafçının sorunuysa, sanatçı olabilmek, yaşamdan tad alabilmek, dilediğini özgürce yapabilmektir. Bu sorunların çözüm için başkalarının sorunlarını çözmeye gerek yoktur. Bu yüzden çevremizle sağlıklı davranma gereğini de duymamaktadır. Işık, madde ve insanlar onun için vardır; o, sanatıyla büyük yapıtlar yaratabilsin diye... İnsanlar onun içindir, şu ya da bu biçimde onu muhtu etsinler diye...

İşte film, belki de bir parça rastlantısal olarak; sanatta bir ölçüde yaygınlaşan kendi içine kapanma, yaşamı ve insanları hafife alma, belirli çevrelerle sınırlı kalma, güzeli ve anlamlı aramaktan vazgeçip, içkinin verdiği bir tad, ya da tatlı bir uyusukluk gibi, yalnızca hoşluğu aramanın eleştirisini gündeme getiriyor. Nedir fotoğrafçının yaşamı? Sosyete kadınlarıyla birlikte olup saklamak, espriler yapmak, içmek, geceleri gündüzleri birbirine kanışmak, dilediğiyle bir kadeh içki içmek gibi birlikte olmak, büyük ilham peşisi gelince çoğu kez tam ayrılmadan sanatına koşmak; renkleri, biçimleri, ışığı ve insanları kendi karmaşık duygularının boşluğunu anlatmak için kullanmak... Düşünce, böylece bir yaklaşımda genlerde katmıştır. Çinkü fotoğrafçı, çevresini ve yaşamabildiğini belirlemiştir. Artık onun için yalnızca yaşamı aynı biçimde sürdürme kaygısı vardır. Sanatı ancak onun için bir kaçış, işe yaradığını kanıtlama ve eğer gerekiyorsa para kazanma aracıdır.

Şahin Kaygun'un grafik çalışmaları ve biçimsel arayışları, filmde gerçekten olumlu bir işlev üstlenmiş. Kaygun'un fotoğrafları ve yaklaşımları, filmdeki fotoğrafçının çizdiği tipi oldukça canlı ve somut kılıyor. Kaygun'un geliştirdiği teknikler, aramız ve kusur bir yaşama tıkanıp kalkanları çıkarması anlatmak için son derece etkili yöntemler oluşturmış. Bu yaklaşımda, "yaşamın boşluğunu" doldurma amacıyla, ya aşın bir yakınlıkla soyut renk ve tonlara yaslanılmakta, ya da açık, belirgin bir etkiyle çarpıcı biçim ve lekelerle, ilk bakışta sıradan özel tekniklere ağırlık verilmektedir. Kaygun'un, filmin konus aldığı çevreyi işleyecek fotoğraf çalışmaları, "Dul Bir Kadın"dan çok daha etkileyici olabilir.

"Dul bir Kadın"ın amaçlanan konuyu tam olarak yakaladığı söylenemez. Yine de film, bir yaşam biçimini irdelleyebiliyor. Şahin Kaygun'un filme katkısına gerçekten oldukça fazla. Kaygun'un grafik çalışmaları fotoğrafları ve yaklaşımları olmadan, filmin yine de özgün ve başanlı olabileceğini söylemek güç...

STÜDYOİMGE KÜLTÜR MÜZİK SEÇKİSİ

"GÜNEYLİ" ABD'den BİR ÇİĞLİK
Yeni Sağ ve Yeni Karşı-kültür

SIMON and GARFUNKEL

Büyük Siyah Umud
JIMI HENDRIX

Ömer Zülfü'den
Yığınların ZÜLFÜ LİVANELİ'sine

Flamenco'nun Devrim Dönemleri

Sevgili "Yarın" çalışanları

Biz, Çarşamba'dan Türkiye'li işçiler derneğinin genç işçi heydettiz. "Yarın"ı uzun süredir beri biliyoruz, önemde oluyordunuz.

"Yarın", ülkemiz gençliğinin sorunlarına tutarlı ve gerçekçi bir yaklaşımla nice zorluklara, kaygılara, yasa tanımazlıklara ve ardi afkara keşimleyen zamlara karşı sardırdı. 1985 Dünya gençlik yılında, gerçekçi gerçek dostlarını tanıma yönünde değerli bir hizmet gördü. Ellimize ulaşan her "Yarın" sayısız iyiliğiyle bizleri arandı. Şimdiki "Yarın"la övünürken, daha çok haklı olduğumuza inanıyoruz.

Birkaç gün sonra "Barış Yılı"na gireceğiz. Dünya gençliği gibi, ülkemiz gençliği de barış savaşına girdiğimizde, barışta verecektir.

Sevgili arkadaşlar

Derneğimiz her yılbaşını Ödelleri ve dersleriyle beraber kutluyor. 1986 Barış Yılına da aynı şekilde girmeye hazırlanıyor. Çarşamba'da gibi, bu yılbaşı davetiyelerimizin üzerine "Yarın"ın kapak resimlerinden birisini koyduk. "Yarın", bu sene içinde onlar kutlanıyor olacak.

Süre, esneklikliğinizi herkeş, barış yadında hapis yatan bütün dostlara, barışçılara dayandırmaya çalışıyoruz.

Çarşamba'dan Türkiye'li
İşçiler Derneği (GE-İD)
Özel emekleriniz

Üniversite...
YÖK...

AÜ Basın Yayın Yüksek Okulu Öğrenci Derneği "Valiliğin işlemini yasalara uygun bulmayıp mahkemeye başvuruyoruz."

AÜ BASIN Yayın Yüksek Okulu öğrenci derneği kurucuları, Valiliğin dernek kurma başvurularını "rektörlük izni olmadığı" gerekçesiyle reddetmesi üzerine valiliği mahkemeye verdiler.

Bu konuda ADBAYÜD adına açıklama yapan kurucu Erdem Andan şunları söyledi: "Elden yaptığımız başvurunun alınmaması üzerine valiliğe posta yoluyla başvurmuştu. Valilikten bize gelen yanıtta "rektörlük izniniz olmadı" için kurulumuz yapılamamıştır" denip eksik belge bildiriminde bulunuldu. Bizce dernek kurmak için rektörlüğün izni gerekmiyor. Bizler anayasanın özüne uygun olarak davranıyoruz. Valiliğin bu konudaki işlemi ise haksız bir fiildir. Çünkü 1982 anayasası 1982'de yürürlüğe girmiştir. Önceden izin alınmaksızın dernek kurulabilir ilkesi Anayasanın 93. maddesinde yer almış ve bugü-

ne kadar aksi bir uygulamaya görülmemiştir. Anayasa YÖK'nun 6 Kasım 1981'de tabulunden sonra yürürlüğe girdiği için 59. maddenin hükmünü kaldırmıştır. Dernekler Kanunu'nda da dernek kurma hükümleri açıkça belirtilmiştir. Önceden izin almak sızın dernek kurabileceği belirtilmektedir. Kanunun 10. maddesinde başvuruyla birlikte özel kişiliğin kazanılacağı ve eksik belge bildiriminin daha sonra yapılacağı hükümleri yer alıyor. Yine 16. maddede ise derneğe üyelik için ilgili yüksek öğretim kurumundan alınacak öğrenci belgesinin yeterli olduğu hükümü yer alıyor. AÜ BAYÜD olarak yasaların çizdiği bu sınırlar çerçevesinde Valiliğin işlemi yasalara uygun bulmayıp mahkemeye başvuruyoruz". Kurucu Erdem Andan ayrıca basının derneklere yeterince sahip çıkmadığını ve bu konuda çalışmalarını sürdüreceğini belirtti.

Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrenci Derneği Kuruldu

YARIN □ Neden Öğrenci Derneği kurma yoluna gittiniz?

ÇUMFOD □ 12 Eylül'den bu yana örgütlenme haklarının dondurulmuş olmasıyla, öğrencilerin, kişi, kurum, kuruluşlar önünde temsil edilebilirliği ortadan kalktı. Amacımız, bazı hakların elde edilebilmesi için örgütlenmek ve öğrencilerin de daha demokratik bir üniversite için, giderek kararlar katılabileceği, oy hakkının olabileceği bir üniversite ya-

Ege Üniversitesi Fen Fakültesi Öğrenci Derneği Açıldı

EGE Üniversitesi Fen Fakültesi Öğrenci Derneği açıldı. Kurucuları daha önce yaptıkları başvuru başvurularını gerektiren kabul edilebilirliği. 13 Ocak'ta dernek kurucularının rektörlük yaptıkları toplantı sonucunda onay belgesi alınması sonucunda dernek başvuru kabul edildi.

SHP milletvekilleri Ötügen Çavuş ve Taşkın Toktaş'ın da katıldığı açılış toplantısı derneğin topluluğuyla yapıldı. Çavuş konuşmasında gelişmelerinin derneklere çıkarılan engelleri öğrencilerin ağzından dinlemek olduğunu söyledi. "Demokrasiden ürkmek bizim, demokrasi, dışlanmak özgürlüklerin dengede olduğu yerdir" dedi ve "Türkiye'de şu an dışlanma eğilimi verimimizin sonucundan söz etti. Gençliğin emmizeminden söz eden Çavuş derneklere çıkarılan engelleri öğrencilerin ağzından dinlemek olduğunu söyledi. "Demokrasiden ürkmek bizim, demokrasi, dışlanmak özgürlüklerin dengede olduğu yerdir" dedi ve "Türkiye'de şu an dışlanma eğilimi verimimizin sonucundan söz etti. Gençliğin emmizeminden söz eden Çavuş derneklere çıkarılan engelleri öğrencilerin ağzından dinlemek olduğunu söyledi. "Demokrasiden ürkmek bizim, demokrasi, dışlanmak özgürlüklerin dengede olduğu yerdir" dedi ve "Türkiye'de şu an dışlanma eğilimi verimimizin sonucundan söz etti. Gençliğin emmizeminden söz eden Çavuş derneklere çıkarılan engelleri öğrencilerin ağzından dinlemek olduğunu söyledi."

ratılmasının yolu, öğrenci derneği oluşturulmasından geçiyordu.

□ Kuruluş aşamasında ne gibi zorluklarla karşılaştınız?

■ Daha önceki derneklerin aşamaları bize yol gösterdi. Buradan yola çıkarak önce bir potansiyele yaratma yoluna gittik. Açığımız arkadaşların ilk başlardaki çekingenliği kurucu üye bulma zorluğuna değin uzandı. Sonra yer bulmakta çok zorluk çektik. 59. Maddenin açık olmayışıyla, önce rektörlüğe başvuruda bulunduk. Ama bizi üç hafta oyaladılar. Bu tür bir engellemeyle karşılaştık. Yasanın, YÖK'ün çelişkili uygulamaları da çalışmamızı yavaşlattı.

□ Dernek girişimi arkadaşlarımız arasında nasıl karşılandı?

■ Epey olumluydu. Örneğin sorunu ilk açtığımızdan bir süre sonra, artık arkadaşlarımız arasında dernek kurulması bir tartışma değil, üniversite genelinde mi yoksa fakülte özelinde mi bir derneğin bize daha yararlı olabileceği tartışılır oldu. Katılımı oldukça yüksek görüyoruz.

□ Amaç ve hedeflerinizi kısaca özetler misiniz?

■ İki ana başlık altında toplayabiliriz; önce arkadaşlarımızın güncel sorunlarına bir çözüm getirmek, sonra da uzun vadede olarak arkadaşlarımızı "sosyal hekim" niteliği kazandırmak, sağlık tüccarı değil, toplumsal hekim kimliğini alabilmek ve daha da önemlisi akademik karar organlarında temsil edilmek, yönetimde yer almak. İlk etkinlik olarak rek-

törükten tıp fakültesi eğitimi ana başlığında, YÖK'ün ve öğrenci derneklerinin de tartışılabilirliği bir paneli teminde bulunmak olacak.

□ Dernek için istediğiniz neler olacak?

■ Düşünce ve kültür alışverişini, güncel olayların tartışılmasını ortalama pratik bir sonuç bulmaya gidişi öneriyoruz. Düşünen, eleştiren, akademik ve demokratik haklarını savuşturan, haklarının verilmesini beklemekten çok hakkını kendi arayan, bulan öğrenci yaratmalı, derneğin kuruluşundan sonra demokratik merkeziyetçilik ilkesiyle, herkesin söz hakkının olabileceği, üye olmasıyla yaşamında bir fakülte duyumsayabileceği bir dernek olmalı. Yönetim kuruluyla, sıradan üyeler arasında bir soğukluk olmamalı. Diğer birimlerle sağlıklı bir koordinasyon olmalı.

□ Mesleki olarak düşünürsek diğer tıp fakültesi öğrenci dernekleriyle iletişim kurma konusunda düşünceleriniz?

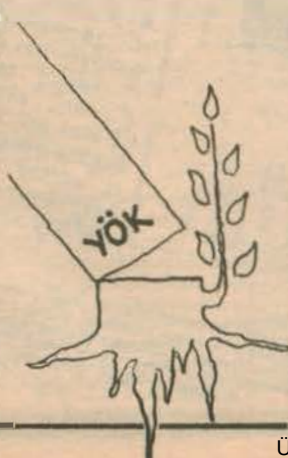
■ Herşeyden önce bunun iki yolu var, ya yasama organlarıyla ilişki içinde olarak, öğrenci derneklerini kamu yararına dernek statüsüne sokmak, ya da doğrudan dernekler yasasında bir değişiklik yaparak bu yolu açmak. Ama en okumusu eğer yasayı değiştirme yoluna gidilecekse öğrenci derneklerinin bu konunun üzerine cesaretle gitmesi ve diğer dernekle birlikte dayanışma temeline iletişim kurarak, Ulusal Öğrenci Birliği'nin kurulması sağlanmalıdır.

□ Çalışmalarınızda başarılar dileriz. □

AÜ Hukuk Fakültesi Öğrenci Derneği Yazı Yarışması

AÜ Hukuk Fakültesi Öğrenci Derneği yazı yarışması açtı. "Türkiye'de Hukuk Eğitimi" ve "Siyasal Katılım ve Öğrenci Dernekleri" olarak iki dalda yapılacak olan yazı yarışmasına katılım 15 Mart'ta sona eriyor. Yarışmaya gönderilecek eserlerin 6 daktilo sayfasına geçmemesi ve daktilo ile en az iki araya yazılması, yarışmaya katılacak olanların açık ad ve adreslerini belirtmeleri zorunlu.

"Türkiye'de Hukuk Eğitimi" konulu yarışmanın jürisi Prof.Dr. Faruk Ersoy, Doç.Dr. Nüket İnan, Prof.Dr. Coşkun Çolak, ve Av. Ünder Savdan, "Siyasal Katılım ve Öğrenci Dernekleri" konulu yarışmanın jürisi Prof.Dr. Bahadır Savaş, ve Dr.Yahya K. Zambacı'ya oluşturuluyor.

PİCASSO	PİCASSO ile Konuşmalar	TİKSİNTİ ÇAĞI
Serol Teber	Brassai Çev: Yalçın Şahin	Uğur Kökten
1650 TL	1500 TL	750 TL
KUTSAL SİĞİNAK	KÜBA ŞARKILARI	ŞEY
Walter Faulstich Çev: Hamdi Koç	Nicolas Guillen Çev: Önder İnce	İsmail İnanç
1.250 TL	750 TL	600 TL
YAPISALCILIK ÜZERİNE (Eğilim ve Yalçın)	ÖZGÜRLÜK DEMOKRASİ ve LİBERAL EKONOMİ	SÜRGÜNDEKİ ŞİLİ
Hazret Yılmaz Öğüt Ömür	Arslan Başer Kocaçoğlu	Sevgi Örtüker Çev: H.Ö.Ö.Ö.Ö.
1000 TL	750 TL	1.250 TL

AÜ Hukuk Fakültesi Öğrenci Derneği "Gençlik Yılı'nın Ardından" konulu Bir Basın Toplantısı Düzenledi

AÜ HUKUK Fakültesi Öğrenci Derneği, geride bıraktığımız Gençlik Yılı'nın bir değerlendirmesini yapmak amacıyla, 9 Ocak 1986 günü dernek merkezinde "Gençlik Yılı'nın Ardından" konulu bir basın toplantısı düzenledi. İİFÖD, toplantıdan sonra yayımladığı basın açıklamasında, Gençlik Yılı'nda ülkemizdeki uygulamaların, barış idealinin gençler arasında yayılması, gençliğin yaşam koşullarının, istemlerinin yöneticiler ve kamuoyu tarafından daha iyi

anlaşılması gibi temel amaçların çok uzatıldığına değindi. Evrensel barış ilkesinin, çok daha sınırlı anlamı olan "huzur" sözcüğü ile karşılanarak çarpıtıldığından söz edilen açıklamada, ülkemiz gençliğinin bunun ötesinde uluslararası barışa yönelik bir kaygısının varlığına bircen hiç değinilmediği anlaşıldı. Bunun dışında, katılımcı ilkesi çerçevesinde, Gençlik Yılı'nın en önemli olayının üniversite gençliğinin tüm engellemelere karşın öğrenci derneklerini kutabilmeleri, deniliyor. 1983 Eylül'ünde Romanya'da düzenlenen ve ülkemiz temsilcilerinin de katıldığı uluslararası toplantıda saptanan, "gençlik yılı ile ilgili etkinliklerin öncelikle gençlere gerçekleştirilmesi" ya da "hükümetlerin gençlere ilişkin uygulamaları ve yasaları gözden geçirmeleri" konusundaki ilkelere, ülkemizde gerçekleştirilecek bir yansıma sekteye uğratıldığını, hiçbirinin yerine getirilmediğini belirten İİFÖD, ülkemiz gençliğine yönelik bakış açısının gençlik yılında olumlu bir değişim geçirmediğini, gençlik konusunda kalkınma planında amaçlanan "fırsat eşitliğinin" artırılmasına yönelik tek etkinliğin de yüksek öğretim harçlarının yüzde yüz artırılmasından oluştuğunu vurguladı. □

9 Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrenci Derneği Genel Kurulunu Yaptı

İİFÖD Genel Kurulu, başında genelde yorumları olarak yetiştirilen 16.1.1986 tarihli Yeni Asır gazetesinde ise sekiz sütuna manşetle "Öğrenci politika yapmaya çalışılmak isteniyor" şeklinde yer verildi. Kurucu üye olmadıkları halde "İİFÖD" de dernek kurucu öğrencilerden ikisi" alt yazısıyla, genel kurula katılımlardan iki üyenin fotoğrafı da vardı.

"Sarayköy meş'urlerine katılan bir grup 9 Eylül Üniversitesi'nde dernek kurdu" yorumuyla öğrenci derneğine sırası bir saldırilek verilmek istendiği gözlemlenen haberde "gençliği uyandırıyor; siyasatçılara kurdurduğunu derneğe buluşturuyor" deniliyordu. Böylece ÖD krizinin varlığına soyunan gazete, gösterici olarak ÖD krizinin ilk genel kurulu izlemeye geldiğini

açıklayan SHP'li milletvekillerini de "öğrencileri politika yapmaya buluşturmak"la suçluyordu.

İlk genel kurul üzerine Yeni Asır'da bağlayan barışçı ertesi gün de sürdü. Güngör Mengü imzasıyla "gençlerle oynamayın" başlıklı başyazıda SHP milletvekilleri "halktan aldıkları yetkiyi kötüye kullanmak"la suçlanırken, ÖD kurucuları da "Yasallığı kışkırtan bir toplantının organizatörleri" olarak nitelendirildiler. Yarı bihüner ushupla sürerken "üniversiteye vakıfı ile mamur istekler diye bakılan bazı kurucuların bir kaç yıl içinde nasıl önüne geçilmez yavaşlara dönüşmüş olduğunu" iddia edildi.

"Eğedeki bu ilk öğrenci derneğine 6500 öğrenciden yalnızca 82 üye" denilen kaçınılmaz çalışırken ÖD öğrencilerinde derneğin bugüne dek karşılaştığı engeller konusuna hiç değinilmedi.

Büromuzu arayan İİFÖD kurucularının "başında bazı olumsuz neşriyat" olarak nitelendirilen haberler üzerine 17 Ocak akşamı bir grup öğrenci gazetesinin haberini "protesto etmek için" Gazeteye elden protesto mektubu verdiler.

9 EYLÜL Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ÖD 15 Ocak tarihinde Genel Kurulunu yaptı. Kurucuları daha önce Genel kurul için gerekli yerlere başvurularını yapmışlardı.

Genel kurul saat 13:00'de başkanlık komiserinin gelmesiyle başladı. İzciyi olarak SHP'den de katılacak bir grubun geldiği gözlemlendi. Cüneyt Canver yaptığı açıklamada "Barışa geçiş nedenlerinin ideolojisi aşılamak değil ilk ÖD genel kurulunu izlemek olduğuna" baktı.

Açılış konuşmasında geçici başkan İbrahim Kamba derneğin 5,5 aylık sürecini, akademik ve demokratik hakların savunulmasına değindi. Çalışma Raporunun görüşülmesi sırasında söz alan üyelerden Raif Şahin, "derneğin belli başlı iki sorununun 'katılımın azlığı ve dernek içi etkinliklerde takimsal bazı yanlış davranışlar' olduğunu belirup bu yöndeki eleştirilerini sundu. Daha sonra yapılan Çalışma Raporu oylamasında rapor akları.

İç tüzük görüşmelerinde üzerinde en çok tartışılan maddeler disiplin cezaları

Eleştirileri yansıtan geçici yönetim kurulu üyesi Hüseyin Kalemli keyfi uygulamalar suçlamasına ötekil cevap böyle olmadığını belirtti ve diğer eleştirileri yansıttı. Genel kuruldan iki hafta kadar önce dört dernek üyesi disiplin cezası verilmesi dernek içinde tartışmaları yol açmıştı.

Daha sonra yapılan iç tüzük oylamasında tüzük aynen kabul edildi.

• yarı izmir bürosu

BİLİM VE SANAT

KİTAPLARI

1986 ULUSLARARASI BARİŞ YILINDA TÜRKİYE AYDINLARINDAN DÜNYA BARİŞ GÜÇLERİNE ARMAĞAN BARİŞ İÇİN YAZDILAR, ÇİZDİLER

Sadun Aren, Aziz Çalışlar, Demirtaş Çeyhan, Bilgesu Erenus, Hüsnü Göksel, Gencay Görsoy, Haluk Gerger, Hasan Esat Işık, Alpaslan Işık, Yalçın Küçük, Aziz Nesin, Yılmaz Onay, M. Talil Öngören, Tahsin Sarac, Bahri Savcı, Kemal Söker, Cahit Talas, İlhan Tekeli, Taner Timur, Vedat Türkali, Gündüz Vassaf, Fehmi Yavuz, Oğuz Aral, Nezihi Danyal, Ferruh Doğan, Hatay Dumlupınar, Kamil Masaracı, Tan Oral, Behiç Pek, Gırgır Çizerler

24 OCAK'IN 6. YILINDA "İŞBİTİREN EKONOMİ"

BİLİM VE SANAT KİTAPLARI Bilan A.Ş. Mollafenari Sk. Nadir Han Kat: 5 Cağaloğlu, İstanbul

YARIN YAYINLARI

YAYINCILIĞIN GENÇ ADI

ÖĞRENCİ KİYIMI

ÖĞRENCİ KİYIMI

ÖĞRENCİ KİYIMI

ÖĞRENCİ KİYIMI

ÖĞRENCİ KİYIMI

ÖĞRENCİ KİYIMI

ÖĞRENCİ KİYIMI

YÖK üniversite öğrencileri üstünde acımasız bir hızla geliyor. Üniversite öğrencisi, sudan gerekçeyle öğrenim hakkının yokedilmesi karşısında susmadı. Okullarıyla ilişkisi kesilenlerin bir bölümü affdan yararlanıyor. Ama ya geri kalanı? Bu kitapta, "atılmalar"ın nedenleri, yasadışılığı, sonuçları, karşı çıkılması için neler yapılabileceği ve af süreci tartışılıyor. "Öğrenci Kiyımı", akademik bir sorunun siyasal bir soruna dönüşmesinin öyküsü içinde, üniversite öğrencileri, aileleri ve araştırmacılar için kaynak bir kitap olarak hazırlandı. BU KİTAPÇIĞI OKUYUN.

Fiyatı: 250 lira. Posta pulu karşılığı edinebilirsiniz. 3000 lırayı aşan istekler yüzde 20 indirimli ve ödemesiz olarak karşılanır. Cumhuriyet Kitap Kulübü ve Yarı Abone Kulübü üyeleri kütüphanelerden isteyebilirler. Genel dağıtım: Etkin. Mollafenari Sokak, Nadir Han, Kat: 5, Cağaloğlu-İstanbul.

Ortadoğu Teknik Üniversitesi Öğrenci Derneği "Atılan binlerce öğrenci hala kaderiyle başbaşa..."

"GENÇLİK yılını geride bıraktığımız şu günlerde, TBMM'nin 25.12.1985 tarihli oturumunda oybirliği ile kabul edilen yasa, anayasal bir kurum olan YÜK'ün Yüksek Öğretim Yasasının 44. maddesinde yeni bir değişiklik yapıyor. Bu değişiklik, derneğimizin tüzel kişilik kazanmasından sonra yaptığı ilk basın açıklamasındaki istemlerimizden birine ilişkin: Öğrenci Aklını Yüksek Öğretim Yasasının 44. maddesinde, 2880 sayılı yasa ile daha önce yapılmış olan bir değişiklikle, değişik ve her türlü yoruma açık olmayanla, bir sorunlar yumağı haline getirmişti. 44. maddenin uygulanmamasına ilişkin yargı organlarında sümekte olan binlerce dava bunun en belirgin göstergesidir.

"Öğrenci Aklını Yasası" ile yapılan yeni bir düzenlemeyle ise, okullarıyla ilgili keskin öğrencilerden küçük bir bölümüne yeniden öğrenim şansı tanımaktadır. Açıkta kıl, atılan binlerce öğrenci hab kaderleriyle başbaşa, yasanın yükümlü öğrenim göçüşüne yeni haklar getirdiğini söylemek mümkün değildir. ODTÜ-ÖD, yasanın kapsamının yetersizliğini inanmaktadır.

Yüksek öğrenimde çeşitli uygulamalara, içinden çıkılmaz hukuki açmazlara, yorum farklılıklarına neden olan ve bu yüzden de pek çok öğrencinin zor durumda kalmaması yola çan 44. maddede değiştirilmektedir, eğitim süreci ve sosyal ilişkisi yeniden düzenlenmektedir, her tükünlükte yeniden çıkarılacak bir öğrenci aklı ile geçirdiği hayatı yaşamak sağlanacak belki mümkün olabilecektir ama, bu yöntemle çağdaş ve verimli bir üniversite düzeyine ulaşamayacağına inanmaktayız.

ODTÜ-ÖD, yasanın kapsamının genişletilmesini ve 44. maddenin üniversitelerimizden bu güne kadar gereklerini göre değiştirilmesini savunmaktadır."

• ODTÜ-ÖD Kurucuları

EÜ Rektörlüğünce Öğrenci Derneği Onay Belgesi Verildi!

EGE Üniversitesi Rektörü Sermet Akgün fakültele anılan duyurularla (10 Ocak 1986 tarihli) Öğrenci Derneği kurmak için başvuran tüm fakültelerin ÖD kurucularını 13 Ocak 1986 saat 12:00 de toplantıya çağırarak Rektör, toplantıya katılan tüm ÖD kurucularına kurucu üyelik için onay verdiğini belirtti. Rektör, bugüne kadar yapılan ve bundan sonra yapılacak başvuruları da onaylayacağını söyledi.

Bu olay ve YÜK YASASININ 59'uncu maddesi konusunda Ege Üniversitesi fakültelerinden Tıp, Mühendislik ve Mimarlık, Edebiyat, Basın ve Yayın Yüksek Okulu; 9 Eylül Üniversitesi Mimarlık ve Mühendislik Fakültesi Öğrenci Dernekleri adına birer kurucu üye ile söyledik: NEJAT (ETÜD) ■ YÜK'ün İçişleri Bakanlığına gönderdiği 21-

10-85 tarihli bir "gizli" genelde başına da yannmış. Ve Yök yetkililerince Tekzip edilmemişti. Öğrenci derneklerinin tüzel kişiliği ve varolanların feshedilmesi, için İçişleri Bakanlığı Yök'ün 59. maddesine dayanarak "rektörlük izin belgesinin" gerektirildiğini belirtiyor ve varolan derneklerden tamamı tamamı isteniyordu. Kurucular rektör onayı için başvurduğunda ise olumsuz yanıt alındı. Öğrenci derneklerini engellemek için en radikal çözüm feshetmekti.

HASAN (EÜ.BYYO) ■ Biz'im dosyamızı da bu geneliğe dayanarak almadılar.

ORHAN (9EÜ-MMF) ■ Dernekler Yasası'na göre tüzel kişilik kazanmamıza karşılık bütün dosyamızı da aynı gerekçeyle geri çevirdi.

YARIN ■ 13 Ocak '86'da rektör ÖD kurucularıyla bir toplantı yaptı ve izin belgelerini dağıttı. Bu konuda yorumunuz ne?

GOLAY (MOFOD) ■ Rektör toplantıda, başından beri derneklerle karşı olmadığını bunun teferruatı sorun olduğunu belirtti. Ve dernek kurucuları için rektör

iani gerektiği, üyeleri için ise izin gerekmediğini belirtti. Bugüne kadar başvuran ya da toplanmış başvuran tüm derneklere matbu çeklinde imzalı izin belgeleri hediye verildi.

SULTAN (EDFÖD) ■ Anayasa ve dernekler yasasına göre dernek kurma hakkı açık. Buna göre herkes izin almadan dernek kurabilir. YÜK'ün 59. maddesi anayasayla çelişmekte ve bir hukuksal götüçe göre zaman zaman kalkmış durumda. Yasaların üstünde, rektörlüğe böyle keyfi bir yetki verilmesi baştan ters.

ORHAN ■ İçişleri bakanlığı ve rektörlüğün olumsuz tavırına karşın kurulan ÖD'nin sayısının sürekli artması ve yasal yollardan çözümlü kazanımlar sonucu 59. maddenin pratikte geçersizliği ortaya çıkmaya başladı. Rektörlük, denetim yetkisini sağlayan yasanın pratikte geçersizliğinin ortaya koyulmaya başlanması karşısında izin vermek durumunda kaldı.

NEJAT (ETÜD) ■ Diğer yönüyle bu rektörlük izni verme yöntemiyle 59. maddesi için bir yatırıma dönüştürülmek isteniyor. Bugün Sermet Akgün'ün verdiği bu izni, bir süre sonra başka rektörler geri çevirecek derneklerin çalışmamasını kısıtlayıcı bir yola gidebilecekler. Burada ÖD'lerin kazanımlarını hukuksal alana da taşıyarak 59. maddenin tez elden kaldırılması yolunda çaba harcanmalı.

DÜZELTME

Laiklik Tartışması ve Dindar Gençler (Ocak 1986 Sayı: 53) yazısının sondan ikinci paragrafından yazının genel fikriletilde de uyumlu olmayacak biçimde bir dizi yanlış yapılmıştır. Doğrusu şöyledir: "İlişkide ayırıcı çizgisi, ben bir ilerici olarak, ders saatlerinin namaz vakitlerine göre düzenlenmesini talep etmem ama dindar gençler böyle bir taleple ortaya çıktıklarında da karşı çıkmam ve desteğimi de esirgerim" Ayrıca Arkadaşımız İ.Gül'ün konuyla ilgili bir başka yazısını önümüzdeki sayılarımızda yayımlayacağımızı duyurmak isteriz."

YILGIN

Gazi Üniversitesi Öğrenci Derneği Kuruluş Başvurusunu Yaptı

Yarın ■ Bize kısaca amaçladığınızdan söz eder misiniz? Şeref ■ Demokratik olan ve olmaya aday, toplumlarda demokrasinin gereği olan partiler, kooperatifler, sendikalar, dernekler gibi kitle örgütlenmeleri en hızlı bir biçimde yaşama geçirilmelidir.

Ayhan ■ Sorunların çözülmesi ve haklara sahip çıkılması örgütlenmenin birliktelikten geçecektir. Biz GÜÖD Kurucuları olarak bir birlikteliği sağlamak ve örgütlenmek için demokratik merkezîyetçi bir yapıyla derneğimizi kurma çalışmalarına giriştik.

■ Dernek içi demokrasi konusunda düşünceleriniz?

Aykut ■ Başvurumuzun bugüne kadar beklemesinin nedeni ulaşabilmektir. Şu andaki tek derdimiz olanaklar elverdiğince en geniş öğrenci kütlesini derneğimize çatısı altında toplamaktır. Katılım tını anlamıyla gerçekleşmeden, demokratik merkezîyetçi yapıyı işlerliğe kavuşturmadan sorunların çözümünü yapacağımıza inanıyoruz. Demokratik merkezîyetçi yapı olurken tabandan gelen önerilerin yönetim kurulunda karar alınmasını istiyor, tavanın tabandan habersiz, tabanın önerileri dışında bir karar almasına karşı çıkıyoruz.

■ Başvurunuzu nasıl yaptınız, nelerle karşılaştınız.

■ Kaymakamlığa yaptığımız başvuru, elden takip sonucu bavele edildi, ancak Dernekler Masası tarafından kabul edilmedi. Yenimahalle Emniyet Müdürlüğü'ne başvurduğumuzda "tüzel kişilik kazanamaz" diyerek belgelerimizi almadılar. Hemen

sonra Sayın İhsan Doğramacı'nın denetçi üzerine Ankara Valiliği'ne başvurduk. Rektörlük iznimiz olmadıkça gerekçeyle başvurumuz kabul edilmedi. Gazetede de demesi gösterdiği izimde, haberin kendilerini bağlamadığını, yukardan gelen emir uyarınca rektörlük izni olmadan belgeleri kabul etmeyeceklerini söylediler. Sonunda belgelerimizi Valiliğe postayla gönderdik.

■ Derneğiniz kurulduktan sonra ne yapmayı düşünüyorsunuz?

Hasan ■ Sorunlarımızı ve istemlerimizi kamuoyunda daha geniş bir şekilde duyurmak ve kamuoyu yaratmak gerektiriyor inanıyoruz. Bizlerin sorunları toplumsal yaşamdan soyutlanamayacağından, bürokratik ilkesinden hareketle tüm demokratik kurumlarla iletişim ağına kurulması gerektiriyor gibi düşünüyoruz. Çıkış noktamız demokrasi olduğundan özellikle demokratik kimliğiyle ortaya çıkan basının öğrenci dernekleri konusuna daha duyarlı olması gerekiyor.

Bunun yanı sıra kuruldu ya da kurulmakta olan tüm öğrenci derneklerini, basın ve diğer demokratik kitle örgütlerine sorunlarımızı duyarlılık konusunda baskı yapmaya çağırıyoruz.

Onal ■ Bunların yanısıra amaçımıza ulaşabilmek için yukarıda da belirttiğimiz gibi demokratikliğin gereği olarak en geniş tabanı kucaklamak ve bu tabandaki tüm üyelerin en etkin katılımını sağlamak için çalışacağız. Ayrıca tüm öğrenci derneklerinin ortak sorunları karşısında ortak tavır alınmasını, aralarında ki iletişimin sağlanmasını da zorunluluk olduğuna inanıyoruz

GÜN

Siyasi Haber ve Yorum Dergisi

13 Ş. BAT 1986, DİSK 19. KURULUŞ YILINDA ORTAK TALEP DİSK AÇILMALIDIR

Sabahat Türkler, DİSK Avukatları, DİSK'li işçiler

MEMUR HAKLARI İÇİN DEMOKRATİKLEŞME

TÜRK-İŞ'DE KONGRE YILI Sendikacılar ve İşçilerle Konuşuyor

"YILDIZ SAVAŞLARI" NDA KAZANAN KİM?

Bir ayın işçi fabrika haberleri

Yazışma ve abone olmak için (yurtiçi yıllık 1500 lira, yurtdışı 20 DM) adres: 856. Sk. Nurhan, No: 3/502, Monak, İzmir
İstanbul Borsası: Mollafenarlı Sk. Nadir Han, Kat: 5, Çağaloğlu

Uluslararası Öğrenciler Birliği (IUS) Barış Yılı Etkinliklerine Başladı

PRAG/uluslararası Öğrenciler Birliği (IUS), 1986 Uluslararası Barış Yılı'nda, "Barış yolunda dünya gençlerinin dostluğunu ve dayanışmasını pekiştirmek amaçına yönelik" pek çok etkinlik düzenleyecek. IUS'un bu çerçevedeki etkinliklerinin ilki Ocak ayında gerçekleşti. "Barış için Spor Kampları-86" adıyla başlatılan bir program kapsamında, 12-21 Ocak tarihlerinde Çekoslovakya'da, 25 Ocak-1 Şubat arasında da Federal Almanya'da iki spor kampı düzenlendi. Üçüncüsü 8-16 Şubat tarihlerinde Finlandiya'da yapılacak olan kamplara, dünyanın çeşitli ülkelerinden öğrenci sporcular katılıyor. Gençler, bu kamplarda hem spor etkinliklerine katılmak hem de barış başta olmak üzere uluslararası sorunları tartışıp, yeni dostluklar kurmak olanağı elde ediyorlar. Öte yandan, Uluslararası Öğrenciler Birliği, bu yıl kumulusunun kırküçüncü yıl dönümünü de kutluyor. Bu bağlamda, Ocak ayı içinde IUS Yürütme Komitesi Kore Demokrasizlik Halk Cumhuriyeti'nde bir toplantı düzenledi. Toplantı kapsamında "Kore Halkı ve Öğrencileriyle Dayanışma" semineri de yapıldı. Ocak ayı içinde ayrıca, "Eğitim ve Toplum" konulu Dünya Öğrenci Forumu için Asya ve Pasifik Bölgesi hazırlık toplantısı yapıldı.

Dünya Barış Konferansı Mayıs Ayında Atina'da Düzenlenecek

Atina/1986'nın Birleşmiş Milletler tarafından Dünya Barış Yılı ilan edilmesi nedeniyle dünyanın pek çok ülkesinde uluslararası barış etkinlikleri gerçekleştirilecek. Bu etkinlikler çerçevesinde yapılacak planlanan Dünya Barış Konferansı da Mayıs ayında Yunanistan'ın başkenti Atina'da toplanacak. Yunanistan Barış Komitesi'nin açıklamasına göre, Dünya Barış Konferansı'nın desteğiyle gerçekleştirilecek olan konferans tüm ülkelerden barış örgütlerinin temsilcileri davet edildi. Konferans ayrıca bazı ülkelerin devlet ve hükümet başkanlarını da katılman bekleniyor.

İngiltere'de Çocuk İşçilerin Sayısı Artıyor

LONDRA/İngiltere'de Viktorya döneminin belirgin özelliklerinden olan çocuk emeğinin sönmesi, günümüzde çocuk işçilerin sayısının dikkat çekici bir artış göstermesiyle yeniden gündeme geldi. 1983 yılı sonlarında Londra'da düzenlenen "Defence for Children International" (Çocukların Korunması Uluslararası Toplantısı)nda bir konuşma yapan İngiltere İşçi Partisi milletvekili Joan Lester, "inanılmaz görüne de çocuk işçilerinin sayısındaki artış istatistik bir gerçekliktir" dedi. "Low Pay Unit" kuruluşu adına konuşan Emma MacLennan da bu konuda yapılan araştırma sonuçlarını açıklayarak, okul çağındaki çocukların beşte dördünün yasadışı çalıştırıldığını, okula devam eden çocukların yüzde 40'ının da part-time işler yaptığını bildirdi. MacLennan ayrıca, çalışmam çocukların yüzde 30'unun şu anki işlerinde şiddetle deken az bir kez işkazan geçirdiklerinin şaptandığını bildirdi. MacLennan'un verdiği rakamlara göre, iş kazasına uğrayan çocukların yüzde üçü ciddi tıbbi müdahale gerektirecek bir duruma düşüyor ve önemli sayıda çocuk da iş kazaları yüzünden sakat kalıyor. Bu oranlar, İngiltere'deki yetişkin işçiler için geçerli rakamları üç katına ulaşması ile de dikkat çekiyor.

ANC Kadınları Yardım İstiyor

Johannesburg/İrskçı beyaz azınlığın yönetimindeki Güney Afrika Cumhuriyeti'nde bağımsızlık savaşını veren Afrika Ulusal Kongresi (ANC)'nin kadınlar örgütü, tüm dünya ülkelerine acil yardım çağrısında bulundu. ANC'nin yardım çağrısında geçen 11 milyon Güney Afrikalı kadının ağır bir baskı ve sömürü altında olduğu belirtilerek, bu kadınların ilaç, sağlık ve temel ihtiyaçları için yardım istendi. ANC kadınları yardım konusunda daha fazla bilgi için şu adrese başvurabınlar:

ANC Women's Section
PO Box 38, 28 Persimmon Street,
London N19
EN, United Kingdom

edyrzyki'nin barış tutkusunu anlatımı bir şarkıda bulunmuş ve bu şarkı 10 yaşındaki kız çocuğu ile SSCB KP Genel Sekreteri Mikhail Gorbacov arasında bir dostluk kurulmasını sağlamış oldu. Geçtiğimiz ay, dünya basınına yansıyan olay, Sherry Lynn Biedrzyki'nin savaşları kınayan, tüm dünya için barış isteyen bir şarkı yazıp, bunu kendi sesiyle kasetlere kaydetmesiyle başladı. Sherry Lynn daha sonra bu şarkının bulunduğu kasetlerden birini ABD Başkanı Ronald Reagan'a, bir diğeri de SSCB KP Genel Sekreteri Gorbacov'a gönderdi. Çok geçmeden Sherry'ye SSCB damgalı bir paket geldi. Paketten bir tane Rus Folk Müziği, iki tane klasik müzik ve bir tane de Rus rock müziği kaseti çıktı. Ayrica Washington'daki SSCB Büyükelçiliği yetkilileri de Sherry Lynn'i iki kez telefonla arayarak, Gorbacov'un küçük kızın şarkısını çok sevdiğini bildirdi. Tüm bunlara çok sevinen Sherry Lynn de bir anda basının ilgi odağı durumuna gelmiş oldu. Ancak küçük kızın bir gazeteye yaptığı açıklama, "kendi ülkesinin başkanından bir satır bile anlamamış" olmanın hüznünü yansıtıyordu. "Teknolojinin böylesine geliştiği bir ülkede kasetimin ulaşmamış olması düşünülemez, herhalde Başkan yanıtlamamış," diyordu 10 yaşındaki Sherry Lynn.

Dünya'dan...

Gorbacov Amerikalı Bir Kız Çocuğuyla Dost Oldu

Washington-Moskova/ Dünya halklarının barış özlemi, atlatılma katışı gösterilerde, yürüyüşlerde, toplantılarda dile getirilebildiği gibi resimlere, şarkılara da yansıyor. İşte, Birleşik Amerikalı Sherry Lynn

ADA

- Original Plaklar
- Müzik Kitapları
- Sireli Yayınlar
- Hediyelik Eşya
- İlhal boş kaset çeşitleri

DAĞITIMINI YAPTIĞIMIZ KASETLER

- EZGİNİN GÜNLÜĞÜ
- MOZAIK
- GRUP ÇACRI (Çıkacak)

KOLLEKSİYONUMUZUN DİĞER ÇEŞİTLERİNDEN SEÇMELER

- GEORGES MOUSTAKI
- VICTOR JARA
- INTI İLLMANI
- FACIO SANTILLAN
- POCO PENA
- CHICK COREA
- IVAN REBROFF
- EDITH PIAF
- BOB MARLEY
- POCO DE LUCIA
- RAVI SHANKAR

YUNAN FOLK VE POP MÜZİK KOLLEKSİYONU

- NANA MANSOURI
- MICKY LE ANDROS
- MELINA MERCOURI
- MIKIS THEODORAKIS
- MARIA FARANDOURI
- MANOS HADJIDAKIS
- PEDROS PANDOS
- IRENE PAPAS

AMERİKAN FOLK VE COUNTRY MÜZİK KOLLEKSİYONUNDAN SEÇMELER

- JOHN CASH
- PETE SEEGER
- JAMESTAYLOR
- NEIL YOUNG
- DON WILLIAMS
- JOAN BAEZ
- DONOVAN
- EMMYLOU HARRIS
- BOB DYLAN
- LEONARD COHEN
- JOHN DENVER
- BELAMY BROTHERS
- PAUL SIMON

ADA YAYIN ve MÜZİK PAZARLAMA Tel: 31 5063 ANKARA Zafer Çarşısı No:27, Yenişehir

BİLİM SANAT

SUBAT (62) SAYISI ÇIKTI

Süleyman Demirel:

"İŞKENCE

İNSANLIK AYIRIDIR; SİYASİ SORUMLULUĞU VARDIR"

● Ahmet R. Bilgen: "TİKANAN SİSTEM, NETLEŞEN DEMOKRASİ"

BİLİM ADAMLARI

EKONOMİYİ TARTIŞIYOR

Sadun Aren, Yakup Kepenek,

Oğuz Oyan, Sinan Sönmez,

Tunç Tayanç, Gürel Tüzün

Abdullah Baştürk:

"SENDİKALAR

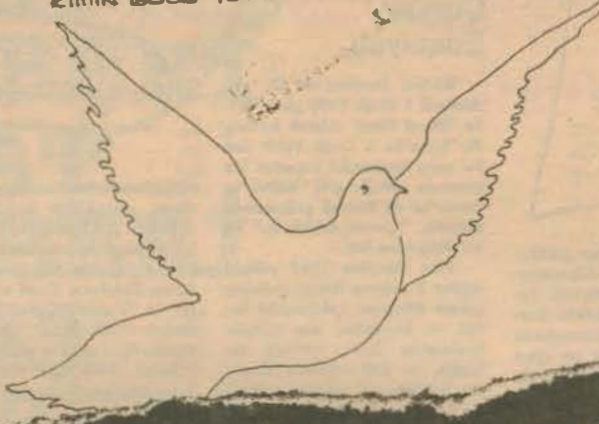
BARIŞTAN YANADIR"

Mahmut Dikerdem, Ahmet R. Bilgen, Süleyman Demirel, Varlık Özmenek, Aziz Nesin, Abdullah Baştürk, Sadun Aren, Yakup Kepenek, Oğuz Oyan, Sinan Sönmez, Tunç Tayanç, Gürel Tüzün, Osman İktiz-Bibi Andemano, Hasan Emet Işık, Ersoy Samal, Meral Öndül, Hasan Çener, Musa Özdemir, İbrahim Yetkin, Ali S. Güzmez, Ahmet Abakay, Tufan Aydın, Şükran Kırdağı, Afşar Timuçin, Aam Beziro, Kozan Kaya, Bülent Alaner, Ekin-Bilal A.S., Kerem Kurtgözü. ÇİZGİLERİYLE: Feriut Doğan, Nezi Danyal, Tan Oral, Murat Özmenek, Hakan Eken.

● 27 imza 66 sayfa 300 Lira

- Abone : Yıllık 2200,6 Aylık 1200 TL.
- Adres : Sayı 34, 36/1-A Karşıyaka ANKARA Tel: 30146
- İletişim : Etiler Merkez - Nispetiye (4.9/1-4)
- Çarşıda İYANULU Tel: 5270011

KİM İTEBİLİR YOKSA BENİ KAYALIKLARA?
KİMIN BÜCU YETER BUNU YAPMAYA?

Yarın Abone Kulübüne,
Gönderdiğiniz öykü, şiir
kitaplarını ve yazınızı aldım.
Öncelikle sevincimi ve
teşekkürlerimi belirtmem
gerekir.

Doğrusunu söylemek gerekirse,
aslında sizin gösterdiğiniz
ilgi ve yakınlığı takdir
etmek gerekir. Ben, sadece
sizden istemde bulundum.
İlkimizin sürekli olması
dileğinize ben de yürekten
katılıyorum. Şimdilik yeni
yılınızı ve yeni yayın
yılınızı kutluyorum. Başarı
ve etkinlikler dileyeyim
dedim. Yazacak çok şey
var. Bu söyleşileri daha
sonraya bırakıyorum.
Sevgi ve dostluğa...

Oğuz Bilgen
Askeri Tutukevi - Üst
Tercit
Şirinyer-İzmir

Hapishane nedir? Ya
hapishane anlamı?
Neden hapsedilir
insanlar? Nedir dört
duvar, nedir tecrit, nedir
ranza, nedir hava, güneş,
göğün mavisi, mektup
kağıdı, mektup, kalem, su,
sevgi, sevgili, çay, anne,
baba, barış, su, kitap,
kardeş, çocuk, düşünmek..
nedir? Nedir hapishane,
nedendir?

Ne anlama gelir yeni bir yıl?
Bir yeni yıl karımı, bir
yeni yıl kutlamasının
anlamı nedir? ... Su'dur,
kitap'tır, barış'tır, göğün
mavisi'dir, düşünmek'tir,
kardeş'tir.. hapishane
hapsedilememektir.

Umut yüklü, bilinç yüklü,
sevgi, dostluk yüklü yeni
yıl kutlamalarınız için tüm
Yarın çalışanları olarak
teşekkür ediyoruz.
Hapsedilemeyen
umudunuzla, bilincinizle,
dostluğunuzla birlikteyiz.

Ve bir kez daha
yineliyoruz; demokrasi
için, insan hakları için
tam k psanlı bir genel af
zorunludur. Çünkü, 1986
Dünya Barış Yılı'nda 70
bin insanın zım demir
pannaklıklar ardında
olması, herşeyden önce,
demokrasi ve insan
haklarından ayrı
düşünülemeyecek olan
barışın kendisine aykırıdır.

Sevgili Yarın Dergisi
Çalışanları,
Yeni yılınızı en iyi
dileklerle kutluyorum.
Günlük yaşantınızda ve
çalışmalarınızda
başarı, sağlık diliyorum,
özgür günlerde görüşmek
umuduyla dostça hepinizi
selamlıyorum.

Muzaffer Çengil

Sevgili Dostlar,
"Yarın"ı, gelecek yarınlara
katkısından ötürü, siz
"Yarınları", yarına
kattığınız emekten ötürü
kutlar, gelecek özgürlük
yüklü yeni yıllarda, hep
birlikte olabilmek dileğiyle,
nice yeni yıllara diyorum...
Selamlar, sevgiler, başarılar..

Serdar Vezirköprülü
Özel Tıp Cezaevi
Barın-Zonguldak

YARIN I
düşünenlere, yazarlara,
çizenlere, ona emeğiyle
katkıda bulunanlara yeni yıl
için en iyi dileklerini ve
dost selamlarını sunuyorum.
Aydınlık Yarınlar'da birlikte
olmak umuduyla...

Aykut Göker
Sağmalcılar Cezaevi

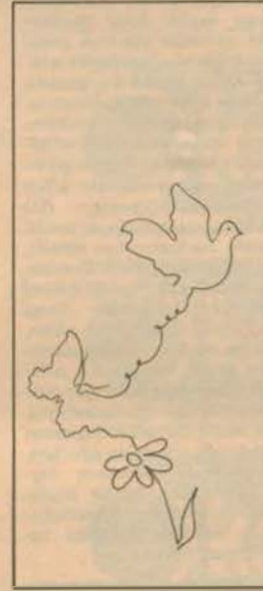

YARIN'ın tüm çalışanlarının
yeni yılını kutluyor, soylu
ulaşlarında başarı
diliyorum.

Hahik Tosun
Sağmalcılar Cezaevi

Sevgili **YARIN** ailesi,
Özlemleri, umutlarımız,
sevgilerimiz ve acılarımızla
bir yılı daha geride bıraktık.
Yaşam, içeride ve dışarıda
biçimsel olarak değişik
atmosferlerde ama temelde
aynı maddi zemin üzerinde
yükteyerek sürüyor. Bu
yaşamı kendilerine olan
saygılarını yitirmeden ne
pahasına olursa olsun
dengeli karşılayanlara
ne mutlu. Ne mutlu herşeye
rağmen mutlu yarınların
nüfuzunu verip yapıyı
yükseletenlere.. Yeni yılınızın
haklı ve doğru olanları
güçlendirecek yaratıcı
yarınlara basamak olması
dileğiyle, bütün içtenliğim
ve dostluğumla sizleri
kucaktırım. Yeni yılınız
sizleri başarıya güçlü kılsın.
Kardeşiniz,

Erdoğan Çakar
E Tipi Cezaevi Bursa

Selam ve sevgilerimle..
Yeni bir yılı daha "İçerilerde"
karşılarken, dışarıları bir
merhaba ulaştırmeyi
dedim. Daha pek çok yıl
boyunca mektuplarla
dışarıya, dostlarıma
ulaşacağım bir gerçek.
Bu gerçekse hiçbir koşulda
üzgünlüğün nedeni
olamayacak. Zira bugünler
üzerine kurulacak mutlu
bir geleceğe inanıyorum.
O gelecekte ki, çocuklarımızın
yarınlarından haygi
duymak için yaşayacağımız
güzel günleri içerecek...

Kardeşçe bir yaşam!
Söylemde yer ettiği denli
sosyal pratikte girişimci
olmayı gerektiren,
erdemimizin bütününün
birdiğeri. Yaşanan
süreç, boşa yaşamış zaman
dilemlerini içermiyor, aksine,
uzun süreli yaşamın zorunlu
duraklarıyla dolu.
Acılar, sevinçler, yengiler,
yenilgiler, umut-umutsuzluk,
yıkılma, cesaret. Ne kadar
da çok kullantır sözcükler
oldu, herbiri. Ama herşeye
rağmen yaşam sürüyor,
yaşama bağlılığı, sevgiyi,
terketmeyen-yadsınayan
her inancıyla
görebileceği gibi, çünkü
çınarın yanbaşıda genç
çam ormanı bitiveriyor
İrticai günlerin kara bulutları
seyir halinde olsa da, yoz
kültür nişgarları yanımda
yöremizde esiyorsa da
yaşama sevinci
eksilmemeli, biricik ödev
yaşama dair umudu-neşeyi
korumak. Buna hoşut
olarak, en yuce değer onuru
daha güçlü kılmak hem de
dışımızı tumağımıza toharak
gerek, en küçük esintiler
dahi ona itişmemeli...

Hakkı Akın
E Tipi Cezaevi
Çanakkale

Yeni yılın yarın çalışanlarına
ve tüm halkımıza özgürlük
getirmesi dileğiyle..

Süleyman Ülker
E Tipi Cezaevi
Bursa

Düşüncelerin dahi
yok edilmeye çalışıldığı
demir parmaklıklar arında
yayınlarınızın küçük de olsa
dünyaya çıkan bir pencere
olduğunu belirtmeliyim.

Yeni yılda daha iyi bir yayın
politika dileğiyle en güzel
günlerin "Yarın"
çalışanlarının olmasını
temenn ederim. Bursa E
Tipi mapusundan selamlar,
sevgiler...

Salim Kaş
E Tipi Cezaevi
Bursa

Sevgi yorgunu yüreklerde
Tutsak bir özlem
Özgürlük
Umudun yeni adının
başladığı yılda
Aydınlık günler...
Başarılar...

E. B. B.

Çağdaş Gazeteciler Derneği Tam Kapsamlı Genel Af İstedi

ÇAĞDAŞ Gazeteciler Derneği, Başbakan Turgut Özal ve Adalet Bakanı Nejat Eldem'e birer mektup göndererek, başta basın ve düşünce suçlularını kapsamak üzere, anır konulmayan "tam kapsamlı" genel af çıkarılmamı istedi ÇGD mektubunda, Türkiye'de "çok hızlı bir değişim süreci" yaşandığı ve "demokrasiye geçiş" kavramının her çevrede dile getirilmesinin toplumda yükselen "onarımlı" isteğinin gücüne işaret ettiği kaydedilerek, "Bugün artık sokak teröründen kurtulmak değil, bunun maliyetlerinden kurtulmak iste-mi gündeme gelmiştir" denildi. "Tam kapsamlı bir genel affın, toplumun yaygın beklentileri bakımından ivedi, gerekli ve zorunlu olduğunu" da dile getiren Çağdaş Gazeteciler Derneği mektubunda genel affın tanımı ve idam cezalarına ilişkin olarak şu görüşlere yer verdi:

"Af konusunun 'adi', 'kader kurbanı', 'siyasi suçlu' gibi hukuk ilkelerine aykırı olarak türetilmiş ayrımlara tahammülü yoktur. Düşünceleri ya da siyasi örgütlenmeleri nedeniyle mahkum olan ya da yargılananları kapsamayan bir af 'genel af' olamayacağı görüşündeyiz. Bu vesile ile idam cezasının kaldırılmasını talep ederken, darağaçları kurmanın, hiçbir dönemde, hiçbir topluma ve hiçbir yöneticiye onur kazandırmadığını hatırlatmak isteriz."

konusu kamuoyunun gündeminden kesinlikle düşmeyecektir, bu talep artarak devam edecektir. 'Devlete karşı işlenen suçlar' kapsamına giren kimi suçlular ve ajan provokatörler pısmalık yasa ile, bu orada milyarlık kaçakçılıkla yargılanan ve hüküm giyenler çok kısa sürede affedilirken, adi suçlu, siyasi suçlu, terör suçlusu gibi ayrımlar yaparak genel af talebini 'özelileştirmek' toplumun adalet duygusunu kökten sarımsaktır. Unutmamak gerekir ki, kendisine karşı işlenen suçları affetmeyen devletin, özel kişilere karşı işlenen suçları affetmeye hakkı yoktur. Öte yandan, cumhuriyet tarihimizde bu kadar kısa sürede, bu kadar çok idam dosyasının meclise gelmediği dikkat çekmektedir. Bizler, hangi suç söz konusu olursa olsun, hiçbir suçun, insan yaşamının devlet tarafından ortadan kaldırılmasına gerekçe olamayacağı görüşündeyiz. Bu vesile ile idam cezasının kaldırılmasını talep ederken, darağaçları kurmanın, hiçbir dönemde, hiçbir topluma ve hiçbir yöneticiye onur kazandırmadığını hatırlatmak isteriz."

Küba'da Çocuk Edebiyatı

KÜBA Devrim'in 27. yıl dönümü 1 Ocak 1986 günü "Küba Ulusal Günü" olarak kutlandı. Küba'da 1 Ocak 1959'dan bu yana toplumsal yaşamın her alanında olduğu gibi 'Kültür ve Sanat'ta da önemli gelişmelere ulaşıldı. "Çocuk Edebiyatı" da bu alanlardan biri.

Tüm dünyada 1958 yılında sadece 1 milyon örneği bulunan çocuk kitapları bakımından bakım ve yayımlar, son yıllarda beşbinden fazla değişik tür başlık ile 200 milyona ulaştı. Bu artışın 10 milyon örneğe ile Küba'nın toplam 29 milyon örnekle hayli yüksek.

Küba'da çocuklara atfedilen yayımlar GENTE NUEVA (Yeni Halk) adı altındaki yayıncıya basılmakta. Yayıncı çeşitli uluslararası olaylarda aldığı ödüller ile yayın bir öne sahip.

Küba'da çok sayıda basılan çocuk kitaplarından faydalanan yüksek okuması için çeşitli çalışmalar yürütülüyor. Bunlardan biri başkent Havana'daki JOSE MARTI Müş Kültürhanesinde Küba için Elio Diego'nun yönettiği ÇOCUK EDEBİYATI ve ÖYKÜLERİ ÖALRESİ Bu bölümün önderliğinde, okul

kütüphanelerinde uygulanmak üzere, çocukların beğendikleri öyküleri okuyabilecekleri bir Masal Sesti kondu. Ayrıca aynı bölüm "Çocuk Masalları, Anlatma Sanatının Teori ve Teknikleri" ve "Yabancı Çocuk Masallarında Uyarımlar" içeren kitapları öğretmen ve yazarlar için "Çocuk Edebiyatı Anlatıcıları İçin Metinler" başlığı altında toplandı.

Son olarak, çocuk edebiyatı dalında uzman olarak tammam Alga Maria Elgagary başkanlığında, Küba Çocukları ve Gençleri için Kitap Derneği kurulmuş bulunuyor. Dernek, çocuk edebiyatını geliştirmeyi ve sanatsal düzeyini, yayım, desen, sayfa düzeni ve sunuş bakımından daha iyiye götürebilecek amaçlıyor.

Küba, 1953 yılında kurulan ve 20 ilkenin etkin biçimde katıldığı Uluslararası Gençler için Kitap Komeyi'nin de üyesi. Komeyin bu yılki kongresi Ekim ayı içinde yapılacak.

TOBA VIN "3. OYUN YAZMA YARIŞMASI" SONUÇLANDI

DEVLET Tiyatroları Opera ve Baleli Çalışmaları Yarımlaşma Vakfı (TOBAV) nın Türk Tiyatrosu'na yeni eserler kazandırmak amacıyla düzenlediği "Oyun Yazma Yarışması"nın üçüncüsü 21.12.1985 tarihinde sonuçlandı.

Prof.Dr. Cevat Çapan, Prof.Dr. Özdemir Nutku, Yücel Erten, Zeynep Oral, İzzet Polat Ararat ve Metin Ant başkanlığında İstanbul Atatürk Kültür Merkezinde toplanan seçici kurul, Nuri Güngör'ün "Bekir Olayı" adlı oyununu birinci, Erhan Gökgücü'nün "Giordano Bruno" adlı oyununu ikinci seçmiştir. Seçici Kurul'un üçüncülüğü için eşdeğer bulunduğu üç oyun ise Erman Canatan'ın "Batakhaneye Güzeli", Yılmaz Onay'ın "Dev Masalı" ve Semra Özdamar'ın "Yalnız Kadın"dır.

7.Ulusal Kısa Film Yarışması Sonuçlandı

İFSAK'ın düzenlediği, 7.Ulusal Kısa Film Yarışması sonuçlandı. İFSAK Özendirme Ödülü ve FILMA Özel Ödülü dışında kalan dört İFSAK ödülüne değer film bulunamadı.

Sungu Çapan, Yavuz Turgul, İlhan Uçku ve Vecdi Sayar'dan oluşan seçici kurul, yarışmaya katılan on film arasında Oğuz Tercan'ın "Bir Demizin Yitirdiği Batık Knylarda" ve Pürnen Dincer'in "Tekoe" isimli filmlerine İFSAK Özendirme Ödülü verirken FILMA film Ajansı Özel Ödülünü yine Oğuz Tercan'ın filmi kazandı.

AFSAD'1985 YILININ BASIN FOTOGRAFLARI SERGİSİ AÇIYOR

AFSAD tarafından bu yıl ikinci düzenlenen Yılın Basın Fotoğrafları Sergisi 4 Şubat 1986 tarihinde Ankara Akınan Kültür Merkezi'nde açılıyor. 15 Şubat'a kadar açık kalacak olan sergimin son gününde Türkiye'de basın fotoğrafçılığının tartışılacağı bir de panel düzenlenecek. Panel Ahmet Toluğcu (AFSAD) jülide Gülizar (Cumhuriyet), Özer Esmer (THA), Bülent Hic-yılmaz (Milliyet), ve Fendiye Kodal (Sabah) katılacaklar.

Yılın Basın Fotoğrafları Sergisi, Mart ayında İstanbul'da, Nisan ayında da İzmir'de açılacak.

Yurt çapında 20 fotoğrafçının 98 fotoğraf gönderdiği sergide 62 fotoğraf yer alıyor.

ONUR YAYINLARI

CHARLES DARWIN

İNSANIN TÜREYİŞİ

Onur Yayınları
Binbir Direk Meydanı
Işık Sokak Çele Han 16/3
Dünyayolu / İstanbul

İLHAN İLHAN

Yeniden Gülümsiyor
Kitabevlerinde
1.250.- lira

İLHAN İLHAN KİTABEVİ
Bayındır Sok. 27/A
Yenişehir Ankara

1.000 lira

DİL BİLİM AKIMLARI

ZEYNEP KIRAN

Saussure'den Günümüze
Dilbilim Akımları
1.000 lira

Varlık

şubat sayısında

DİN VE TOPLUM

Hıfzı Veldet Velidedeoğlu
Toktamış Ateş/Aytunç Altındal
İlhami Soysal/Erdoğan Özköylü
Cem Murat

Kitap hediye abone kampanyamız şubat bitiminde son buluyor. Yararlanmak isteyenlerin 119822 no.lu posta çeki hesabına 2500 TL. yatırıp bir mektupla bize bildirmeleri gerekiyor.

Dergimiz Yaşar Nabi Nayır Şiir Ödülü düzenledi. Ayrıntılı bilgi dergide.

VARLIK YAYINLARI A.Ş.
Cagaşoğlu yolu 40/2 Teli 522 59 24

SANAT REHBERİ

aylık
eklin
yazın
dergisi

SANAT REHBERİ

aylık
eklin
yazın
dergisi

SANAT REHBERİ

aylık
eklin
yazın
dergisi

BARIŞ YILINDA YENİ BİR ATILIMLA

Yıllık Abone Bedeli:

2.000 TL.

Posta Çeki Numarası:

Sanat Rehberi 179752

Not: Herhangi bir PTT Şubesi'nden

Posta Çekili ile yatırılabilir.

Ayrıca bize yazarak da yapılabilir.

KAPKARA dünyamızın BEMBEYAZ dergisi

düşünmeyi gülmeyi
bilenler için...
YENİ BİR DERGİ

ABONE KOŞULLARI :

Abone olmak için; okur-yazar olmak, 18 yaşından büyük olmak, ortadirek veya muadili olmak, işçi, memur, öğrenci, entelektüel olmak, üç-beş dil bilmek (dört-beş dil bilmek tercih nedenidir), erkek ve/veya bayan olmak (fırça düğümler tercih edilir), evli-bekâr olmak gibi koşullar gerekmez. Yalnızca okuyucu olmak ve tabii ki, KARAKARE'nin 205232 no'lu Posta Çeki Hesabına bir yıl için 2000 TL. yatırmak yeterlidir. Tabii ki, PTT'nin kâzıp da kapatmadığı çukurlara düşmeden bir PTT şubesine ulaşabilirsiniz!...

ARTIST ARTIST ARTIST

AYLIK PLASTİK SANATLAR DERGİSİ

YENİ BİR YAKLAŞIM YENİ BİR KADRO ANLAYIŞI YENİ BİR DERGİ

- Resim, Heykel, Grafik, Seramik, Mimari ve Fotoğraf konularında,
- İstanbul, Ankara, İzmir ve diğer illerden her ay yeni açılan sergiler ve değerlendirmeleri
- RÖportajlar,
- Değerlendirme yazıları
- Her ay bir sanatçı dosyası,
- Karton kapak, Avrupa kâğıdı 32 sayfa
- 4 renkli offset baskı
- Yıllık (10 sayı) Abone Ücreti : 5.500.-

Abone için Artist Dergisi

Posta Çeki No: 196681'e

paranızı yatırın,

derginiz adresinize gelsin.

P.K. 131 06692 Kavaklıdere
ANKARA

STUDYO İMGE

- Yirminci yüzyılın başlarında. ABD'de yaşanan direnişi bastırmak isteyen egemenler, bir folk şarkıcısı olan **Joe Hill**'i idam ederek başlıyorlardı işe. **Niçin?**
- **And dağlarının hüzünlü esgilerini tüm dünyaya duyuran Şili'nin onuru** Inti-Illimani yurdundan usakta özlem türküleri söylüyor. **Niçin?**
- Orta Çağ'ın karanlık dönemlerinde mutlak egemenler olan derebeylerine en yürekli başkaldırı, Anglo-sakson kültürünün gezgin şarkıcı-ozan'ları "**minstrel**"ler tarafından gerçekleştiriliyordu. **Niçin?**
- **Jamaika'lı şarkıcı Bob Marley, sömürgeciliğe karşı çıkış niteliği taşıyan "reggae" müziği ile dünyanın dört bir yanında Zimbabve'nin bağımsızlık savaşımını destekledi.** **Niçin?**
- 1968'de sistem için büyük tehlikeler oluşturmuş bir patlamayı yaşayan Batı gençliği, rock müziğini başkaldırısına bayrak etmişti. Aynı insanlar bugün büyük şirketlerin müdür masalarında oturup, her alanda olduğu gibi müzik alanında da tutucu bir çizgi izliyorlar. **Niçin?**
- **Binlerce yıldan beri insanlar müzik yapıyor, müzik dinliyor. Ezgisi, tınısı ve yöntemleri değişse de, yaşantımıza sızmayı sürdürüyor müzik.** **Niçin?**

STUDYOİMGE, tüm bu **Niçin**lerin oluşturduğu sınırlarla belirlenen alanı sorgulamak için yayınlanıyor. Müziğin kültür ve toplumsal değişmesiyle ilişkisi ve gündelik yaşamın içinde "müzik dinleme" olgusunun işlevi, **STUDYOİMGE**'nin çıkış noktasını oluşturmakta. Müziği önemseyenlerin seçkisidir **STUDYOİMGE**.

STÜDYO İMGE'LERDE NELER VARDI

Seçki 1

Türküler ve Baladlar
(Zülfü Livaneli)

Bob Marley

Latin Amerika Şarkıları I
(Peru'da Müzik)

Seçki 2

Inti-Illimani

Latin Amerika Şarkıları II
Crosby, Stills, Nash and Young

Seçki 3

Otorite Meleşine Karşı
Melody Meleşe

Bob Dylan

Latin Amerika Şarkıları III
(Nikaragua)

Seçki 4

STUDYOİMGE

Flamenco'nun
Başlangıç Dönemleri
America
Jacques Brel

Latin Amerika Şarkıları IV
(Martha-Jean Claude
Haitili Şarkıcı)

STUDYOİMGE

Çiçekleri Soldu
San Francisco'nun
(Radikal '60'lardan
Reagan ABD'sine)

Supertramp
Leonard Cohen
Siyah Afrika'nın Müzik Kaliti

Seçki 5

STUDYOİMGE

John Lennon
Afrika Müzikleri
Rolling Stones
'Timur Selçuk'la Söyleşi
Latin Amerika Şarkıları V
Flamenco'nun Altın Dönemleri

Seçki 6

STUDYOİMGE